

۶۹۳۷

نامه کشایم ثنائی خدا	حمد سرای ولی الجمد را
خالق نهفته عالی سریر	عالم اسرار علی کبیر
منزلت ازای نگو اختران	ناطقه پیرای سخن پروران
مبدع منظومه اوراق چرخ	لوحه کیش شمس نه طاق چرخ
راه کشانیده هر فارسی	بجخ نماینده هر مفلسی
نکته شناس سخن از بهر بیان	ترجمه ساز لغت از هر زبان
واقف اسرار خفی و جلی	مرتبه افزای نبی و ولی
آن نبی و آن ولی کاز شرف	چون دو کهر آمد از یک صدف

هست یکی خاک مشکل نما	هست یکی عالم مشکل کشا
شوقی سرگشته ازین هر دو شاه	یک نظرت بر که شوی اهل راه
شاه سوارند بمیدان دین	راه نمایند ملک یقین
باد هزاران صلوات و سلام	بر نبی و آل نبی و السلام
چون شدم آگاه ز فضل خدای	بر سفر افتادم مرا غم رای
چند که از خدمت ارباب بود	مسکن من خطه بغداد بود
روزی انرا آمد شد خیل خیال	بود مرا آباد لخد وجد و حال
پیش من اشعار امام تمام	حاکم احکام و امیر کلام
آنک زبانش بحديث و بیان	آمد مفتاح در اسمان
دفتر و دیوان شه اهل بیت	سر بسرایات همه شاه بیت
هیرک از آن بیت ز روی شرف	در گرانمایه بحر نجف
باد ل خود گفتم ازین گفته ها	فایده بنود عجی کوی را

حیف کریں کونہ کھرہای غیب جو ہیرا نرا بنود نفتد جیب
ہمتم اندیشہ اعلیٰ گرفت بیشتر از منزل خود جا گرفت
گفت چود رملک سخن فارسی طرح فکن ترجمہ فارسی
صد کلمہ کرچہ بغایت نکوست ترجمہ اش بیشتر از لفظ اوست
توی الفاظ برود و سخن لفظ بلفظ آرو تصرف مکن
معنی ہر بیت بر پتی بیار هیچ فضولی نیکی زینہاد
من ہم از اندیشہ کردون سریر کشتم ازین قول نصیحت پذیر
طالب ہر عالم و دانا شدم از پی تحقیق لغتہا شدم
قطب یقین حضرت برہان دین شاد شدم کرد اشارت بدین
واقعہ ہم دیدم کشتم دلیر پای درین پیشہ نہادم چوشیر
ساختم اندر مرد عشق و طلب این ہرج از قول امیر عرب
سال شہ ہشت صد و ہفتاد و پنج کر کش یافتم این طرفہ کج

ہمت شاہ بخم یار بود ورنہ کرا نہرہ گفتار بود
ہست رکفتار و صی سول یا بد ازین واسطہ فیض قبول
شوقی ازین کج کہ دادی کشاد درہ دین توشہ زاہ تو باد
آمین یا رب العالمین

دیوان اشعار امیر المؤمنین و امام المتقین

و وصی رسول رب العالمین الغالب علی

کل غلب امیر المؤمنین علی بن ابی طالب

علیہ السلام المسماہ بانوار العقول

النَّاسُ مِنْ جِهَةِ التَّمَثَالِ الْكَفَاءِ   أَبُوهُمْ آدَمُ وَالْأُمُّ حَوَاءُ
 آدمی از ره تمثال به هم مانند   که پدر آدم و حوا هم را شد مادر
 فَإِنْ يَكُنْ لَهُمْ فِي صِلَتِهِمْ شَرَفٌ   يُفَاخِرُونَ بِهِ فَالظَّيْنُ وَالْمَاءُ
 که بود آن همه را از سبب اصل شرف   که بدان فخر کشد آب و گلستان پیکر
 مَا الْفَخْرُ إِلَّا أَهْلُ الْعِلْمِ أَنْفُسُهُمْ   عَلَى الْهُدَى لِمَنْ اسْتَهْدَى إِدْلَاءُ
 فخر با صاحب علم است که هستند این قوم   طالبان زابره را است دل و رهبر
 وَقِيَمَةُ الْمَرْءِ مَا قَدْ كَانَ يُحْسِنُهُ   وَالْجَاهِلُونَ لَا أَهْلُ الْعِلْمِ أَعْدَاءُ
 قیمت مرد بقدر هنر و علم وی است   لیک جاهل عدوی صاحب علم است و هنر

وَإِنَّا تَتَبْنَا جُودَ مَنْ ذُو نَسَبٍ   فَإِنْ نَسَبْنَا جُودَ وَعُلْيَاءُ
 که توی صاحب احسان و خداوند ^{نسب}   نسبت ما و بزرگ می نیست ذکر
 فَتُمْ يَعْلَمُ وَلَا تَبْغِي بِرَبِّكَ لَا   فَالنَّاسُ مُوتَى وَأَهْلُ الْعِلْمِ أَحْيَاءُ
 در پی علم و عمل رو بدل آن مطلب   زنده عالم بود آنها هم زنده شمر

وَفِي كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

تَغَيَّرَتِ الْمَوَدَّةُ وَالْإِحَاءُ   وَقُلُ الصُّدُقِ وَأَنْتَقَطَ الرَّجَاءُ
 دگر شد دوستی و برادری هم   که آمد ناستی قطع رجاء شد
 وَأَسْلَمَنِي الزَّمَانُ إِلَى صَدِيقٍ   كَثِيرُ الْغَدْرِ لَيْسَ لَهُ إِخَاءُ
 سپرد آخر زمان مرا بیاری   که بامن کار او غدر و دغا شد
 أَخْلَاءُ إِذَا اسْتَغْنَيْتَ عَنْهُمْ   وَأَعْدَاءُ إِذَا نَزَلَ الْبَلَاءُ
 محبند را غنی باشم از ایشان   عدو گردند چون گاه بلا شد

وَرُبَّ أَخٍ وَفِيَتْ لَهُ وَفِيَتْ
 بسی کردم وفا با هر بنا در
 يُدِيمُونَ الْمَوَدَّةَ مَا رَأَوْني
 میمانند ما دام که بینند
 فَإِنْ نُعِيتُ عَنْ أَحَدٍ قَلَانِي
 چو غایب می شوم زینها یکی بمان
 سُبُعِيْنِي الَّذِي أَغْنَاهُ عَنِي
 مرا ایند غنی سازد از ایشان
 وَكُلُّ مَوَدَّةٍ لِلَّهِ تَصْفُوا
 وکلی مودت برای الله تصفو
 صفای دوستی باید خدای
 وَكُلُّ حَرَاةٍ فَلَهَا دَوَاءُ
 بجمکت هر جراحت را دوا بیست
 وَلَكِنْ لَا يَدُومُ لَهُ وَفَاءُ
 ولیکن با من اخیری وفا شد
 وَيَقِي الْوَدَّ مَا بَقِيَ لِلْفَتَاءِ
 ولى آن دوستی کاه لقا شد
 وَعَاقِبَتِي بِمَا فِيهِ أَكْفَاءُ
 بغیبت با سر جور و جفا شد
 فَلَا يَقْرِيْدُومُ وَلَا ثَرَاءُ
 غنا و فقر عالم نمی بقا شد
 وَلَا تَصْفُوا عَنِ الْفُسْطِ الْإِحْاءِ
 که اخیر یار فاسق می صفا شد
 وَخُلِقَ السُّوءُ لَيْسَ لَهُ دَوَاءُ
 ولیکن ریج بدخونی دوا شد

وَلَيْسَ بِبَيَاعٍ أَبَدًا نَعِيمُ
 نماند دای ناز و نفی
 إِذَا أَنْكَرْتُ عَهْدًا مِنْ حَيْمِ
 تنفی نفس التکرم و الحیاء
 بعهد دوستی منکر چه کستم
 مرا جان مانع جود و حیا شد
 إِذَا مَا رَأَسُ أَهْلِ الْبَيْتِ وَلِي
 بداهم من الناس الجفَاء
 ز اهل البیت هر کو گشت بیرون
 مضیبا از مردم مشر جور و جفا شد

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَمَطْلَبُ الْمَعِيشَةِ بِالْمَتْنِ
 و لیکن القد لوك فی الدلاء
 نباشد عیشن بر حسب تمنا
 ولیکن دل و خود در آب پرتاب
 يَحِيْكَ بِمِلْهَا يَوْمًا وَيَوْمًا
 بختك بجماءة و قليل مءاء
 پربايد تار و روزی و روزی
 برون آید بلای و اندک آب

وَقَالَ عَلِيٌّ كَلَامٌ فِي اخْتِيَارِ اَيَّامٍ

لِنَعْمَ الْيَوْمُ يَوْمُ السَّبْتِ حَقًّا
لَصَيْدٍ اِنْ ارَدْتُ بِلَا امْتِرَاءٍ
چه خوش روزیست حقاً ورنشبهه
برای صید و رفتن سوی صحرا
وَفِي الْاَحَدِ الْبَنَاءُ لِأَن فِيهِ
بَتَدَى اللَّهُ فِي خَلْقِ السَّمَاءِ
شروع بنیاد خلق آسمانها
سَتُظْفَرُ بِالْجَنَاحِ وَبِالشَّوَاءِ
شود فیروزیت در مال پیدا
وَمَنْ يُدِ الْجَامَةَ فَالْثَلَاثَا
فَفِي سَاعِلَاءِ سَفْكِ الدِّمَاءِ
بدوشنبه سفر کن که اندرین روز
و حجامت خوش بود روز سه شنبه
وَأَنْ شَرِبَ امْرَأٌ يَوْمًا دَوَاءً
فَنِعْمَ الْيَوْمُ يَوْمُ الْاَكْرِ بَعَاءٍ
و اگر شربت خوری بهر علاهی
بروز چهارشنبه هست زیبا

وَفِي يَوْمِ الْخَمِيسِ قَضَاءُ حُلُجٍ
فَفِيهِ اللَّهُ يَأْذَنُ بِالْذُّعَاءِ
بروز پنجشنبه دفع حاجت
که حق در وی دعا فرموده مارا
وَفِي الْجُمُعَاتِ تَزْوِيجٌ وَعُرْسٌ
وَلَذَاتُ الرِّجَالِ مَعَ النِّسَاءِ
بروز جمعه تزویج عروسیست
میان مرد و زن لذت مهیّا
وَهَذَا الْعِلْمُ لَمْ يَعْلَمْهُ إِلَّا
نَبِيُّ اَوْوَصَى الْاَنْبِيَاءِ
ازین سان علم را هر کس نداند
بجز پیغمبر و اولاد دانّا
بجز پیغمبر و اولاد دانّا

وَمِنْ سَلَامٍ لِلَّهِ عَلَيْهِ

دُعَا كُرْهٍ فَمَالَهُنَّ وَفَاءُ
رِيحُ الصَّبَا وَعُودُ هَنْ سَوَاءُ
بمان ذکر زنان بی وفای را
که عهد جمله چون باد صبا باشد
يَكْثُرُنَ قَلْبُكَ لَمْ يَجْبُرْنَهُ
وَقُلُوبُهُنَّ مِنَ الدَّوَاءِ حَلَاءُ
دلت را بشکنند و خوش نسا زند
دل این جمله خالی از دوا شد

وَقَالَ عَلَيْكَ سَلَامٌ

وَمَا سَيِّئَانِ دُوْجُرٍ بَصِيرٍ   وَآخِرُ جَاهِلٍ لَيْسَ سَوَاءٌ
دو کس نبود مساوی صاحب عقل و خردمند   یکی دیگر بود جاهل نداشتن دو کس مساوی
وَمَنْ لَيْسَتْ تَعْبُ الْخَدَثَانِ يَوْمًا   يَكُنْ ذَاكَ الْعِتَابُ لَهُ عَنَاءٌ
کسی کور اعتاب از حادثات روزگار آمد   بود آن حادثات و راعنا و محنت دنیا
وَيُزِرِّي بِالْفَتَى الْإِعْدَامُ حَتَّى   مَتَى يَصِبَ الْمَقَالُ بِقِلِّ أَسَاءُ
جوانان را غم افلاک و تلحدی زبون سازد   که کی معجز نماید در سخن کس نشود انا
وَكَمْ سَاعٍ لِيُشْرَى لَمَسِيْلُهُ   وَآخِرُ مَا سَعَى لِحَقِّ الشَّرَاءِ
و کما کس سعی کرد از بهر مال آماندید انا   و آخر ما سعی لِحَقِّ الشَّرَاءِ
بَسَا كَسْرُ سَعْيٍ كَدٍّ مِنْهُ لَا أَمَانٌ يَدَانَا   كَيْسِي دِيكَ نَزَفْتِ أَنْ يَنْ يَأْتِ سَتَغْنَا
وَسَاعٍ تَجْمَعُ الْأَمْوَالُ جَمْعًا   لِيُورِثَهُ أَعَادِيهِ شَفَاءُ
یکی دیگر بسی و جهد مال و جاه جمع آورد   شد از دنیا و آن میراث او شد روزی اعدا

وَمَنْ عَلَيْكَ سَلَامٌ

هِيَ حَالَانِ شِدَّةٌ وَرَخَاءُ   وَبِحَالَانِ نِعْمَةٌ وَبِلَاءُ
دو حالت این جهان بی و فاراستختی و راحت   دو راه آمد درین دنیا فانی محنت و نغما
وَالْفَقْرُ الْحَازِقُ الْأَرِيْبُ إِذَا مَا   خَانَهُ الذَّهْرُ لَمْ يَخْنَهُ عَزَاءُ
جوان غافل و زیرد کسی باشد که با او   خیانت میکند دنیا بود از صبر یا برجا
أَنْ أَلَمْتُ مِلْمَةً فِي فِرَاقِي   فِي الْمِلَامَاتِ صُخْرَةٌ صَمَاءُ
اگر رنج و بلا آید بمن غم نیست چون هستم   بهنگام بلا و رنج و غم چون صخره صمتا
عَالِمٌ بِالْبَلَاءِ عِلْمًا بَانِي   لَيْسَ يَبْقَى النِّعَمُ وَالْأَوَاءُ
منم عالم با سرار بلا و رنج و میدانم   که نبود دایمی هرگز بلا و محنت دنیا

وَمَنْ كَلَامٍ مِلْمَةٍ مَوْئِنٍ

لَيْتَكَ لَيْتَكَ أَنْتَ مُوَلَّاهُ   فَأَرْحَمُ عَيْدًا إِلَيْكَ مُلْجَاهُ
 ای تو مولای کسی کو میند لیتیک را   دهم کن برین کوراسوی تست التجا
 يَا ذَا الْمَعَالِي عَلَيْكَ مُعْتَمِدِي   طُوبَى لِمَنْ كُنْتَ أَنْتَ مُوَلَّاهُ
 ای خداوند معالی بر تو دارم اعتماد   جدا حال کسی کو چون تویی دارد خدا
 طُوبَى لِمَنْ كَانَ نَادِمًا أَرْقَا   يَشْكُو إِلَى ذِي الْحَلَالِ بِلَوَاهُ
 ای خوشا آنکوشیمان باشد از کوراد   شکوه سوی کرد کار خود برد از غصها
 وَمَا بِهِ عِلَّةٌ وَلَا سَقَرٌ   أَكْثَرُ مِنْ جِبَّةٍ لِمُوَلَّاهُ
 فی که در روی علتی باشد نه خود بیماری   بیشتر از دوستی خالق و مولی الوری
 إِذَا خَلَا فِي الظَّلَامِ مُبْتَلَا   أَجَابَهُ اللَّهُ تَرَكْنَا
 چون شود خلوت بتاریکی و زانگاه   استجناها ندا آید بلیک از علو

إِذْ قَالَ كَذَلِكَ فَاجَابَهُ اللَّهُ تَعَالَى

سَأَلْتُ عَبْدِي وَأَنْتَ فِي كِنْفِي   وَكُلُّ مَا قُلْتَ قَدْ سَمِعْتَاهُ
 بنده من در پناهم آمدی کردی سؤال   کچه از احوال خود گفتی شنیدم جمله را
 صَوْتُكَ تَشْتَاقُهُ مَكَارِيكِي   قَدْ بُنُكَ الْآنَ قَدْ غَضَرْنَا هُ
 ساکنان عرش من مشتاق آواز تو اند   من کاهان ترا بخشیدم از عین عطا
 فِي جَنَّةِ الْخُلْدِ مَا تَمَنَّا هُ   طُوبَاهُ طُوبَاهُ طُوبَاهُ
 در بهشت عدن روکارز امتنا کرده   ای خوشا حالت خوشا حالت در آخرت
 سَلَنِي بِمَا خَشِيتُهُ وَلَا زَهَبِ   وَلَا تَخَفْ إِنِّي أَنَا اللَّهُ
 کام خود از من بجوی خشتی و وحشتی   ترس را بگدا چون مولا من یعنی خدا

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

فَلَا تَصْبِحُ إِلَى الْجَمَلِ فَإِنَّا كُنَّا وَأَنَا هُ   نَكْمُ مِنْ جَاهِلٍ أَرَدَى جِيحَا حِينَ وَآخَاهُ
 مشو صبح تا جمل از من زانگاه   بسا که از دوستی جاهل کند مرد و عاقل را

يُقَاسُ الْأَمْرُ بِالْمِثْلِ إِذَا مَا هُوَ مِثْلُهُ وَلِشَيْءٍ مِنَ الشَّيْءِ مَقَابِلُهُ أَشْبَاهُ
قياس دهستان از مرد چون بایکدیگر کند به چیزی ز هر چیزی مشابه باشد و همنا

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بَدْرٌ رَأَى مُحَمَّدٌ ابْنُ الْحَسَنِ

ضُرِبْنَا غَوَاةَ النَّاسِ عَنْهُ تَكْرُمًا وَلَمَّا يَرَوْا قَصْدَ السَّبِيلِ وَلَا لَهْدًا

زديم اعدای دین را کردن از بهر رسولی هنگامی که اندر راه دین بودند نابینا
فَلَمَّا آتَانَا بِالْهُدَى كَانُوا كُنَّا عَلَى طَاعَةِ الرَّحْمَنِ وَالْحَقِّ وَالنُّقَى

چو آمد پرتو نور هدایت هر ما یکس همه رفتیم بر راه خدا و جاده تقوی
فَصَرَّ رَسُولُ اللَّهِ لَنَا نَدَابًا رَوَّابًا وَنَابَ إِلَيْهِ الْمُسْلِمُونَ ذَوُو الْحَى
بنی را یاد از ما شد چو برکشند کمر اهان سوی او روی کن دهند اهل عقل و دین بامنا

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

إِذَا أَكْمَلَ الرَّحْمَنُ لِلشَّيْءِ عَقْلَهُ فَقَدْ كَمَلَتْ أَخْلَاقُهُ وَمَا رُبُّهُ

هر ترقی چون کمال داد عقل مرد را خلق نماید شجمله کامل گشت و جایش را

يُرِيْنُ الْفَتَى فِي النَّاسِ صُحَّةَ عَقْلِهِ وَإِنْ كَانَ مُحْظُورًا عَلَيْهِ مَكَاسِبُهُ

هست ز بعضی پیش مردمان عقل درست کچه بی حاصل بود از کسب و بی برکت نوا

فَمَنْ كَانَ غَلَا بِأَبْعَقِلٍ وَخَجْدَةٍ فَذُو الْجَدِّ فِي أَمْرِ الْمَعِيشَةِ غَالِبُهُ

هر که او غالب شد از مدد و طریق عقل و جاد صلاح بدست و غالب در معیشت غالب

يَعِيشُ الْفَتَى فِي النَّاسِ بِالْعَقْلِ أَنَّهُ عَلَى الْعَقْلِ يَجْرِي عِلْمُهُ وَتَجَارِبُهُ

در میان خلق عیش مردان عقلست از اندک علم او و تجربه از عقل میکند و روا

يَشِينُ الْفَتَى فِي النَّاسِ قِلَّةَ عَقْلِهِ وَإِنْ كَرُمَتْ أَعْرَاقُهُ وَمَنَاصِبُهُ

مردنی رونق کم عقلی بود پیش کسان کو بود تاپید را شرف قدر و مناسبتش

وَمِنْ سَلَامَةِ اللَّهِ

الدَّهْرُ نَحْنُ أَحْيَا نَا قَدْ وَدَّتْهُ
 عَيْلَتُكَ لَا تَضْطَرُّ فِيهِ وَلَا تَبْتَ
 دهر که کاهی که اندر کردنت بند افکند
 نیک بشنوا زنده مردان و مکر کن اضطراب
 حَتَّى تَفْرَجَهَا فِي حَالِ مَدَّتِهَا
 فَقَدْ زِيدَ اخْتِنَا قَا كُلُّ مُضْطَرَبٍ
 شاید از بکشایدن گاه کشیدن نرم مر
 و ز طپیدن بیشتر افتد بگردن بچ و ثواب

وَمِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

لَيْسَ الْبَيْلِيَّةُ فِي آيَاتِنَا عَجَبًا
 بَلْ السَّلَامَةُ فِيهَا عَجَبُ الْعَجَبِ
 نیست در ایام ما چندان تعجب از بدو
 بلك امنست عجب باشد درین دوران مقیم
 لَيْسَ الْجَمَالُ بِأَثْوَابٍ تُرَى فِيهَا
 إِنَّ الْجَمَالَ جَمَالُ الْعِلْمِ وَالْأَدَبِ
 نیست خوبی جامه فاخر که زینت سازیش
 زینت خوبی بود از علم و ذهن مستقیم
 لَيْسَ الْيَتِيمُ الَّذِي قَدْ مَاتَ وَالِدُهُ
 إِنَّ الْيَتِيمَ يَتِيمُ الْعِلْمِ وَالْأَدَبِ
 نیست در عالم یتیم آنکس که مرد او را پدر
 این یتیم آمده از علم و ادب باشد یتیم

قَالَ عَلَى الْكَلَامِ

لَا تَطْلُبَنَّ مَعِيشَةً مِمَّا لَكَ
 وَأَزْعُ بِنَفْسِكَ عَنْ دِي الْمَطْلَبِ
 معاش خویش بخواری مجوی و نفست را
 دافع ساز و زوره از مطلب دنی مطلب
 وَإِذَا افْتَقَرْتَ فَمَا وَفَّقَكَ بِالْفَقْرِ
 عَنْ كُلِّ ذِي دَنِسٍ كَلْدِ الْأَجْرِبِ
 و اگر افتقرت فدا و فقرت را
 زهر دهنس که بود همچو خار خا جرب
 فَلْيَنْجَحَنَّ إِلَيْكَ رِزْقُكَ كُلُّهُ
 لَوْ كَانَ أَبْعَدُ مِنْ مَحَلِّ الْكُوكَبِ
 یقین که روزی تو هم سوی تو گردد باز
 اگر چه دور تر افتد ز منزل کوكب

وَلَدَا يَضَا

وَذِي سَفَةٍ يُوَجِّهُنِي بِحَمَلٍ
 وَأَكْرَهُ أَنْ أَكُونَ لَهُ مُجِيبًا
 و ذی سفته یو جیهنی بحمل
 من گراهند ارم اربا او دارم در جواب
 كُوفِيهِ رُوْبُرُو كِدْمِنْ اَزْجَمْلِ خُوْشِ
 كُوفِيهِ رُوْبُرُو كِدْمِنْ اَزْجَمْلِ خُوْشِ

يَزِيدُ سَفَاهَةً وَازِيدُ حِلْمًا كَعُودٍ نَادٍ فِي الْأَخْرَاقِ طَبَا
اوسفاهت را زيادت ميكند من حلم را همچو عودی كشت بزبادن كشت بوی ارسوزو^{تاب}

وَمِنْ سَلَامٍ لِلَّهِ

إِذَا جَادَتْ الدُّنْيَا عَلَيْكَ مُجْدِبًا عَلَى النَّاسِ طَرَا إِلَيْهَا شَقْلُكَ
چو دنیا با تو نیکی کرد نیکی کن تو هم ذایم مردم زانك كود است این دنیا ز غنای
فَلَا لِحُودٍ يَفِينَهَا إِذَا هِيَ أَقْبَلَتْ وَلَا الْخُلُوفُ يَفِينَهَا إِذَا هِيَ تَذَهَبُ
چو روی آرد ز جود و بخشش فانی نمیکرد چو برمی گردد آن بخل توان كشت نكه داری

وَلَعَلَّكَ أَلَسَّامُ

غَالِبَتْ كُلُّ شَيْءٍ فَعَلَيْتُهَا وَالْفَقْرُ غَالِبِي فَأَصْبَحَ غَالِي
بر همه غالب سختی شدم غالب بتایید خدا فقر غالب كشت بر من چون بنود او را علاج

إِنْ أَبَدَ أَفْضَحُ وَإِنْ لَمْ أَبْدِهِ أَقْتَلُ فَقِيحٌ وَجَمَّةٌ مِنْ صَاحِبِ
كریم ظاهر شوم دسوا و كپنها كنم ميكشد هر دم مراد شست روی احتیاج

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

فَلَوْ كَانَتِ الدُّنْيَا تَنَا بِفِطْنَةٍ وَفَضْلٍ وَعَقْلُ نِلَتْ أَعْلَى الْمَرَاتِبِ
اگر بودی جهان خورد ز بقل و فطنت و ذ^{نش} و فضل و عقلت نلت اعلی المراتب
هی بودم درین معنی من اخلق جهان غالب
وَلَكِنَّا الْأَرْزَاقُ خَطُ وَقِسْمَةٍ وَفَضْلُ مَلِكٍ لَا يَحِيلُهُ طَالِبُ
ولیکن حصه ارزاق كان قسمت ز اول شد بفضل ایزد نباشد نباشد حیل طالع

وَلَعَلَّكَ أَلَسَّامُ

شَيْئَانِ لَوْ بَكَتِ الدِّمَاءُ عَلَيْهَا عَيْنَايَ حَتَّى أُوْدِنَتْ بِنَدَاهَا
دو چشم اگر همه دم بر تو چرخ خون كیند چنانك هیچ نماند در رونه خون و نه آ

لِيُتْلَغَ الْمَعْشَارُ مِنْ حَقِّهِمَا فَقَدْ الشَّبَابُ وَفَوْقَ الْأَجَابِ

زده یکی بتوان حق کراردن و آن چیست روزال روز جوانی و فوق اجاب

وَلِي فِي وَصِيَّتِهِ لَهُ الْحَسَنُ عَلَيْهِ

تَرَدُّدًا الصَّبْرُ عِنْدَ النَّوَائِبِ تَلُّ مِنْ حِمْلِ الصُّبْحِ حُسْنَ الْعَوَاقِبِ

ردای صبر پوش اندر بلاهایی که پیش آید که تا کردد از آن صبر حیل عاقبت آسان

وَكُنْ صَاحِبًا لِلْحِمِّ فِي كُلِّ مَشْرِدٍ فَمَا الْحُلْمُ إِلَّا خَيْرُ خَدْنٍ وَصَاحِبِ

مصاحب باش با حلم و تواضع هر گاه باشی که بود حلم الا برترین یار تو از یاران

وَكُنْ حَافِظًا عَهْدَ الصِّدِّيقِ وَرَاعِيَا تَذُقْ مِنْ كَمَالِ الْحِفْظِ صَفْوُ الْمَشَائِبِ

نکه میدار عهد دوست وین معنی رعایت کن که نوشی هم ز جام حفظ صافی بخت احسان

وَكُنْ شَاكِرًا لِلَّهِ فِي كُلِّ نِعْمَةٍ يُثَبِّتْكَ عَلَى النَّعْمِ جَزِيلُ الْمَوَاهِبِ

خدای خویش را می باشد در هر نعمتی شاکر که تابانی بران نعمت ثواب کامل از یردان

وَمَا الْمَرْءُ إِلَّا حَيْثُ يَجْعَلُ نَفْسَهُ

بناشد مرد الا هر کجا نقشش شود و جهر

وَكُنْ طَالِبًا لِلرِّزْقِ مِنْ بَابِ حِلِّهِ

طلب میدار رزقی را که از باب حلال آید

وَصُرْ مِنْكَ مَاءُ الْوَجْهِ لَا يَبْدُ كَنَّهُ

نکه دار آب روی خود میرزا ز ابرو و جوی

وَكُنْ مُوجِبًا خَلِّ الْجَلِيسِ إِذَا آتَى

ادا کن حق یار و هم نشین هر که که پیش آید

وَكُنْ حَافِظًا لِلْوَالِدَيْنِ وَنَاصِرًا

نکه دارن حق پدری باش و مادر هم

فَكُنْ طَالِبًا فِي النَّاسِ عَلَى الْمَرَاتِ

تو عالی خواه جای خوشی در زمره انسان

يُضَاعَفُ عَلَيْكَ الرِّزْقُ مِنْ كُلِّ جَانِبٍ

که تا رزق مضاعف گردد از هر جانب آید

وَلَا تَسْأَلِ الْأَرْضَ الْفَضْلَ الرَّغَائِبِ

محو حاجات و مقصود خود از ارضای سائی

إِلَيْكَ يَبْرُ صَادِقُ مِنْكَ وَاجِبِ

بلطف وینکوی وین کار را بر خویش واجب

لِحَارِكَ دِي الثَّقَوَى وَاهْلُ الْأَقَانِ

حق همسایه پر هیز کار و جمله خویشان

وَفِي كُلِّ مَدَامِ الْمُؤْمِنِينَ

ذَهَبُ الْوَفَاءِ ذَهَابُ مَسْرِ الدَّارِ   وَالنَّاسُ بَيْنَ خَالِطٍ وَمُؤَارِبٍ
 چون شب و شر از میان رفتست این وفا   مردمان ایخته با هم نفاق در میان
 يَفِشُونَ بَيْنَهُمُ الْمَوَدَّةَ وَالصَّفَا   وَقُلُوبُهُمْ مَحْشُورَةٌ بِعَقَارِبِ
 اشکارا دوستند و اندر میان یکدیگر   لیک در دلهای ایشان هست عقربها

وَمِنْ سَلَامَةِ اللَّهِ عَلَيْكَ

كُنْ إِنْ مِنْ شَيْءٍ وَاكْتَسَبَ آدَبًا   يُغْنِيكَ مَجُودُهُ عَنِ النَّسَبِ
 پسر هر که توانا شدی ادبی حاصل کن   تا غنی سازدت اخلاق بکواز پدران
 فَلَيْسَ يُغْنِي الْحَسِبَ نُسَبُهُ   بِلَا لِسَانٍ لَهُ وَالْأَدَبِ
 ندهد سود کسی را حسب و نسب و هم   که نه او را ادبی باشد و نه نطق و جان
 إِنْ أَلْفَتْنِي مِنْ يَقُولِهَا أَنَا ذَا   لَيْسَ الْفَتَى مَنْ يَقُولُ كَانَ آيِ
 آن جوانست که گوید منم اینک حاضر   نیست مرد آنک بگوید پدرم بود فلان

وَلَهُ عَلَى الْكَرَامَةِ

مِلِّمُ الْعَرَضِ مِنْ حَذِّ الْجَوَاثِمَا   وَمَنْ دَارَى الرِّجَالَ فَقَدْ أَصَابَا
 آن بود سالم که با هر کس نکرد هم جواب   و آنک با مردم بسازد هست بر باد ضو
 وَمَنْ هَابَ الرِّجَالَ تَهَيَّبُوهُ   وَمَنْ يَرَى الرِّجَالَ فَلَنْ يُهَابَا
 آنکه او ترسان بود از خلق ترسندش همه   و آنک خواری کرد با مردم نشد عالی جنا
 فَوُجَّحَ الْقَلْبُ مِنْ وَجَعِ الذُّنُوبِ   تَحِيلُ الْجِسْمِ شَيْئًا بِالْخَيْبِ
 مستدل مجروح از درد گناه بی شمار   جسم لاغر گشته و ناله بول و اضطراب
 أَخْزِنَ جِسْمَهُ سَهْرَ اللَّيْلِ إِلَى   فَصَارَ الْجِسْمُ مِنْهُ كَالْقَضِيبِ

وَقَالَ عَلَى الْكَرَامَةِ وَالرَّضْوَانِ

وَعِثْرَ لَوْنِهِ خَوْفٌ شَدِيدٌ
 رنگ روی او تغییر کرده از خون شدید
 لِمَا يَلْقَاهُ مِنْ جُولِ الْكَرُوبِ
 ناچنه می بیند ز غم های دراز و انقلا
 أَقْلَى عَشْرَتِي وَاسْتَرْعِيُونِي
 جرم من بردار و بر روی گاهم کشتنقا
 وَلَمْ أَرَ فِي الْخَلَائِقِ مُسْتَعِينًا
 کس ندیدم از خلق تو کومرا گوید خوا
 وَأَنْتَ تَحِبُّ مَنْ يَدْعُوكَ رَبِّي
 هر که میخواند ترا کوی جوابش ای خدا
 وَدَائِي بَاطِنٌ وَلَدَيْكَ طِبٌّ
 درد من در درونست و علاجش نزد
 بِنَدِيدِمْ از خلق تو کومرا گوید خوا
 وَتَكْشِفُ خُصْرَ عَبْدِكَ يَا حَبِيبِي
 میکنی دفع ضرر از بنده و رفع عذاب
 وَمَنْ لِي مِثْلَ طِبِّكَ يَا طَبِيبِي
 بنده را بنود مثال تو طبیبی از کل باب

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

إِذَا اشْتَمَلَتْ عَلَى الْيَأْسِ الْقُلُوبُ
 بنبهانا امید چون بسی شد
 وَأَوْطِنَتِ الْمَكَارِهِ وَأَطْمَأْنَنْتِ
 وطن کرد آن مکاره یافت آرام
 وَلَمْ يَرَى إِلَّا نِكَشَافَ الضَّرْوِجِ
 ندید از رخ کس روی کشادی
 أَنْتَ عَلَى قَنَاطٍ مِنْكَ عَوْنٌ
 دران نومیدیت یاری رسد بان
 وَكُلُّ الْحَادِثَاتِ إِذَا تَنَاهَتْ
 فموصول به فرج و قریب
 هَمَّهَا بآخر چون سر آید
 اذان فتح و فرج گردد هویدا

وَلَمْ يَلِكْ عَلَيْهِ السَّلَامُ

فَإِنْ تُسْأَلْنِي كَيْفَ أَنْتَ فَإِنِّي جَلِيبٌ عَلَى رَيْبِ الزَّمَانِ صَلِيبٌ
 اگر پرسیدی که حالت چیست پرسی راستی از من که هستم صابر اندر ریه هر ثانیه محکم
 حَرِصٌ عَلَى أَنْ لَا تُرَى نِي كَايَةً فِشْمَتٌ وَاشِشْ أَوْ يَسَاءَ حَبِيبُ
 حریصم بر آن که من نبیند بد کسی هر که دشمن دشمنانت باشد از من و شناند غم

وَلَهُ أَيْضًا

وَمَا الدُّهُورُ إِلَّا يَأْمُ الْأَحْمَارِ رِزْيَةُ مَالٍ أَوْ فِرَاقُ حَبِيبٍ
 نیست دنیا جزین که می بینی غم مالست یا فراق حبیب
 وَإِنْ أَمْرًا قَدْ جَرَّبَ الدُّهُورُ خِفَ ثَقَلُ حَالِهِ لَغَيْرُ كَلِيبٍ
 مرد کوان مردکی ترسد هست لغیر پیش غیر لیب

وَلَهُ عَلَى عَلِيٍّ الْكَرَامَةُ

عَجَبْتُ لِمَا زَعَجَ بَاكِ مُصَابٍ لَا لِفِ أَوْ حَمِيمٍ ذِي كِتَابٍ
 عجب دارم ز کویا فی باه و جزع باشد برای الفت یاری مصیبت دین از دنیا
 شَقِيقُ الْحَبِيبِ دَاخِلُ الْوَيْلِ جَهْلًا كَأَنَّ الْمَوْتَ كَالشَّيْءِ الْعَجَابِ
 کربان یارده و او یل و کمان از جهل و نادانی مکر مردن عجیبست به عالم کس ندید انرا
 وَسَوَى اللَّهِ فِيهِ الْخَلْقِ حَتَّى نَبِيُّ اللَّهِ مِنْهُ لَمْ يَجَابِ
 مساوی کرد ایند خلق را در من و تا حدی که پیغمبر نرسد از وی بعلم و حکمت و اشیا
 لَهُ مُلْكٌ يُنَادِي كُلَّ يَوْمٍ لِدُومِ الْمَوْتِ وَأَبْنَاءُ الْخُرَابِ
 خدایک ملک باشد که هر روز ^{نفس} می ندا زند برای پادشاهان و پسران مردن و بنایان ویرانرا

وَمِنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

قَدْ شَابَ رَأْسِي وَرَأْسُ الْحَرِصِ لَيْثٌ إِنَّ الْحَرِصَ عَلَى الدُّنْيَا لَفِي لَغَبٍ
 سر من شد پیر حرص من نشد پیر اندر دنیا بود دایم حریص اندر بلاد و محبت و دنیا

مَا لِي إِذْ أُنِيتُ مَرْتَبَهُ فَلَمْ تَطْلُبْ عَيْنِي إِلَى رُتَبِ

مرا خود چیست می بینم که هر جا خواستم قدم

بِاللَّهِ رَبِّكَ كَرِهْتَ مَرَّتْ بِهِ قَدْ كَانَ يُعِيرُ بِاللَّذَاتِ وَالظَّرَبِ

نهی کرد کارت گرفتار او آن خانه بگذشتم که بود آن خانه معمر از اساس عیش و عشرتها

طَارَتْ عُقَابُ الْمَنَا يَا فِجْرَانِهِ فَصَارَ مِنْ بَعْدِهَا لَوِيلٌ وَالْحَرْبِ

عقاب من پروازی بکردار او آن آورد از آن بس گشت از آنها آشیان زاده و اوید

إِحْسِنَ عَنَانُكَ لَا يَجْمَعُ بِهِ طَلَبًا فَلَهُ وَرَبِّكَ مَا الْأَزْزَاقُ بِالطَّلَبِ

عنایت بکردار تو حرص و طلب بگذر نکرد در دنیا و الله بیاری طلب پیدا

قَدْ يَأْكُلُ الْمَالُ مَنْ لَمْ يُحْفَ رَحْلَةً وَيَعْدِمُ الْمَالُ مَنْ قَدْ جَدَّ فِي الطَّلَبِ

خورد مال و مال آنکس که دنیا نشین نیکو کسی دیگر دود هر سو نباشد جبهه او را

وَمَنْ دَسَّكَ اللَّهُ

الْبَسِ أَخَاكَ عَلَى عِيُوبِهِ وَاشْتُرْ وَغَطَّ عَلَى ذُنُوبِهِ

از کرم عیب برادر را بپوش از کلاهش پرده پوشی کن شعار

وَاصْبِرْ عَلَى ظِلْمِ السَّفِيهِ وَلِلزَّمَانِ عَلَى خُطُوبِهِ

صبر کن بر ظلم نادان و سفيه باش صابر بر جفای روزگار

وَدَعْ الْجَوَابَ تَقْضُ لَكَ وَكُلَّ الظُّلُومِ عَلَى حَسِيهِ

هم جواب جاهل و ابله مشو کارِ ظالم را بایزد و اگدا ر

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

إِذَا شِئْتَ أَنْ تُقْلَ فُزِمْتَ وَارْتَأَ وَإِنْ شِئْتَ أَنْ تُزَادَ اجْتَابَ فُزِمْتَ

که عداوت بایستی هر روز با تو دانه من و بر منی هر دو روز او را شود نیاری دنیا

وَأِنْ أَكْثَرُوا أَدْمَانَهَا أَفْسَدُ لُحْنًا مَنَادِمُهُ الْإِنْسَانُ تَحْسُنُ مَسْرَةً

در شود بسیار صحبت دوستی یا بد فضا بودن مردم بهم نیکو غاید گاه گاه

وقف علی قبر النبی صلی الله علیه و قال یا ابی و یا رسول الله

ان الخزع لقیح الا علیک و ان الصبر لیل الاعنک و انشد علیه السلام

ما فاضد معی عند نایبة **الاجعلتک للبکاسیبا**

اشکم نشد زدی و روان در مصیبتی **الابرای کریر سب ساختم ترا**

و اذ اذکرتک ساحتک به **منی الجفون ففاض و انسکبا**

کودم چو یادت از بنی ان شد شار تو **باران صفت جواهر در بران مدحیها**

وله عند قبر فاطمة علیها السلام

حین اشد الشوق علیه کان یلی القبر کل لیل و ینادی یا حیة یا حیة

فلو یحیا أحد فلما کان بعد سنة اشد شوقا فمد فکی و جعل یقول

مالی و قفت علی قبر مؤسکا **قبر الحیب فلم یزد جرای**

مرا چه شد که سلام آورم بکورشاز **بسوی قبر حبیب و نیامدم بجواب**

احیب مالک لا ترد جوابنا امیلت بعدی حلة الاحباب

جواب ما ندهی ای حبیب چیست ترا **زمن مکر تو ملولی و یار احباب**

فلما بها هانت فخرج البیت قول

قال الحیب و کیف لی نحوایکم و انا رهین جنادل و تراب

حبیب گفت چگونه دهم جواب شما **که من بنانم ام اندر میان سنک و ترا**

اکل التراب محاسنی فنیستکم و حجت عن اهلی و عن اثرای

تراب خورد مرا و شد ید از یادم **زاهل خویش و ز اولاد مانم ام نجما**

فعلیکم منی السلام تقطعت عنی و عنکم حلة الاحباب

زمن سلام و د غا بر شما که قطع شد **میان ما و شما رسم یاری و احباب**

وقال عند قبر فاطمة علیها السلام

حَبِيبٌ لِّسْرِ يَعْدِلُهُ حَبِيبٌ
 حبيب من که مانند شریبی در بهان نبود
 حَبِيبٌ غَابَ عَنْ عَيْنِي وَجَسَمِي
 حبيب من غایب از چشم منست و جسم من لیکن
 فَرَضَ عَلَى النَّاسِ أَنْ يَتُوبُوا
 توبه بر مردمان بود واجب
 وَاللَّهِ فِي صُرْفِهِ عَجَبٌ
 کردش در ورکار بس عجیبست
 وَالصَّبْرُ فِي النَّائِيَّاتِ صَعْبٌ
 صبر در خادشات صعب بود
 وَكُلُّ مَا يُرْتَجَى قَرِيبٌ
 هر چه باشد بدان امید قریب
 وَمَا سِوَاهُ فِي قَلْبِي نَصِيبٌ
 نصیبی نیست غیر از وی مرا اندر دل مخزون
 وَعَنْ قَلْبِي حَبِيبٌ لَا يَغِيبُ
 حبيب من نباشد از دل من يك نفس بیرون
 لَكِنْ تَرَكْتُ الذُّنُوبَ أَوْجِبُ
 لیکن ترك گناه انان واجب
 لِيَكْ تَرَكْتُ كُفَاهُ انان وَاجِبُ
 و غفلة الناس فيه اعجب
 عقلت آدمی از آن اعجب
 لَكِنْ قُوَّةُ الثَّوَابِ أَصْعَبُ
 لیکن قوت ثواب از آن اصعب
 وَلِئِنْ قُوَّةُ ثَوَابِ انان أَصْعَبُ
 و الموت من كل ذاك اقرب
 مرگ باشد از آن همه اقرب

وَفِي كَلَامِهِ عَلَيْكَ السَّلَامُ

لَوْ صِغَ مِنْ فِضَّةٍ تَقْسُرُ عَلَى قَدَرٍ
 لَعَادَ مِنْ فَضْلِهِ مَا صَفَا ذَهَبًا
 کرد از علم و عمل آن نقره آخر چون طلا
 مَا لَلْفَتَى حَسْبٌ إِلَّا إِذَا مَكَتُ
 اخلاوقه و حوی الا دای و الحسبا
 نِست بامرد جوان فضلی مگر عاقل شود
 فَاطْلُبْ فَدَيْتِكَ عِلْمًا وَكِتَابًا
 تفحص کن بآیه و استجمل الطلبا
 اِفْدَانِي مِنْ طَلَبِ كُنْ عِلْمًا حَاصِلُ كُنْ اِدَبُ
 تا بدست آری هم از حسن طلب مطلوب را
 لِلَّهِ دَرَفَتِي أَنْ سَابَهُ كَرَمٌ
 یا جنداکر ما اضحی له نسبا
 رَحْمَتُكَ بِرِجْوَانِ كَانَتْ اَبْوَابُهَا كَرَمٌ
 جد اجد و کرم کدی نسب باشد نجبا
 هَلِ الْمَرْوَةُ إِلَّا مَا تَقْوَمُ بِهِ
 من الذمائم و حفظ الجار اغنیا
 چيست احسان و کرم کاری که بر خیزی
 از نکویی در حق همسایه و رینی جفا

مَنْ لَمْ يُوعِدْ بِدِينِ الْمُصْطَفَى أَذَبًا
مُحْضًا خَيْرٌ فِي الْأَحْوَالِ وَاضْطَرَّ بَا
هر که او را دین پیغمبر نماید ادب
اضطراب و حیرتش باشد بسی در ^{هنا} رخا

وَمِنْ كَلَامِهِ عَلَى الْكَرَامَةِ

عَبْدُ الْخِجَانَةِ مِنْ مَفَاهِهِ رَايَ
وَعَيْدَتْ رَبِّ مُحَمَّدٍ بِصَوَابٍ
بت پرستند از خطای دای خویش
من پرستم رب احمد را بجان
عَرَفَ ابْنُ عَبْدِ جُنَيْنٍ أَبْرَصًا رَمَا
يَسْتُرُ أَنَّ الْأَمْنَ غَيْرَ لِعَابٍ
عرف ابن عبد جنین ابرص را
منم علی سپر عبد مطلب حقا
داند ابن عبد کاه ضرب تیغ
انک نبود جنک لعبود کان
أَرَدْتُ عَمْرًا أَذْطَفِي نَهْسًا
صَافِي الْحَدِيدِ يُجَرِّبُ قَضَابَ
اردیت عمر را از طغی نهسدا
صافی الحدید مجرب قضاب

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي مُحَاضَرَةِ الصَّفِيِّينَ

أَبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ صَفَيْنَ دَارُنَا
وَدَارَكُمْ مَلَحَ فِي الْأُفُقِ كَوْنُكُمْ
داند ایزد که صفین نیست بخانه ما
تا بود بر افق چرخ ستاره سیار
إِلَى أَنْ تَمُوتُوا أَوْ تَمُوتَ وَمَالُنَا
وَلَا لَكُمْ مِنْ حُوبَةِ الْجَرْبِ مَهْرَبُ
تا بدان دم که نمیرید شما یا خود ما
که صفای نیست کسی را بنود را در قرار

وَمِنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

أَنَا عَلَى وَابْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ
مُهَذَّبُ سَطْوَةٍ وَذُو حَسَبٍ
منم علی سپر عبد مطلب حقا
زکی و پاک و خداوند فضل و جل شایسته
قَرْنٌ إِذَا الْأَقِيتُ قَرْنًا لَمْ يَهَبْ
مَنْ يُلْقِي بِلِقِ الْمَنَآيَا وَالْكَرْبِ
دلاورم خوشنوم با غریم روی بروی
کسی که پیش من اسناد و مراد خود را

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَوْ لَقِيتُ الْثَانِيَةَ صَفِيًّا

أَنَا الْغَلَامُ الْعَرَبِيُّ الْمُنْسَبُ
 در نسب داری منم امروز فرزند عرب
 أَيُّهَا الْعَبْدُ الْيَتِيمُ الْمُسْتَدْبِ
 جناب جوان امدی یا ایها العبد الیتم
 اِن لِّسْتُ بِالْحَرْبِ الْعَوَانِ بِالْآنِ
 ان لست با حرب العوان بالان
 وَعَنْ قَلِيلٍ غَيْرِ شَكٍّ تَقْلَبُ
 و عن قلیل غیر شک تنقلب
 زود باشد آنک بر کردی ازین جنگ و فتن

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

أَنَا عَلَى وَاعِلِ النَّاسِ فِي النَّسَبِ
 منم علی بنسب برتر از همه مردم
 كَعْدِ النَّبِيِّ الْهَاشِمِيِّ الْحَمْدُ الْعَرَبِي
 خلیفه نبی هاشمی رسول خدا
 قُلْ لِلَّذِي غَرَّهُ مِنِّي مَلَأَ طِفَّةً
 بگوید آنک شد از خلق و لطف غنچه
 که باشد آنکه ورق را جدا کند طلا

حَبَّتْ لِيكَ يَرِيحُ الْمَوْتِ سَابِقَةً
 فاستبقنی بعد للویل و الحرب
 وزید جانب تو باد های مرگ روان
 مرا گذاشتی از بعد آن هوا و یل

وَقَالَ سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْهِ

أَيُّهَا السَّائِلُ عَنْ أَصْحَابِي
 ان کت تبغی خیر الصواب
 ای که از اصحاب من داری سؤال
 کوهی خواهی خبر از من صواب
 أَبْنَيْكَ عَنْهُمْ غَيْرَ مَا تَكُنَابِ
 باز هم او عیته الکتاب
 سازمت آگاه از ایشان نبی دروغ
 آنک با ایشان بود سر کتاب
 صَبْرًا لِّدَى الْهَيْجَاءِ وَالْإِضْرَابِ
 فسئل بذلك معشر الخراب
 صابران نزدیک هیجاء و نبرد
 پرس این وز دیگران بشنوجواب

وَفِي كَلَامِهِ عَلَى

سَتَشْهَدُ لِي بِالْكَرِّ وَالظَّمَنِ رَأَيْتُ
جَبَانِيهَا الظُّمَرُ النَّبِيُّ الْمُهَذَّبُ

رأيت اسلم بر فرم کواهی میدهند
آنک پیغامبر بحمل آن مرا کرد اختیار

وَتَعْلَمُ أَنِّي فِي الْحَرْبِ إِذَا نَظْتُ
بِإِرَائِهَا اللَّيْثُ الْهُوسُ الْجَرْبُ

باز دانی آنک من در جربها کواشت
در دم یزدان او شیرد ماغ ببقار

وَمِثْلِي لَا فِي الْهَوْلِ فِي مُقَطَعَاتِهِ
وَقَالَ لَهُ جَيْشُ الْخَيْسِ الْعَطَّاطُ

مثل من هر کس اید در صف جنگ و بند
از هیلت که شود کور و باشدنی شما

وَقَدْ عَلِمَ الْأَخْيَاءُ أَنِّي زَعِيمُهَا
وَأَنِّي لَدَى الْحَرْبِ الْعَدِيْقُ الْمُهَبُّ

هر کس هست از زندگان داند که فرمان
من بهنگام دغا هستم ستون استوار

وَمِنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

الْمُرْتَقِي إِذْ دُعَاهُمْ أَخُوهُمْ
أَجَابُوا وَإِنْ أَعْضَبَ عَلَى الْقَوْمِ يُضَيُّوْا

غی بین که من هر که که خوانم جمله خوانرا
هی آیند و چون کردم غضب بر کس محبت دارند

هُمْ حَفِظُوا أَيْنِي كَمَا كُنْتُ حَافِظًا
لِقَوْمِي أَجْرِي مِثْلَهَا إِنْ تَغَيَّبُوا

نکه دارند حفظ ایمنی من را
برای قوم خود آن دم که از من نابیدارند

بَنُو الْحَرْبِ لَمْ تَقْعُدْهُمْ أُمَمًا لَهُمْ
وَأَبَاءُ هُمْ أَبَاءُ صِدْقٍ وَابْنُ

میزن اولاد حرب و رزم را از جانب مادر
بین آباء ایشانرا که با تقییم و مقدارند

وَمِنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

قَدْ رَأَيْتُ الْقُرُونُ كَيْفَ تَفَانَتْ
دَرَسْتُ ثُمَّ قِيلَ كَانَ فَكَانَتْ

دیم اصحاب و اقرا را که چون فانی شدند
بنشانند و کون کونند وقتی بود آن

هِيَ دُنْيَا لِحَيَّةٍ تَنْفُثُ السَّمَّ
مَرُّوَانِ كَانَتْ الْجَسَّةُ لَا نَتْ

هست دنیا را است چون ماری که سم زیزد
کوچه باشد نمراندا مشر که فانی بر آن

كُرِّمُ أُمُورٍ لَقَدْ تَشَدَّدَتْ فِيهَا
تُرْهُوْنَهَا عَلَى فَهَانَتْ

کارها بخود کرم سخت و آن سختی فرود
لیک چون اسان کرم بر من اسان گشت آن

وَفَرَكَلَامٍ عَلَيْكَ السَّلَامُ

إِنَّا الْقَلِيلُ مِنَ الْكَلَامِ بِأَهْلِهِ حَسَنٌ وَإِنْ كَثِيرُهُ مُمَقُوتٌ

از سخن اهل سخن را اندکی با حسن خویش مینماید که چرخه خوب با مابسی گفتن خطا^{ست}

مَا زِلْ دُوصِمْتِ وَمَا مِنْ مُكْثِرِ الْآيَاتِ وَمَا يُعَابُ صَمُوتُ

نیست لغزید خوشان را ولیکن یاده کوی هر زمان می لغزد و خاموشی ازین دل^{ست}

إِنْ كَانَ يُطِقُ نَاطِقٌ مِنْ فَضَّةٍ فَالْصَّمْتُ دُرٌّ زَانَهُ الْيَاقُوتُ

نطق اگر چون نقره صافی نماید در عیان هشت خاموشی چنان دری که یاقوت^{ست}

قَالَ بَشِيرٌ مِنَ الْخَارِثِ إِنِّي رَأَيْتُهُ عَلَيْهِ

السَّلَامُ فِي الْمَنَامِ فَقُلْتُ اتَّقُوا شَيْئًا يَنْفَعُنِي فَقَالَ

إِنَّمَا الدُّنْيَا فَنَاءٌ لَيْسَ لِلدُّنْيَا بَثْوٌ إِنَّمَا الدُّنْيَا كَيْتٌ نَسَجَهُ الْعُكْبُوتُ

هست این دنیا فاقا و نیست دنیا داشت بی بقا چون خانه کا نایا ند عکبت

وَلَقَدْ يَكِينُكَ فِيهَا إِنَّمَا الْعَاقِلُ قُوتٌ وَلَعَنِي عَنْ قَرِيبٍ كُلُّ مَنْ فِيهَا مَيُوتُ

بس بود ای عاقل اندری ترا مقدار قوت جمله می میرند در وی خیر حق لایوت

وَفَرَكَلَامٍ عَلَيْكَ

الَّتِي تَرَانِ الدَّهْرُ يَوْمَ مَوْلَاكَ يُكْرَمُ مَنْ سَبَّتَ جَدِيدَ الْحَسْبِ

نه بینی آنکه سال انجام دهر روز شنبست مکرست در شبه شبه ثانی

فَقُلْ لِّجَدِيدِ الثَّوَابِ لَا بَدَّ مِنْ بَلَى وَقُلْ لِاجْتِمَاعِ الشَّمْلِ لَا بَدَّ مِنْ شَتَّى

بجامه پوشش تو از کنشش یاد آور بگو جمع طرب قصه پریشانی

نَفْسِي عَلَى فِرَاقِهَا مَحْبُوسَةٌ يَا لَيْتَهَا خَرَجَتْ مَعَ الزُّقَرَاتِ

جان من بر ناله های داز من زندانی^{ست} کاشکی با ناله های من برون رفتی

لَا خَيْرَ بَعْدَكَ فِي الْحَيَاتِ وَإِنَّمَا أَبْكِي خَمَامَةً أَنْ تَطُولَ حَيَاتِي

هیچ چیزی نیست اندر زندگی بعد از تو^{ست} گریه زن دارم که ناکه دیر مانم بی تو

هَلْ يَدْفَعُ النَّارُ الْحَصِينَ مَيْتَةً
 هیچ درمی نکند دفع سرتیره مرگ
 اِنِّي لَا اَعْلَمُ اَنْ كُلَّ جَسَمٍ
 راستی نیک شناسم که هر جامعیت
 يَأْتِيهَا الدَّاعِي النَّذِيرُ وَمَنْ بِهِ
 ای توداعی و رسولی که بجنشتود تقو
 اَطْلُقُ فَدَيْتُكَ لَا بَزْ عَمَّكَ اَمْرُهُ
 پس غم بفدایت بکشتا کارش را
 فَالْمَوْتُ حَقٌّ وَالْمَيْتَةُ شَرْبَةٌ
 مرگ حقیقت است تحقیق و فنا بترت تلخ
 دَبُّودَ بَيْبِ الْمَيْتَةِ لَا تَقُوتُ تَوَا
 و راز کردید همچون مور و قنار در شکران
 يَوْمًا اِذَا اخْضَرَّتْ لَوَقْتِ مَمَاتٍ
 اندر آن روز که آید بر خیل ممات
 يَوْمًا يَتَوَلَّى لِفُرْقَةٍ وَشَتَاتٍ
 روزی افتند جدا نیست درین دورثبات
 كَشَفَ الْاِلَهُ رُؤَاكَا الظُّلُمَاتِ
 دور کرد دست خدا پرده کفر و ظلمات
 وَاِذَا مَرَدْنَا عَنْهُ بِالْجُمُرَاتِ
 دشمنان را برزد دور کن از وی آفات
 تَأْتِي اِلَيْهِ قَبَادِرُ الزَّكَاةِ
 میرسد سعی کن آخرت کی فردکات
 كَيْمَا تَسْأَلُ الدِّينَ اَوْ تَمُو تَوَا
 که تا یا بیدین یا خود بیدانند مسکن
 رَازَ كَرْدِيدِ چُون مَوْرٍ وَ قَنَارِ دَشْتِ مَكَانِ

اَوَّلًا فَاِنِّي طَالَمَا عَصَيْتُ
 بسی اوقات بر من طعن کردی دازم عصیان
 لَيْسَ لَنَا مَا شِئْتُمْ وَ شِئْتُ
 بل ما یرید یحیی المیت
 شمار نیست آنچه که میخواهید و ما را هم
 و لی اخرجنا ز کرد که خواهد خلق ^{البشر}

وَقَالَ عَلَيْكَ السَّلَامُ

يَا جَامِعًا اَمَّا لَهُ سَاعَاتُهُ
 ای که هر ساعت بخود آید ها جمع او را
 اِرْجِعْ فَاِنِّي عِنْدُ مُخْتَلَفِ الْقَنَاتِ
 باز گرد آخر که من در معرض ضرب بنات
 وَ دَنَتْ مَنِيَّتُهُ لَهُ وَ وَفَاتُهُ
 مرگ نزدیکیست و آمد تا بر آرد از تو کردد
 لَيْتُ تَكُرُّ عَلَى الْعَدِيِّ جُرْأَتُهُ
 تشرارم بر اعداگاه آهنگ بندد

وَمِنْ دَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكَ

أَقُولُ لِعَيْنِي أَجْسَنِي الْخَطَايَا
 كَوَيْدِ بَحْشِمِ خُودِ كَهْ نَظَرِ أَنْكَاهِ دَارِ
 وَلَا تَنْظُرِي يَا عَيْنُ بِالسَّرَقَاتِ
 بَاخُوشِ دَا بَحْشِمِ وَبِدَرْ دِي مَكْنِ بِنَگَاهِ
 فَمَنْ نَظَرٌ قَادَتْ إِلَى الْقَلْبِ شَهْوَةٌ
 فَأَصْحَ مِنْهَا الْقَلْبُ فِي خَسَرَاتِ
 بَسْ دِيءِ كَهْ دِيدِمِ رَا دَاتِ دَلِ تَمَامِ
 چُون بِلَدِ شَتِ دَرِ لَزِ اِجْسَرِ تَشْتِ وَاَهْ

وَقَالَ عَلَيْكَ السَّلَامُ

خَلِيلِي لَا وَاللَّهِ مَا مِنْ مُسْلِمَةٍ
 اِي يَارِ مَنْ لِحُجَّتِ خَذَا كَيْنِ غَمِ وَبِلَا
 تَدُومُ عَلَى حَيٍّ وَإِنْ هِيَ جَلَّتْ
 بَرِهِيچِ كَسْرِ نَمَانْدَا كِرْچِهْ بُوْدِ عَظِيمِ
 فَإِنْ نَزَلَتْ يَوْمًا فَلَا تَحْضُرُ لَهَا
 وَلَا تَكْثُرُ الشَّكْوَى إِذَا التَّغْلُظَتْ
 رُوْزِي اَكْرَغِي دَسْدَا رُوِي مَشُورِي بُوْ
 فَكَمْ مِنْ كَرِيْمٍ يَسْتَلِي سَوَائِبِ
 شَكُوْهْ مَكْنِ چُو لَغْزِي اَزِ بِيْنِ رَاهِ مُسْتَقِيمِ
 بَسِيَّارِي اَزِ كَرَمِ بَغْمَائِي اَسِيرِ شَدِ
 بِيْسِ صَبْرِ كَرْدِ تَا بِلَدِ شَتِ اَزْ وَشَدِ حَدِيمِ

وَقَالَ عَلَيْكَ السَّلَامُ

إِذَا النَّبَايَاتُ بَلَغْنَ الْمَدَى
 بِلَا وَفْتَنَهْ دُوْزِ رِمَانِ كَرْدِ چُو بِي يَانَا
 وَحَلَّ الْبَلَاءُ وَبَانَ الْعَزَاءُ
 دِلِ يَدِ مَحْنِ وَرَبْحِ وَمُصِيبَتِهْ اَشُوْ دَظَا
 قُرْبِي الْقَفَارِ فَاطِمَ مِنِّي
 بِيَا اِي فَاطِمَهْ نَزْدِ مَنْ اُوْرْدِ وَ الْقَفَارِ مَزْ
 قُرْبِي الصَّادِمِ الْحَسَامِ فَإِنِّي
 نَزْدِيكِ مَنْ اُوْرْتِيغِ پِرَانِمِ كَهْ مَنْ هَسْتِمِ
 وَدَدَ الْيَوْمِ نَاصِحٌ يُنْذِرُ النَّاسَ
 رَسِيْدِمِ پِنْدِ كَوَانِ بَرِ مَرْدِمِ تَاخْبِرِ عِيَمِ
 وَكَادَتْ لَهْنٌ تَدُوْ بِالسَّجْعِ
 كَهْ جَانِ نَزْدِيكِ بَاشْدِ كَرْتَقَعْمِ دَرِ كَدَايَا
 فَعِنْدَ الشَّاهِي يَكُونُ الْفَرْجُ
 نَهَانِيچُونِ دَسْدِمِ غِ نَشَا طَرْقَهْ بَا نَا
 فَأَخِي السَّيْفُ يَوْمٌ كُلُّ هَجَاجِ
 كَهْ شَمَشِيْمِ بُوْدِيَا رُوْبِرَادِ دَرِ صَفْهِ جَا
 رَاكِبٌ فِي الرِّجَالِ نَحْوِ الْهَيْجَاجِ
 دَرِ رُوْنِ خِيَلِ مَرْدَانِ شَهْ سَوَارِي دَرِ غَمَا
 جِيوشَا كَا لِحَرْ ذِي الْأَمْوَاجِ
 بِلَشْكِرْ هَا كَهْ بِي يَايَانِ وَ مَوْلِ جَيْشِ چُونِ دَرِيَا

وَرَدُ وَمُسْرَيْنِ يَبْعُونَ قَتْلِي وَابْنُكَ الْحَقُّ بِالْمَعْرَا ج
شش بان آمدند بر خنک قتل خواهند بخواب تو کور بود معراج او ادنا
وَحَرَابُ الْأَوْطَانِ مَعَ قَتْلِ النَّاسِ وَكُلُّ إِذْ ذَاكَ أَصْبَحَ لَا ج

وَفِي كُلِّ لَمْرٍ أَمِيرٌ مُؤْمِنٌ

سَوْفَ أَرْضُ الْمَلِكِ بِالضَّرْبِ مَا عِشْتُ إِلَى أَنْ أَنَا لِمَا أَنَا لِمَا
کم مراضی ز خود حق را بضر تیغ چندانی که باشم زین تا مقصود خود پیام دین دنیا
فِي ظُهُورِ الْأَسْلَامِ أَوْ يَأْتِي الْمَوْتُ شَدِيدًا فِي شَانِجِ الْأَوْدَا ج
ز اظهار مسلمانان و اگر آید قضا بر قوی باشم کرا از شرایان من خوف برهند

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

أَلَا أَصْحَبُ خِيَارِ النَّاسِ نَحْنُ مُسْلِمًا وَمِنْ نَصَبِ الْأَشْرَارِ يَوْمًا يُسْجَرُ

بامردمان نیک نشین باشوی خلاص روزی شود قرین بنان خور و دلفنا

وَإِيَّاكَ يَوْمًا أَنْ تَمَانَحَ جَاهِلًا فَتَلْقَى الَّذِي لَا تَشْتِي حِينَ تَمْنَحُ

زینهار هیچ روز بجاهل مکن مزاح کان یابی ان زمان که نخواهی غیب عار

وَلَا تَكْ عِرْضًا تُشَاغِمُ مَنْ دَنَا فَتُشْبِهَ كَلْبًا بِالْإِسْفَاهَةِ تَحُ

چندان مساز بهن سخن چون کسی رسد چون سگ که در فغانش هم لیل و هم

إِذَا مَا كَرِمٌ جَاءَ يُطْلَبُ حَاجَةً فَقُلْ قَوْلَ حَرِّ مَا جِدَ تَسْتَحُ

بخشنده باش هر که در آید بجاحتی کوبیش سخن بر دی و لطف و اعتبار

فَبَا الرِّاسِ وَالْعُسَيْنِ مَنِي قَضَاءُهَا وَمَنْ يَشْتَرِي حَمْدَ الرَّجَالِ سَبْحُ

فومان و حاجتش بسرو هر دو چشم من هر کو خرید شکر کسان یافت سود کا

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا ابْنَ آدَمَ أَيَّامُكَ ثَلَاثَةٌ يَوْمٌ أَنْتَ فِيهِ

فَاعْمَلْ لِنَفْسِكَ وَاجْهَدْ لَهَا وَأَمْسُ مَا ضَرَّ خَيْرٌ وَشَرٌّ لَا تَدْرُكُهُ

الهیوم القیة وغد مقبل یسعد و محسه لا تدری ابتلغه
املاثر یقول نقلست که روزی ان شاهباز هوای قضای
فردوسی این حدیث قدسی را بزبان صادق و لسان ناطق که
ترجمان کلام حقست ادا میفرمود معنی حدیث آنک
ای فرزندانم اوقات و ایام عمر تو که در طول
اهل امید بسیار سالها و عمرهای بی شماری نماید
سه روز است امروز که بنقد روزی نشست و درین روز
نیوکاردی از جهت خود پیش آور و سعی و جهد مبذول دار
و وقت را از دست مکن دارد بیکری روز است که گذشته
بخیر و شر آن روز را در نیابی تا در روز قیامت و دیگر
فرد است که اینم است بسعادت و محسوست و ندا
فی که در آن رسی یا نر بعد از آن ایات فرمود

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكَ

مَضَى أَمْسُكَ الْمَاضِي شَهِيدٌ مُعَدَّلًا وَأَصْبَحْتَ فِي يَوْمٍ عَلَيْكَ شَهِيدٌ
گذشت دی که گذشتت و بر تو هست کواه رسید هر تو امروز این کواه د کر
فَإِنْ كُنْتَ بِلَا مِسْرَاقَرَفَتِ إِسَاءَةٌ فَتَنْ بِأِحْسَانٍ وَأَنْتَ حَمِيدٌ
بدی اگر چه بدی از تو گشت ناینه نکویی بکون امروز عذر آن منکر
وَلَا تُرْجِ فِعْلَ الْخَيْرِ نَوْبًا إِلَى الْغَدِ لَعَلَّ غَدًا يَأْتِي وَأَنْتَ فَيَقْدُ
بکار خیر همان روز را بروز د کر که شاید آن جویاید نباشد از تو اثر
وَيَوْمُكَ إِنْ عَانَيْتَهُ عَادَ نَفْعُهُ عَلَيْكَ وَمَاضِيَ الْأَمْسِ لَيْسَ لِعُودِ
چو روز خویش بر نمی رسد بتو نفعش عیلت و ماضی الامر لیس لعود
که دی گذشت و دنیا بد بخد مت تو د کر
إِنِّي عَلَى دِينِ النَّبِيِّ أَحْمَدُ
یا شاهد الله علی فاشهد
که من بر دین پاک احمد و نبیست یا من

مُشْكٌ فِي الدِّينِ فَأَنِّي مُهْتَدِي **يَا رَبِّ فَاجْعَلْ فِي الْجَنَّةِ مَوْزِعِي**
کسی که چهل شل در دین کند من بهمنای او **دسان در ختم یارب که هست از دهن گاه**

وَلَدُ عَلِيِّ سَلَامٍ

جُبِّي تَجَا فِي عَيْنِ الْوَسَادِ **خَوْفًا مِنَ الْمَوْتِ وَالْمَعَادِ**
پهلوی من تی بود از خاک گاه نرم **از خوف مرگ و کشتن با معاد بان**
مَنْ خَافَ مِنْ سُكْرَةِ الْمَنَايَا **لَمْ يَدْرِ مَالِدَةُ الرُّقَادِ**
هر کس که از مشقت مردن بود بنرس **لذت خواب هیچ ندارد شب دراز**
قَدْ بَلَغَ زَرْعُ مَنَاسِمَاهُ **لَا بُدَّ لِلزَّرْعِ مِنْ حَصَادِ**
در مرغ حیات زراعت تمام شد **چون کشت در رسید درودن رسیدن**

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي وَصِيَّتِهِ حَسِينُ

عَلَيْكَ يَرْثُ الْعَالِدِينَ كَلِمَةً مَا **وَبَرِّذَوْنِي الْقَبْرَ وَبِرَّ الْأَبَاعِدِ**
بامادر و پدر و بنیکوی معاشر کن **نزدیک و دور را بکم باش مهربان**
فَلَا تَصْحَبَنَّ إِلَّا تَقِيًّا مَهْدَبًا **فَتَى مِنْ بَنِي الْأَحْرَارِ زَيْنُ الْمَشَاهِدِ**
صحبت مدار جز نجبان متقی **کر خاندان غر و شرف باشد آن جوان**
وَقَارِقٍ إِذَا قَانَتْ حَرَامُودَ بَا **غَفِيفًا زَيْجًا مُخْرَجًا لِلْمَوَاعِدِ**
نزدیک شو بمن ازاده ادیب **باعت و صفا که بود راست و عن**
وَكَيْفَ الْأَدَى وَالْحِفْظُ لِسَانِكَ وَانْ **قَدَيْتِكَ وَدُ الْخَلِيلِ الْمُسَاعِدِ**
آزاد زبان و زبان نگاه دار **ای من فدای تو عجب آن مدد در سان**
وَنَافِسِينَ بِنْدِ الْمَالِ فِي طَلَبِ الْعُلَى **بِهَمَّةِ الْحُمُودِ الْخَلْدِ بَقِ مَسَاجِدِ**
در بند ماسع کن و حستن علو **از همت حمید بنزد جهایان**
وَكُنْ وَاثِقًا بِاللَّهِ فِي كُلِّ حَادِثٍ **يُضْئِكَ مَدَى الْأَيَّامِ مِنْ عَيْنِ حَاسِدٍ**
میدار اعتماد بحق در همه امور **تا حق نگاه داردت از چشم حاسد**

وَبِاللّٰهِ فَاسْتَعِمْ وَلَا تَرْجُ عَيْنُ
 از حق پناه جوی و بغیرش مدار امید
 وَغَضَّ عَلَى الْمَكْرُوفِ لَكَ وَاجْتَنِبْ
 و غرض علی المکر و مظهر فک و اجتنب
 چشمت پوش از همه مکر و دور باشد
 وَلَا تَبْنِ لِلدُّنْيَا بِنَاءً مُّوَسَّلًا
 و لا بنی دنیا ببناء مؤسلا
 امید را که دارونه بر جهان بنا
 وَكُلُّ صَدِيقٍ لِّسْرِ فِي اللَّهِ وَدَّ هُ
 و کل صدیق لیسر فی الله و د ه
 هر دوستی که نیست خدای محبتش
 آواز ده برای مزادش بر دمان

وَلَدُ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَذُوهُ لَمْ تَرْضَ بِالْضِئْمِ نَفْسُهُ
 و ذو ه ل م ترض بالضم نفس ه
 صاحب همت که نفس او نشد باضمی مجور
 فَاصْبَحْ قَرْمًا هَبْرَ ذِيًا مُّجَدًّا
 ف اصبح قرم هبر ذیا مجدا
 گشت سرخیل فصیح و مظهر مجد و علا

إِذَا خَامَرَتْهُ بِالْهِنْدِيِّ أَنْ يَرْجِيَهُ
 اذ ا خامرت ه بالهندي أن يرجيه
 میل چون سوی سخا وجود و نیکی کند
 إِنِّي اللَّهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مُعْظَمًا
 انی الله الا أن یكون معظما
 دان این د کین چنین نفسی نباشد عظم
 لَقَدْ سَايَرَ الْأَيَّامَ حَرَمًا وَحِيلَةً
 لقد سائر الايام حرما و حيلة
 هست در ایام سیر و بجزر و احتیاط
 وَحَلَّ بِأَعْلَى ذُرْوَةِ الْفَخْرِ سَامِيًا
 و حل با علی ذروة الفخر سامیا
 منزل او در زو و فخر و برتری آمدست
 وَمَا الْفَخْرُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مُوَفَّقًا
 و ما الفخر الا أن یكون موفقا
 نیست فخر الا کسی که بود توفیق یار
 وَكَرَّمَتْهُ لَمْ تَعْرِ مِنْ جِلَالِ التَّقَى
 و کرم ت ه ل م تعری من جلال التقی
 بر جوان کو نیست هر که خالی از دهد و در
 تَحَالُ أَهْتَرَانَا الرَّيْحَ فِيهِ تَرْدَا
 تحال اهترانا الریح فیہ تردا
 هست کیوی چون نشاط نیزم در روز غا
 هُمَا مَأْكُومًا بِأَذْخِ الْجَدِّ أَصِيدَا
 هما مأکومًا بأذخ الجد اصیدا
 با سخا وجود و اکرم و علو و کبریا
 فَأَصْبَحَتْ الْأَيَّامُ تُزْهِى بِأَغْدَا
 فأصبحت الايام تزهی بأغدا
 خرمها و مباهات است از و ایام را
 وَابْدَى سَمَاءًا يَبِينُ ذَاكَ وَسُودَا
 و ابدی سماحا بین ذاک و سودا
 میکند ظاهر سماحت با برتری و علو
 مُعَافَاً بِنُصْرَةِ اللَّهِ عَبْدًا مُّسَدَّدًا
 معافا بنصره الله عبدا مسددا
 یار دیش از نصرت حق بنده و خرم را
 وَكَرَّمَتْهُ بِاللَّهِ أَضْحَى مُوَعِدَا
 و کرم ت ه ل م بالله أضحى موعدا
 پس جوان کو را بود تا ید ایزد رهنما

الَارْبَمَا شَدَّ الْكِرَامُ اعْتِزَامَهُ فَصَابَ عَلَى الْأَعْدَاءِ سَيْفًا مَهْدًا
 بس کرمی که ز مردمی پوشیده غمزد در ست کرد دشمن را بستیغ هندی از تن سر جدا
 وَمَا السَّيْفُ مَا قَدْ كَانَ فِي بَطْنِ عِمْدِهِ لَيْسَ فِيهِ وَلَكِنْ مَا بَدَتْهُ جُحْدًا
 نیست شمشیر آنک باشد در غلاف خود نهاده تیغ آن باشد که او رخسین دروغا

مِنْدَرُ عَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

ذَهَبَ الَّذِينَ عَلَيْهِمْ وَجْدِي وَبَقِيْتُ بَعْدَ فِرَاقِهِمْ وَحْدِي
 رفتند آنک بود بدیشان سرور من ماندم ز بعد فراق آن همدان و حید
 مَنْ كَانَ بَيْنَكَ فِي التُّرَابِ بَيْنَهُ شَبْرَانِ فَهُوَ بَعْدَ الْعَمْدِ
 در خاک هر که از تو دوریست در میان مقدار فرجه دو وجه است بس بعید
 لَوْ كُشِفَتْ لِلْخَلْقِ أَطْلَاقُ الشَّرِّ لَمَعْرِفًا لِمَوْلَى مَنْ الْعَمْدِ
 بخلاق اگر کشاده شود پند های خاک مولای ملت از نشنا سندان عبید

مَنْ كَانَ لَا يَطْلُءُ التُّرَابَ بِرَجْلِهِ نَطْلُءُ التُّرَابِ بِنَائِمِ الْخَدِ
 آنکس که غار داشت که برخاک پانهد برخاک رو نهاده و از آن خشتن آید

وَمِنْ كَلَامِهِ عَلَى الْكَرَامَةِ

إِذَا مَا الْمَرْءُ لَمْ يَحْفَظْ شَلَا شَا فَبَعَثَهُ وَلَوْ بَكَتْ مِنْ رَمَادِ
 سه صفت آنکه از آنرا نکه نمیدارد می بفروشن بود از چند کفی خاکستر
 وَفَاءُ لِلصَّدِيقِ وَبَدَلُ مَالٍ وَكَيْفَانِ السَّرَّاءِ فِي الْفَوَادِ
 بذل مال است و وفاداری و جابجایی بدو در دل از غیر نفعان کردن سرست دگر

وَمِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

بَكَيْتُ عَلَى شَبَابٍ قَدْ تَوَلَّى فَيَا لَيْتَ الشَّبَابَ لَنَا لَمَعُودُ
 گریه دارم بر جوانی زانک بر گشت و رفت فایا لیت الشباب لنا لعمود
 کاشکی روز جوانی باز گشتی سوی ما

فَلَوْ كَانَ الشَّبَابُ بَيْعًا لَا أُعْطِيَ الْمُبَايَعُ مَا يُرِيدُ
 کجوانی کسی بفروختی بیع درست دادی من با بعثرا هر چه دوستی دریا
 وَلَكِنَّ الشَّبَابَ إِذَا تَوَلَّى عَلَى شَرِّ فَمَطْلَبُهُ بَعِيدٌ
 لیک ایام جوانی چون بگذراند روی دور شد سر منزل مطلوب با و فرسنگها

وَلَعَلَّكَ السَّلَامُ

وَلَوْ كَانَتِ الْأَرْضُ أَقْبَرَى عَلَى مِقْدَارِ مَا يَسْتَأْهِلُ الْعَبْدُ
 فراوان رخد و خادم سدی شدی بخش نهان و سعد آشکار
 لَكَانَ مَنْ يَخْدُمُ مُسْتَحْدِمًا وَغَابَ الْخَيْرُ بَدَا سَعْدُ
 اگر زانک کشتی روان رزقها بمقدار اهلیت و اعتبار
 تَمَثَّلَ رِجَالُ أَنْ أَمُوتَ وَإِنْ أَمْتُ فَلَكَ سَبِيلُ لَسْتُ فِيهَا بِأَوْحَدٍ
 همی خواهند جمع مردن من و زعیم هم درین تنهانه من باشم بیای جمله را بر نه

وَلَا مَوْتَ مِنْ قَدَمَاتِ قَبْلِ خَلْدٍ وَلَكِنَّ الَّذِي تَبَى خَلْدٌ فِي بَيْتِ رُخٍ
 وراز من پیشتر میرند نه مرگش شد بقای کسی که بعد من ماند مراد نیست از آنکه
 يَزُورُ خَلِيلًا أَوْ يَرُوحُ وَفَيْتَدِي وَإِنِّي وَمَنْ قَدَمَاتِ قَبْلِي لَكَ الَّذِي
 که یادی از زیارت کرد ز قفا از آن ^{مسکن} من هر کس که پیش از من میرد همچنان با شد
 وَأَتَصَلَ السَّدُودَ وَالْمَجْدُ وَأَعْتَدَ الرَّهْرَ إِلَى أَهْلِهِ
 بهم جمع کشتی فحول کبار جهان خواستی عذر از اهل خویش
 كَمَا يُرِيدُ الْوَاحِدُ الْفَرْدُ لَكِنَّا الْبَحْرَى عَلَى سَتَرِهَا
 بنان سانکه میخواست برود و کما ولی رزق بر راه خود میرود

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكَ

وَإِنِّي لَمِنْ وَدَّ الصَّدِيقِ وَدُودُ صَدِيقٌ عَدُوٌّ إِخْلُ فِي عَدَاوَتِي
 من کسی را دوستم که هست یار یار و دوستار دشمن من در عداوت ^{خلست} و

فَلَا تَقْرَبْنِي وَأَنْتَ صَدِيقُهُ فَإِنَّ الَّذِي بَيْنَ الْقُلُوبِ يَجِدُ
دور شو از من که هستی دوستار شوم دل چو دور از دل بود اولست وری هم

وَلَعَلَّكَ السَّالِمُ

مَا وَدَّعَنِي أَحَدٌ إِلَّا بَذَلْتُ لَهُ صَفْوَةَ الْمَوَدَّةِ مِنِّي آخِرَ الْأَبَدِ
کسی نکرد بمن دوستی مگر کورا ز من صفای محبت رسید تا با بد
وَلَا قَلَدَنِي وَإِنْ كَانَ الْمَسِيحُ بَنِي الْأَدْعَوْتُ لَهُ الرَّحْمَنُ بِالرُّشْدِ
کسی نکرد ستمکاری و جفا با من مگر که داد مشاوند دعا خیر مدد
وَلَا أَمِنْتُ عَلَى سِرِّ فُجْتُ بِهِ وَلَا مَدَدْتُ إِلَى غَيْرِ الْجَمِيلِ يَدِ
اینکس نشدم در نهان کردم فاش به پیش کس نکشیدم دزدان دست
وَلَا أَقُولُ نَعْمَ يَوْمًا فَاتَبِعْهُ بَخْلًا وَلَوْ دَهَبْتُ بِالْمَالِ وَالْوَلَدِ
هیچ روز نگفتم نعم که از پی آن شدم بخیل اگر بد مال بود و ولد

مَا أَكْثَرَ النَّاسَ لَا بَلَّ مَا أَقْلَهُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنِّي لَا أَقْلُ فَنَدَا
در قضا و هر بسیارند مردم بمل داند ایزد که اندرین گفتار من نبود شکی
إِنِّي لَا فَتَحَ عَيْنِي حِينَ أَفْتَحُهَا عَلَى كَثِيرٍ وَلَكِنْ لَا أَرَى أَحَدًا
میگشایم دین خود را بهنگام نظر بفر و آن مرد مان لیکن نمی بینم یکی

وَمِنْ سَلَامٍ لِلَّهِ

هُمْ رِجَالٌ فِي أُمُورٍ كَثِيرَةٍ وَهِيَ مِنَ الْإِنْسَانِ صَدِيقٌ مُسَاعِدٌ
هست مردم فراوانست اندر کارها همت من از جهان با موافق دان و سر
يَكُونُ كَرُوحٍ بَيْنَ جَسَمَيْنِ قُسِمَتْ فَجَسَمَاهُمَا جَسَمَانِ وَالرُّوحُ وَاحِدٌ
از صفایک روح باشد منقسم با دو جسم جان یکی باشد میان جسمهای آن دو

وَلَعَلَّكَ أَيْضًا

مَنْ لَمْ يُدْرِكْ فَخَلَّاهُ لِرَادِهِ لَا تَحْزَنْ لِلْحَجْرِ وَبَعَا دِرْهَمًا
هَر كَسْرَةً تَرَائِخُهَا وَرَأْبُهَا غَمٌّ خَوَارِمْشُونَ دَوْرِي وَهَجْرَ أَتَشْ

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْهِ

تَقَرَّبْتُ عَنْ الْأَوْطَانِ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ وَكَانَ فِي الْأَسْفَارِ خَيْرٌ فَوَافِدِ
غَرَّتْ كُنْ مِنْ طَعْمِهَا دَرَجَتَيْنِ بَزْرِكِي دُرُوسُ سَفَرٍ كَيْفَ يَنْجُسُ نَفْسَ سَفَرٍ دَوْرًا
تَفْرُجُ هَمِّهِمْ وَكِتَابُ مَعِيشَةٍ وَعِلْمٌ وَأَدَبٌ وَصَحْبٌ مَا جِدَ
كَسْبُ مَعَاشٍ كَرْدَنَ دِينَ هُمُومِ عَالَمِ عِلْمٌ وَأَدَبٌ فَرْدَنَ بَصِيحَتِ بَزْرِكَانِ
فَإِنْ قِيلَ فِي الْأَسْفَارِ دُلُّوا مَحَنَهُ وَقَطْعُ الْفَسَادِ فِي وَاتِّكَابِ الشَّدَائِدِ
كُونِ دُرُوسِهَا خَوَارِمْشُونَ وَحَسَنَتِ أَمَدِ پَرْدِ بِنَا بَانِ حَمَلِ مَشَقَّتِ آن
فَمَوْتُ الْفَتَى خَيْرٌ لَهُ مِنْ حَيَاتِهِ بَدَارِ هَوَانٍ بَيْنَ وَاشِ وَحَاسِدِ
مَوْتِ بَنِي نَكُوتِ تَابِتِ بَنِي نَكُوتِ دَرِ دَارِ طَلَبِهَا سَبْدِ خَوَارِمْشُونَ فَرَاوَانِ

وَقَدْ رَوَى الْمَذَاهِبُ بِرَفْعِهِ إِلَى أَمْرٍ سَلَمَهُ زَوْجُ النَّبِيِّ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بَنِي مَسْجِدِهِ الَّذِي بِالْمَدِينَةِ فَقَرَّبَ إِلَيْهِ
وَمَا يَحْتَاجُ فَقَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَوَضَعَ رِذَائِهِ فَلَمَّا رَأَى
ذَلِكَ الْمُهَاجِرُونَ وَالْأَنْصَارُ الْقَرَارَ دِينَهُمْ وَجَعَلُوا يَرْجُحُونَ
وَيَعْمَلُونَ وَيَقُولُونَ رَوَايَتُ كُنْدِ مَذَاهِبِ تَابَهُ أَمْرُ سَلَمَهُ كَه
رُوحِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَهْ حَضْرَتِ رَسَالَتِ
دَرِ مَدِينَةِ بِنَايِ مَسْجِدِ مِيفَرْمُودِ وَخَشْتِ وَ مَا يَحْتَاجُ
بُودَنِ دِيكَ عِمَارَتِ مِي آوردَنِ آنحضرتِ
بِرِخَايَتِ رَدَائِ مَبَارَكِ خُودِ رَا پهنِ كَرْدِ
وَخَشْتِ وَ مَا يَحْتَاجُ دَرِ آن مِي آوردِ چُونِ مُهَاجِرِ
وَ أَنْصَارِ دَرِ كُوشَةِ كُنَارِ بَدِيدِ نَدِ دَرِ دَاهَا
بَا زَكَشِيدِنْدِ بَدَانِ كَارِ وَايِنِ رَجَزِ مِي كَفْتِنْدِ

وَقَالَ عَلَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْأَصْحَابُ

لَئِنْ نَعُدُّ نَاوَالِئِي نَعْمَلُ ذَاكَ إِذَا لَعَلَّ مُضَلَّكَ

کومانشته ایم و بی کار میکند باشد چنین عمل کرد هان دین

وكان عثمان رجلا خيفا يحمل البنة ويجافي بها عن ثوابه

فاذا وضعها نقص ركبته فراه امير المؤمنين على عليه السلام

فقال عثمان ابن عفان مرد ضعيف وبخيف بود يك خشت

بر سردست میکردت و از جام های خود دور میداشت

و چون می نهاد استین خود را می افشاند امیر المؤمنین

وامام المتقين على ابن ابی طالب چون آن بدید گفت

لَا يَسْتَوِي مَنْ يُعْمَرُ الْمَسَاجِدَ وَمَنْ يَبْنِي رَاكِعًا وَسَاجِدًا

مساوی نیست آن کس که عمارت میکند مسجد کسی دیگر که باشد در رکوع و سجود ایضا

يَدَّابُ فِيهَا قَائِمًا وَقَاعِدًا وَمَنْ يَهِنُ هَكَذَا مَعَابِدًا

بمسجد عادت و آنک قائم باشد وقاعد بدان کس که بدینسان خوار میدارد معابد

وَمَنْ يَرَىٰ عَنِ الْغُبَارِ حَايِدًا دگر کدور سازد کرد مسجد مردم از دنیا

الامام علي بن احمد الواحدی وهو امام اصحاب الشافعی

بخراسان عن مدافع الزهري عن عبد الرحمن بن كعب بن مالك

عن جابر بن عبد الله انصاري رضى الله عنه قال سمعت

عليًا عليه السلام ينشد و رسول الله صلى الله عليه وسلم

امام واحدی ذکر کرد که امام شافعیست در خراسان

از مدافع از رهبری از عبد الرحمن بن كعب بن مالك

ارجابر ابن عبد الله انصاري رضى الله عنه که

گفت شنیدم از امیر المؤمنین علی که این ابیات

و رسول حضرت علیه السلام می شنید و این ابیات بود

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

أَنَا أَخُ الْمُصْطَفَى لَا شَكَّ فِي نَسَبٍ مَعَهُ رُبُّتٌ وَسِبْطَاهُمَا وَلَدِي
 منم برادر احمد درین نسب شایسته بدو موافق فرزند مرد و سبط او را
 جَدِّي وَحَدِّ رَسُولِ اللَّهِ مُنْفَرِدٌ وَفَاطِمَةُ زَوْجَتِي لَا فَرْقَ بَيْنَهُ
 جد من و جد پیغمبر خلاست یکی مراست فاطمه زوج و نیکم این بریا
 صَدَّقْتُهُ وَجَمِيعَ النَّاسِ فِي ظُلْمٍ مِنَ الضَّلَالَةِ وَالْإِشْرَاقِ وَالنَّكَدِ
 درست داشتم او را و خلق در ظلمت زکری و زشک و تفاق و مکر و غا
 فَالْحَمْدُ لِلَّهِ شُكْرًا لَا شَرِيكَ لَهُ الْبَرِّ بِالْعَبْدِ وَالْبَاقِي بِدَائِمٍ
 سپاس و حمد خدائی که نیست انبازش برین هست نکو کار و اوست اصل بقا
 قَالَ فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَالَ
 صدقت یا علی و قد اورده الشيخ المفيد رحمه الله كذلك

٤٤
 الى البيت الثالث پسر حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم
 تبسم فرمود و گفت راست گفتم یا علی شیخ مفید
 آورده است بیت ثالث از ملحقانست و كان عليه السلام
 كثيرا ما يمثل هذا البيت ان حضرت عليه السلام
 این بیت را بسیار خواندی کما روی ابن ملجم
 علیه اللعنه جناحه ابن ملجم علیه اللعنه روایت کرد
 أَرِيدُ حَيَاتَهُ وَيُرِيدُ قَتْلَهُ عَذِيرُكَ مِنْ خَلِيلٍ مِنْ مُرَادِي
 و قال — یوم احد رواه محمد بن اسحق ترقی عنه
 فی روایت احمد بن کامل محمد بن اسحق گوید که این ابیات
 در روز احد جهت مرثیه عم خود خرم گفت به روایت احمد بن کامل و ابیات این
 أَتَانِي أَنْ هُنَا حِلَّ صَخْرٍ دَعَتْ دُرَّكَاءَ وَتَشْرَتِ الْهُنُودُ
 آمد بسوی من زره فخرمند صخر باثر دُرّه هنود درک کرده مدعا

فَإِنْ تَخْرُجْ بَحْرَ حَيْنَ وَلَمْ
 كَرَفْزِ تَوْ بَحْرَ بُوْد كَاهِ رَفْتَنَشْ
 فَإِنَّا قَدْ قَتَلْنَا يَوْمَ بَدْنٍ
 مَا يَنْزَكُرُهُ أَيْمَ بَسِي قَتْلِ رَوْرَبْدُ
 وَشَيْتَهُ قَدْ تَرَكْنَا يَوْمَ ذَاكُم
 أَنْ رَوْرَبِيهِ دَابْشَمَاوَا كَدَاشْتِم
 فَيَبْقَى فِي جَهَنَّمَ شَرُّ دَا رِ
 بَرُوِي غَانْدَقَر سَقْبَرْد تَرِن مَقَام
 وَمَا سَيَانُ مَنْ هُوَ فِي حَجِيم
 بَنُوْد مَسَاوِي أَنْد بُوْد دَر تَك حَجِيم
 وَمَنْ هُوَ فِي الْجَنَانِ يَدُرْ فِهْ كَا
 بَا سَا كُنْ هَشْت كِه دَا رِه دَرَان مَقَام
 مَعَ الشُّهَدَاءِ مُحْتَسِبًا شَهِيدًا
 مَحْيِ شَدَاوِ بِجَلَه شَهِيدَانِ جَانِ فَنَا
 أَبَا جَهْلٍ وَعُتْبَةَ وَالْوَلِيدَا
 بُوْجَلِ وَعُتْبَه دَاوَلِيدِ پَلِيدِ رَا
 عَلَى أَثْوَابِهِ عُلُقًا جَسِيدًا
 بِأَجَامِهَايْ عَرَقَه بَخُونِ دَر دَمِ وَغَا
 عَلَيْهِ لَمْ يَجِدْ عَنْهَا حَيِّدًا
 بِيْرُونِ نِيَا يَدَاوَزْ جَهَنَّمَ بَهِجْ پَا
 يَكُونُ شَرَابُهُ فِيهَا صَدِيدًا
 كُوْرَا بُوْد شَرَابُهُ زَقُومُ زَهْرَهَا
 عَلَيْهِ الرِّزْقُ مُغْتَبَا حَمِيدًا
 شَهْدُو شَرَابِ وَشِيرِ وَشُكْرِ وَشَرِبْ وَغَا

قيل قتل امیر المؤمنین علی علیه السلام من سایر بطون
 قریش یوم احد فقتال قاتل منهم ما یرید علی ان یتربک من قریش
 واحدا فکانه ضربی علی قتلهم فقال ما ضربت علی ذلک
 وانه لیسوع فی ما یسرون الیه بعد القتل حزنی علی قریش
 کیف کفرت برها و اکت عدد دها وصارت الی النار ثم
 مضی وهو یقول **نقلست** که روزی امیر المؤمنین علی علیه
 السلام در روز احد بسیاری از اکابر قریش که با جیش
 و طیش بودند بتبعی در یغ دوسر برداشت یکی از ایشان
 گفت که در خاطر ندارم که یکی را از قریش زنم بکدارم
 و در قتل ایشان چون سرشیت دردم علی چون بشنید
 گفت من چنین نمیتم اما مرا بد می آید و قبیعی غاید طریقه
 سلوک ایشان که بر آن میروند و بعد از قتل نیز خون دارم

برقریش که چگونه کافر شد ندربالعلین
 و رفتند با سفل سافلین و بعد از آن این ابیات بگفت
 قُرَيْشُ بَدَتْنَا بِالْعِدَاوَةِ اَوَّلًا وَجَاءَتْ لِيُطْفِئَ نُوْرُ رَبِّ مُحَمَّدٍ
 قریش اول بنا کردند بنیاد عداوت را که بنشانند نور رب احمد مدنیانجا
 بِاَفْوَاهِهَا وَالْبَيْضُ بِالْبَيْضِ تَلْتَقِي بِاَيْدِيهِمْ مِنْ كُلِّ غَضَبٍ مَهْتَدٍ
 بدمهای خود و شمشیر با شمشیر ملحق بدست ما و ایشان تیغهای هندی را
 وَخَطِيئَةٌ قَدْ ثَقِقَتْ سَمَرِيَّةً اَسْنَهَا قَدْ حُوْدَتْ بِجَمْدٍ
 سنان خطی سینه شکاف و سمه ریخته استنها قند حودت بجمد
 فَقُلْتُ لَمْ لَا تَبْعَثُوا الْحَرْبَ وَاسْلَمُوا وَفِيهِ اِلَى دِيْنِ الْمُبَارَكِ اَحْمَدُ
 منبکر ندگفتم حرب و در اسلام روی آید و ان ایید سوی دین احمد سید بطحا
 فَقَالُوا كَفَرْنَا بِالَّذِي قَالَ اَنَّهُ تَوَعَّدَنَا بِالْحَشْرِ وَالْحَكْمِ فِي غَدٍ
 هم گفتند ما کافر شدیم آن شخص را که گفت وعید ما بحشر و نشر و حکم حاکم فردا

فَقَتْلُهُمْ وَاللّٰهُ اَفْضَلُ قُرْبَةً اَلْحَدِثْنَا الْبِرَّ الْعَظِيمَ الْمَجْدُ
 بدیشان گفتیم ای والله کافضل قریبتر است بسوی کرد کار ما عظیم و امجد و اعلا

وَمِنْ سَلَامٍ اَللّٰهُ عَلَيْهِ

وَإِنِّي قَدْ حَلَلْتُ بِدَارِ قُصُومٍ هُمُ الْأَعْدَاءُ وَالْأَكْبَادُ سُودًا
 در دیاری گشته ام واقع میان مردی جمعی دشمن جگرهاشان سیاه چون خا
 هُمْ اِنْ يَنْظُرُوْنِي يَقْتُلُوْنِي وَانْ قَتَلُوا فَلَيْسَ لَهُمْ خُلُودُ
 اگر نظیر نا بند بر من ان گروه میکشد و ان کتلم نیتشان از ابقای جاودا
 كَرُطِفَرْنَا بِنْدِ بَرِّ مَنْ اِنْ كَرُوْهُم مَيَكْشُدُ

وَمِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ

وَكَانُوا اَعْلَى الْاِسْلَامِ الْبَاطِلَةَ فَقَدْ خَرَّ مِنْ تِلْكَ التَّلَاوِثِ وَاحِدُ
 دشمن و اسلام دین بودند در دنیا سه کسر زان سه کس اخر یکی افتاد در قعر سقر

وَفَرَّ أَبُو عَمْرٍو وَهَبْتُمْ لَمْ يَعُدْ وَلَكِنْ أَخُو الْحَرْبِ الْجَرَبُ عَايِدُ
 جنتا بوعمر و بوعمر سوی میدان انگشت هر که او جنگ از نداشتد سوی جنگ آید که
 نَهْتُمْ سِوْفَا لِهِنْدَانُ يَقِفُوا لَنَا غَلَاةَ الثَّقِينَا وَالرِّمَاحُ الْمَصَايِدُ
 منعشان شمشیرهای هند کرد از جنگ تا روز دیگر بازشان یابیم سرهای نره بر

وَقَالَ عَلِيُّ الْكَرَامَةِ

يَا مُوْثُ الدُّنْيَا عَلَى يَدَيْهِ وَالنَّيَّاهُ الْحَيْرَانُ عَنْ قَصْدِهِ
 ای دیر خد دنیا شرم رو یافته از دست مگر در نه خولش بصیرا از پی آن
 أَصَحَّتْ رُجُوحُ الْخُلْدِ فِيهَا وَقَدْ أَبْرَزَ نَابُ الْمَوْتِ عَنْ حَيْدِهِ
 امید تو جاوید درین دهر تحقیق بکشاده دهان مرگ بسوی تو جو^{تقیان}
 هِمَّاتُ أَنْ الْمَوْتَ ذُو اسْهَمٍ مِنْ يَمِيهِ يَوْمًا يَكَا يُنْ دِرْ
 هیها که این مرگ خداوندی شما هست بر سر یک یکی تیر کشاید نبرد جان

لَا يَشْرَحُ الْوَاعِظُ قَلْبًا مِثْرَةً لَمْ يَغْنِمْ اللَّهُ عَلَى رُشْدِهِ
 از وعظ و نصیحت نکشاید دل مردمی که زان شود راه نما حضرت زردان

وَفِي كَلَامِهِ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ

اغْضُ عَيْنًا عَلَى الْمَدَا وَتَصْبِرْ عَلَى الْأَذَا
 چشم پوشیدم دار بر مکر و صبر کن بر مشقت و ایذا
 إِنَّمَا الدَّهْرُ سَاعَةٌ يُقْطَعُ الدَّهْرُ كُلُّ ذَا
 هست دوران در نیک ساعت میشود قطع سر بسر دنیا

وَقَالَ عَلِيُّ الْكَرَامَةِ

رَأَيْتُ الدَّهْرَ مُخْتَلِفًا يَدُورُ فَلَا خَزْنَ يَدُومَ وَلَا سُورُ
 دیدم دهر را بسبب مختلف حال نه در وی خزن ماند نه سرورش

وَقَدْ بُنِيَ الْمُلُوكُ بِهَا قُصُورًا فَلَيْمَ بَقِيَ الْمُلُوكُ وَلَا الْقُصُورُ
بنا کردند شاهان قصرها ولی نه شاه ماند نه قصورش

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكَ

قَدْ يَعْلَمُ النَّاسُ أَنَا خَيْرُهُمْ نَسَبًا وَنَحْنُ أَفْخَرُهُمْ بَيْتًا إِذَا فُخِرُوا
داند مردم آنکه ما هستیم بهتر نسب و ما خاندان فخریم از دم نژاد از فخر
رَهْطِ الْبَيْتِ وَهُمْ مَا وَى كَرَامَتِهِ وَنَاصِرِ الدِّينِ وَالْمُضَوَّرِ مَنْ يَضُرُّوا
الْبَغِيَاءِ وَمَا وَى كَرَامَتِهَا وَدِينِ رِزَا مَنْ فَرَّتْ بَدَنُهَا
وَالْأَرْضُ يَعْلَمُ أَنَا خَيْرُ سَائِكِنَا كَمَا بَرَّ تَشَهُدُ الْبَطَالُ وَالْمَدْرُوا
داند زمین که ما نشدیم بهتر کسی ساکن درو زان سنا که بجا و مدد داده کواهی بی
وَالْبَيْتُ وَالسُّرُوشَاءُ وَاجِدَتْهُمْ نَادَى بِنَاكَ رُكْنَ الْبَيْتِ وَالْحَجَرُ
کعبه بتشخیصش اگر خواهند گوید بجمله را سنک سنا که کعبه هم بار کن دارد این ندا

وَقَالَ عَلَيْكَ السَّلَامُ

أُرِيدُ بِذَلِكَ أَن تَهْشُوا الطَّلَقِي وَأَنْ يَكْثُرَ وَابْعَدَ الدَّعَاءَ عَلَى قَبْرِي
فرح خواهم شما را من بدین خوش گوئی و طیبت دیگر که بعد من گوید بسیاری دعای من
وَأَنْ تَحْوِيَنِي فِي الْحَالِ لِرُودِكُمْ وَأَنْ كُتُّ عَنْكُمْ غَايِبًا تُحْسِنُونَ ذِكْرِي
دو که اندر مجالش دوستی از انیم دارید و که غایب شوم گوید حسن گفتنهای من

وَقَالَ عَلَيْكَ السَّلَامُ

أَبْنَىٰ أَنْ مِنَ الرِّجَالِ بِرَيْمَتِهِ فِي صُورَةِ الرَّجُلِ السَّمِيعِ الْمُبْصِرِ
ای سبب بعضی از مردم چایر باشد که او بر مثال صورتی مرد سمعیست و بصیر
فَطِنٌ بِكُلِّ رَوِيَةٍ مِنْ مَالِهِ وَإِذَا أُصِيبَ بِدِينِهِ لَمْ تُشْعِرْ
زیرگست اندر کفایتهای مال خویشش چون بکار دین رسد اصلا نباشد از خیر

وَقَالَ عَلِيُّ الْكَرَامَةِ

رُبَّ فِتْنٍ نِيَاهُ مَوْفُورَةٌ لَيْسَ لَهُ مِنْ بَعْدِهَا آخِرَةٌ
 بسا جوان که بود دنیوی فراوانش ز بعد آن نبود آخرت نصیب او را
 وَآخِرُ دُنْيَاهُ مَذْمُومَةٌ يَتَّبِعُهَا آخِرَةٌ فَآخِرَةٌ
 یکی دیگر بود او را بچشم دنیا رشت همیشه از در صدقت در پی عقبا
 وَآخِرُ قَدْ حَازَ كُلِّتَهُمَا قَدْ جَمَعَ الدُّنْيَا مَعَ الْآخِرَةِ
 یکی دیگر ز پی هر دو رفت و حاصل کرد که گشت جامع دنیا و آخرت حقا
 وَآخِرُ يُجْرِمُ كُلِّتَهُمَا لَيْسَ لَهُ دُنْيَا وَلَا آخِرَةٌ
 یکی دگر گشته بروی حرام این هر دو که نیست هیچ نصیبش نه دین و نه دنیا

وَقَالَ عَلِيُّ السَّلَامِ

يَنْصُرُنِي رَبِّي خَيْرٌ نَاصِرٍ اَمَنْتُ بِاللّٰهِ بِقَلْبٍ شَاكِرٍ
 نصرت دهد خدای مرا نیک ناصر است ایمان بختی مرا در دل و جان شاکر است
 اَصْرَبُ بِالسَّيْفِ عَلَى الْمُغَاوِرِ مَعَ النَّبِيِّ الْمُصْطَفَى الْمَسْجُورِ
 صبرت زخم بقیع بسی تاج و فرق را با مصطفی بنی بختی کومها جبر است

وَقَالَ عَلِيُّ السَّلَامِ

اِذَا اجْتَمَعَتْ عَلَيَّا مَعْدٍ وَمُدْجٍ بَعْرَكَةٌ يَوْمًا فَاِنِّي اَمِيرُهُمَا
 چو جمع آمد عالی بدج و قور بعد با هم بوز معرکه بودم من اینجا حاکم لشکر
 مُسَلِّمَةٌ اَكْفَالُ خَيْلٍ فِي الْوَعَا وَمَكْلُومَةٌ الْبَابِهَا وَخَوَهَا
 بگاه جنگ هست این کفلهای سندا و گزخی رسد بر سینه و گردن بود یا
 حَرَامٌ عَلَى رَمَا خِطَاطُ عُنْدِي بِرٍ وَتَدَقُّ مِنْهَا فِي الصَّدُورِ صُدُورُهَا
 برانگوحست ضرب نیزه های با حرام آمد و باشد صد و زینم های ماصدور اندر

وَمِنْهُ سَلَامُ اللَّهِ عَلَيْكَ

تَكْثُرُ مِنَ الْأَخْوَانِ مَا اسْتَطَعْتَ أَنْتَهُمْ عِمَادُ إِذَا اسْتَجَدْتُمْ وَظُهُورُ
 نِيَادَتُكَ زَاخِرَانِ صَفَا جِدَانِكَ تَبَوَّانِي كَهْ إِشَانْدَانِ سَتُونِ قَصْرِ مِيدَتِ بَا
 وَمَا بَكِيْرُ الْفُخْلِ وَصَاحِبِ وَإِنْ عَدُوًّا وَاحِدًا لَكْثِيرِ
 أَكْرَاشِدْ هَرَارَتِ دُوسْتِ بَعِيَارِي نَبَاشِدْ وَلِي بَعِيَارِ بَاشِدْ كَرُودِي كَدِ شَمَنِ نَهَا

وَلَهُ عَلَى عَالِيكَ السَّلَامُ

لَا يُبْلَغُ الْمَرْءُ بِالْحِجَارِ هِمَّتُهُ حَتَّى يُوَاصِلَهَا مِنْهُ بِتَغْيِيرِ
 هِمَّتِهِ دَارِ بُنُو فَنِي دَرِيَا بَدِ كَامِ خُوشِ نَايَا بَدِ نَايِدِ شَمَنِ نَهَا زَوَاسْكَارِ
 حَتَّى يُوَاصِلَ فِي أَفْئَانِ مُطْلَبَهَا غَوْرًا يَجِدُ وَأَعْنَانًا يَتَقَدَّرِ
 تَادِرِ اَوَّلَهَايِ نَايَا بَدِ مَكْرُ مَطْلُوبِ خُوشِ كَهْ فَرَا زَوَكَهْ نَشِيْبِ كَدِ شَمَنِ كَهْ اَعْتَدَارِ

خَاطِرُ بِنَفْسِكَ لَا تَقْعُدْ بِمُجَنَّرَةٍ فَلَيْسَ حَرْجٌ عَلَى عَجْزٍ بِمَعْدُورِ

نَفْسُ خُودِ رَا دِ خَطَرِهَا أَفْكَرُ مِنْ شَيْنِ عَجْزِ نَيْسْتِ مَعْدُورِ آنْ جَوَانِ كُو عَجْزِي آرِدِ بَكَارِ
 إِنْ لَمْ تَتَلَّ فِي مَقَامِ مَا يَحَاوِلُهُ فَأَبْلُ عُذْرًا بِأَدْلَاجٍ وَتَهْجِيرِ
 دِي نَبَادِ دَرِ مَقَامِي كَانِ هِي جَوِيْدِ بِجَهْدِ عَذْرِ خَوَاهِي بَايْدِ شِ كَرْدَنِ اَزْ اَنِ لَيْلِ وَنَهَا

وَقَالَ عَلَى كَرَمِ اللَّهِ

رَوَى الْمَذَاهِبُ بِأَسْنَادِهِ الْأَشْعَثُ بَنِي قَيْثٍ دَخَلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 بَصْفَيْنِ وَهُوَ قَائِمٌ يَصِلُ ظَهْرُ فَقَالَ قُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ
 أَدُوبٌ بِاللَّيْلِ دُوبٌ بِالنَّهَارِ فَانْشَلْ مِنْ صَلَوَتِهِ وَهُوَ
 يَقُولُ يَعْنِي رَوَايَتِ كُنْدِ مَذَاهِبِي بِأَسْنَادِ أَشْعَثِ بَنِي قَيْسٍ كَهْ
 دَرِ رُوزِ جَنَكِ صَفَيْنِ دَرَامِدِ پِيْشِ اَمِيْرِ الْمُؤْمِنِيْنَ وَآنِ حَضْرَتِ
 دَرِ مَحْرَابِ اَيْسْتَادِهِ وَبِنَمَا زَقِيَامِ مَمُودِهِ بُوْدِ كَفْتِ يَا اَمِيْرِ

وقال على كرم الله

وَمَنْ كَلَامِ الْمُؤْمِنِينَ

اِنْ غَضَّكَ الدَّهْرُ فَانْصِرْفَ رَجَا
 فَانَّهُ نَاصِرٌ غَمَّتْ ظِلْمُ
 كَو كُذِّدَ دَهْرًا بِحَشَمِ هِيَا رَفِج
 زَانِيٍّ يَوْسَه سَوِيَّ نَظَرٍ خُودِ شَدِّ نَظَرِش
 اَوْ مَسَكَ الضُّرُّ وَابْتَلَيْتَ بِهِ
 فَاصْبِرْ فَإِنَّ الرِّخَاءَ فِي آثَرِهِ
 دُرِّ سَانِدٍ تَوَازِدُ وَبِذَانِ دُرِّ مَانِي
 كُرْمُنْ مَعَا فِي عَلَيَّ تَهَوُّرِهِ
 وَبَشَلِي لَا يَسَامُ فِي حَذَرِهِ
 اَيُّ سَبَابِ اَهْلِ سَلَامَتِ كِه تَهَوُّرِ بَنُودِ
 مَبْتَلَا كَشْتِ وَبَشَبِ خَوَانِ كِرْدِ اَزْ حَذَرِش

وَفَانِجَ فِي عِشَاءٍ لَيْلَتِهِ دَبَّ إِلَيْهِ الْكَأَمُ فِي سَحَرِهِ
ای بسا فانج و خوشدل که بود در همه شب سوی او روی نه دخیل بد در سحرش
مَنْ صَحِبَ الدَّهْرَ دَرُصَتْهُ وَنَالَ مِنْ صَفْوِهِ وَمَنْ كَدَرَهُ
ناپسندیدم بود صحبت هم صحبت دهر که خورد گاه از وصافی و گاهی کدرش

وَلَدَايُضَا

جَمِيعَ قَوَائِدِ الدُّنْيَا غُرُورٌ وَلَا يَبْقَى لِسُرُورٍ
جهان و منفعتها بیش غرورست مانند شادمانا شادمانا پی
فَقُلْ لِلْسَّامِتِينَ بِنَا أَفِقُوا فَإِنَّ نَوَائِبَ الدُّنْيَا تَدُورُ
بگو اهل شمات با خود آیند که گردانست حال دهر فانی

وَقَالَ عَلَى كَرَمِ اللَّهِ

يَا طَالِبَ الصَّفْوِ فِي الدُّنْيَا بَلَدُكَ طَلَبَتْ مَعْدُومَةً فَيَأْمَنْ مِنَ الظُّفْرِ
ای که اند طلب صافی جهان پی در پی شد عدم سعی تو نومید شوی از روی ظفر
وَأَعْلَمُ بِأَنَّكَ مَا عَمِلْتَ تُمْتَحِنُ بِالْخَيْرِ وَالْشَّرِّ وَالْمُسُورِ وَالْعُسْرِ
دانک هر چند که باشی بیچرانی ممتحنی بر اسانی و سختی و پی نیکی و شر
أَنْ تَنَالَ بِهَا نَفْعًا بِلَا ضَرَرٍ وَأَنْهَا خُلِقَتْ بِالنَّفْعِ وَالضَّرَرِ
آنچه توانی که بری نفع جهان بی ضرر کوز خالق شد مخلوق بی نفع و ضرر
فِي الْجَبَنِ عَارُوفِي الْأَقْدَامِ مَكْرُمَةٌ وَمَنْ يَفِرْ فَلَنْ يَجُودَ أَمِنْ الْقَدَرِ
عار در بد دلی است و کم اند درجات هر که بگریخت خلد مصیبتش نباشد قدر
هر که بگریخت خلد مصیبتش نباشد قدر

وَلَدَا عَلَى الْكَرَامَةِ

يَعِيبُ رِجَالُ زَمَانًا مَضَى وَمَا لِي زَمَانٍ مَضَى مِنْ غَيْرِ
مردم کشتند عیب زمان گذشته را عاری بود زمان گذشته از عیب و عاری
مردم کشتند عیب زمان گذشته را عاری بود زمان گذشته از عیب و عاری

أَرَى الْبَيْتَ يَحْرِي كَمَا سَدِيدِهِ
وَإِنَّا الْهَارَ عَلَيْنَا يَكْرُ

دیدم بشت که بر روش خویش میرود
وین روز هم که بر سر ما میکند کنار

وَلَيْحَبْسُ الْقَطْرِ عَنَّا السَّمَاءُ
وَلَمْ تَكْسِفْ شَمْسُنَا وَالْقَمَرُ

نه بن کشت قطره باران در آسمان
نه شد کوفته ماه و خور از گردش و مدار

فَقُلْ لِلَّذِي دَرَّصَ الزَّمَانَ
ظَلَمْتَ الزَّمَانَ فَدُمُ الْبَشَرِ

گوی که در مدمت دور زمانه
ذم بشر بکن چکنی ذم ز روزگار

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكَ

الشُّبُّ غَوَا زُالْمِيَّةٌ وَهُوَ تَأْيِجُ الْكِبَرِ
وَبَيَاضُ شَعْرِكَ مَوْثُ شَعْرَتِكَ أَتَتْ عَلَى الْأَثَرِ

مردن شعرت سپیدی شعر
باز تو هم بر اثرش میروی

بَلَوْتُ صُرُوفَ الدَّهْرِ سِتِينَ حَجَّةً
وَجَرَبْتُ حَالِيهِ مِنَ الْبَرِّ وَالْعُسْرِ

مبتلا گشتم بگردشهای کیست سال
از نایش کردم اند روی دو حال از خیر و شر

فَلَمْ أَرْجِدْ الدِّينَ خَيْرًا مِنَ الْغِنَى
وَلَمْ أَرْجِدْ الْكُفْرَ شَرًّا مِنَ الْفَقْرِ

بعد دین بهتر ندیدم از غنا چندی دگر
بعد کفر از فقر هم چندی ندیدم شر تر

وَقَالَ عَلَى كَرَمِ اللَّهِ

حَرَمٌ بَيْنَكَ عَلَى الْأَدَابِ فِي الصَّغَرِ
كَمَا تَقَرَّبُ بِهِمْ عَيْنَاكَ فِي الْكِبَرِ

محدود گات را بخوردی بر آداب در
تا شود روشن بدیشان چشمهایت در

وَأَنَا مِثْلُ الْأَدَابِ بِجَمْعِهَا
فِي عُنْفُونِ الصَّبْرِ كَالْقَسْرِ فِي الْحَجَرِ

این مثل بشنو که آدابی که آن جمع آورد
در زمان کودکی چون نقش باشد در

هِيَ الْكُوزُ الَّتِي تُنَوِّدُ خَائِرَهَا
وَلَا يَخَافُ عَلَيْهَا حَادِثُ الْغَيْرِ

اینک آن گنجی که مال او شود هر دم
نیست غمی بر وی از تغییر رخ کینه و

إِنَّ الْأَدِيْبَ إِذَا ذَلَّتْ بِهِ قَدَمُ
هُوَ عَلَى فُرُوشِ الدِّيَارِ وَالسُّرُ

آن بود عاقل که چون نایش بلغزد ناگاهان
او قد بر فرش زیبا و حریر و تخت زر

النَّاسِ أَشَارَ ذُو عِلْمٍ وَمُسْمِعٍ
وَأَجَّ وَسَائِرُهُمْ كَاللَّغْوِ وَالْعَرِ
أدی یا صاحب علمستی یا خود مستمع
دیگران درودی و خاک تیرم و سگ و
ما هندی الدنيا كطالبيها
الاعناء وهو لا يدري
چيست اين دنيای دون نسبت بحال البشر
ان اقبلت شغلت ديانته
اواد برت شغلته بالفقر
چون بکسر روآرد او را دوی کرد اندرین
باز چون برگردد او را افکند در احتیاج

وَلَعَلَّ عَلَىٰ عِلْمِكَ السَّلَا

أَيَّامَنْ لَيْسَ لِي مِنْهُ مَجِيرُ
بِعَفْوِكَ مِنْ عِقَابِكَ أَسْتَجِيرُ
أَيَاكَ غَيْرَ تَوْ بَنُو دِيْنَاهُمْ
بِعَفْوِكَ مِنْ عِقَابِكَ بَرْدَهُ مَلْجَا
أَنَا الْعَبْدُ الْمُقَرَّبُ بِكُلِّ ذَنْبٍ
وَأَنْتَ السَّيِّدُ الصَّدُوقُ الْعَفُودُ
منم بنده مقرب بر هر گناهی
تو بخشاینده جرم من بخشاشا

فَإِنْ عَذَّبْتَنِي فَإِنَّ لَذَنْبِي مِثْنِي
وَإِنْ تَغْفِرْ فَإِنَّتَ بِهِ جَدِيرُ
عذابم کردنی هست از گناه هم
وگر بخشی مرا هستی توانا

وَقَالَ عَلِيٌّ كَرَّمَ اللَّهُ

كَثِيرُ الْمَالِ لَيْسَ لَهُ عَوَارُ
وَلَا فِي كُلِّ مَا يَأْتِيهِ عَارُ
بسیار مال را نرسد عیب و علقی
در هر چه آیدش نبود هیچ تنگ و عا
لَاَنَّ الْمَالَ يَسْتُرُ كُلَّ عَيْبٍ
وَفِي الْفَقْرِ الْمَذَلَّةُ وَالصِّغَارُ
از بهر آنکه مال پوشد تمام عیب
وز فقر هست محنت و خواری بی شمار
كَذَاكَ الْفَقْرُ بِالْأَحْرَارِ يُرَدِّي
كَمَا أَزَرْتُ بِشَارِهَا الْعُقَارُ
خوری فقر رنج رساند بصاحبش
چون خواری که باده کند با شراب خور

وَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ

لِلنَّاسِ حُرُصٌ عَلَى الدُّنْيَا تَبْدِيرُ
مردمان از حرص بر دنیا شب هر خرد
وَصَفْوُهَا لَكَ مُزْجٌ بِتَكْدِيرِ
صافی این باده مزوجست با دردی ترا
وَعَاخِرُ نَالَ دُنْيَاهُ بِتَقْصِيرِ
و ی بسا عاخر که با تقصیر باد مال و جاه
لَمْ يُزْزَقُوا بِعَقْلِ عِنْدَ مَا زُقُوا
قتل انداق در اول نشد بر قدر عقل
لَوْ كَانَ فِي قُوَّةٍ أَوْ عَنْ مُغَالَبَةٍ
طار البرزاة با رزاق العصافیر
در بقدر جهد و قوت یافتی روزی کسی
باز از پرواز بردی روزی عصفورا

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكَ

دَوَاؤُكَ فِيكَ وَمَا تَشْعُرُ
دوای درد تو با تست و تو نمیدانی
وَدَوَاؤُكَ مِنْكَ وَمَا تُبْصِرُ
زنت برنج تو و نیستی جان بینا

وَأَنْتَ الْكَاتِبُ الْمُبِينُ الَّذِي
تویی کتاب خداوندان کتاب مبین
بِأَحْرِفٍ يُظَاهِرُ الْمُضْمَرُ
بحرفها که نهانها ازان شود پیدا
وَتَرْعَمُ أَنْكَ جَرْمٌ صَغِيرُ
تخمان بری که صغیر افتاده جرم تن
فَلَا حَاجَةَ لَكَ مِنْ خَارِجِ
فکر تو نیست تو و نیست فکر خویش ترا
بِهَ تَسْتَفَكَّرُ تَوْنِيسْتُ فِكْرُ خَوِشِ تَرَا

وَقَالَ عَلَىٰ عَلَيْهِ السَّلَامُ

لَيْسَ شَأْنِي دَهْرٌ فَقَدْ سَرَّ فِي دَهْرٍ
و این مسنی عسر فقد مسنی لیس
كُوْنِي أَيْدِي هَرَمٍ شَادِي أَيْدِي دَكْرٍ
و ریم دشواری آید منتاسانی قیاس
لِكُلِّ مَنْ لَا يَأْمُ عِنْدِي عَادَةٌ
فان سانی صبر و ان سانی شك
كوبد آید صبر دارم و نکو آید سپاس
پیش من در جمله ایام نیکو عادتیت

وَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

تَوَمَّلْ فِي الدُّنْيَا طَوِيلًا وَلَا تَذُرْ
فَكَرْ دَر دُنْيَا بَسِي كَرْدِي وَ مَعْلُومَتِ نَشِدْ
إِذَا جَنَّ لَيْلٌ هَلْ تَعِيشُ إِلَى الشَّجَرِ
آنَدِ چُونِ شَبِ كَشْتِ خَوَاهِي مَانَدِ تَا وَتِ سَجْدِ
فَكَمْ مِنْ صَبِيحٍ مَاتَ مِنْ غَيْرِ عِلَّةٍ
اِي بِنَا كَرُو بَحْتِ بُوْدُو بِي عِلْتِ بَرْدِ
وَكَمْ مِنْ فَتًى يَمُوتُ وَيُصْبِحُ أَمِنًا
اِي بَسَامِ دُجَانِ كُورِ وَ شَبِ اِيْنِ بُوْدِ
دُوخْتِ دُورَانِ كَفَنِ بَرُوِي وَ اَوِيخِرِ

وَمِنْ كَلَامِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

وَلَا خَيْرَ فِي الشَّكْوَى إِلَى غَيْرِ مُشْكِيٍّ
شَكَايَتِ نِيَسْتِ نِي كُوبِي شِ آن كُوَاهِلِ آن بِنُو
وَلَا بُدَّ مِنْ شَكْوَى إِذَا لَمْ يَكُنْ صَبِيْرًا
زِشْكُو چَارِه بِنُو چُونِ بِنَا شَدِ صَبِيْرًا

الْمُرْتَرَانِ الْحَرَّ يُضْبِ مَسَاوُهُ
نِي بِنِي سُوِي دِرِيَا كُچُونِ دِر تِلَقْدِ اَبَشِ
وَيَأْتِي عَلَى حَيَاتِهِ نُوبُ الدَّهْرِ
رَسَدِ بَر مَا هِيَا شَرِ حَادِثَاتِ وَاقْتِدَا
الْمُرْتَرَانِ الْفَقْرُ يَرْجِي لَهُ الْغِنَى
وَ اَنَا الْغَنَى خُشِيَ عَلَيْهِ مِنَ الْفَقْرِ
نِي بِنِي كِه اَهْلِ فَقَرِ اَمِيْدِ غِنَا دَارِنْدِ
غَنِي هِم دَايْمَا نَرَسَانِ كِه اَز فَقَرِ شَرِ مَرَدِ اِيْنَا

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

عَنِ النَّفْسِ كَيْفِي النَّفْسِ حَتَّى تَكْفِيَهَا
عِنَايِ نَفْسِ كُفِي نَفْسِ رَا تَا مَطْمَئِنِ كُودِ
وَلَنْ أَعْسَرَ حَتَّى تُضَيِّرَ بِهَا الْفَقْرُ
وَكُحْخِي كَشَدِ چُخْدَانِ كِه اَزَارِي بُوْدِ زَانَتَرِ
فَمَا أَعْسَرَ فَأَصْبِرْ لَهَا أَنْ لِقِيَتَهَا
بِدَايِعِهِ حَتَّى يَكُونَ لَهَا أَيْسَرُ
دَوَايِ نِيَسْتِ مَحْتِ رَا چُو بِنِ صَبِيْرِ اَوْدِ
هَمِ وَ قَتِي كِه اِيْنَدِ غَاقِبَتِ كُودِ اِنْدَا سَا شَرِ

وَمِنْ سَلَامِهِ لَلَّهِ

النَّارُ أَهْوَنُ مِنْ رُكُوبِ الْعَارِ وَالْعَارُ يُدْخِلُ أَهْلَهُ فِي النَّارِ
 سوختن در آتش آسان تر بود از نشاندن عار عار اخراج خود را در اندازد بنار
 وَالْعَارُ فِي رَجُلٍ بَيْتٌ وَجَارُهُ طَاوِي الْحَشَامَتَيْنِ وَالْأَطْمَارِ
 عار باشد در خوش در خانه و همسایه کسنه افتاده بر تن جامه کشته تار و مار
 وَالْعَارُ فِي هِضْمٍ الضَّعِيفِ قُطْلُهُ وَإِقَامَةُ الْأَخْيَارِ بِالْأَشْرَارِ
 عار در جو رست بر مرد ضعیف و ظلم او استقامت یافته اش را در بر جای خیار
 وَالْعَارُ أَنْ يُجْدِيَ إِلَيْكَ صَنِيعَهُ فَتَكُونَ عِنْدَكَ سَهْلَةً الْمَقْدَارِ
 عار باشد آنکه در حق کسی نیکی کند از تو پی را بنزد تو باشد اعتبار
 وَالْعَارُ فِي رَجُلٍ يُجِدُّ عَنِ الْعَدَى وَعَلَى الْقَرَابَةِ كُلُّهُنَّ الرُّضَارِ
 عار آن باشد که بگری تو بخند دشمنان با خویشان خود یا شی خوشتر کینه دار
 وَالْعَارُ أَنْ تَكُ فِي الْأَنَامِ مُقَدِّمًا وَتَكُونَ فِي الْهَيْجَامِ مِنَ الضَّرَارِ
 عار آن باشد که گاه بزیم یا بشی مقتدا و تو گوی در هیجانات از اهل فساد
 عَارٌ بِأَشَدِّ دُخَانٍ وَهَمْسَايَةٍ كَسَنُهُ أَفْنَادُهُ بِرَتْنِ جَامَةٍ كَشْتُهُ تَارُومًا

جَاهِدْ عَلَى طَلَبِ الْخَلَائِكِ وَلَا تَكُنْ تَعْدُوهُ بِالْإِسْرَافِ وَالْبُذَارِ
 جهد کن بر جستن با خلایک اما نباش کا بدو و نفقه با سراف و بی شمار
 إِلَهَ أَهْلِكَ أَوْ لَضِيفِكَ أَوْ لِمَنْ يَشْكُوا إِلَيْكَ مَضَاضَةً لِأَعْسَاءِ
 خدایان خویش یا مها که آید یا کسی کوشکایت آورد پیش از جور افتاد
 كُوشَايَتِ أَوْرَدِ بِيْشْتِ زِي جَوْرِ افْتَادِ

رُوي عن الصادق عليه

أَنَّهُ قَالَ كَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُلُّ بَكَّةٍ يَطُوفُ فِي أسْوَاقِ الْكَوْفَةِ يَضَعُ
 الدر على غانقه و كانت تسمى الشَّيْءَ فَيَقِفُ وَيُنَادِي بِكَلَامٍ ذَكَرَ
 ثُمَّ يَقُولُ يَعْنِي أَمَامَ الْخَلَائِكِ جَعْفَرُ صَادَقٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 فرمود که امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب علیه السلام هر صبح
 دَر بَارِ دِهَائِی کُوفَ طَوَافِ مَعْدِي رِذَائِی کَبَرِیَا بَرِ دَر شِ اسْتَعْنَا کُوفَ
 نام آن مردا سبیه بود و هر جا توقف کردی و این دو بیت خواندی

تَفِيَّ اللّٰذَاذَةَ مِمَّنْ نَالَ شَهْوَتَنَا
 نیت کرد لذت آنکه که یا بد خط نفس
 مِنْ الْحَرَامِ وَيُتَّقِي الْإِثْمَ وَالْعَادُ
 از حرام بعد از آن ماند نگاه و تنگ و عار
 بَقِيَ عَوَاقِبُ سُوءٍ فِي مَغْتَبِهَا
 بقی عواقب سوء فی مغتیبها
 لَا خَيْرَ فِي لَذَّةٍ مِّنْ بَعْدِهَا نَارُ
 نیست خیر از لذتی که آخر سقر یا بند و نار
 عَاقِبَتُهَا يَدُشْ بِأَقْسَمٍ دُرُوقَتْنَا

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكَ

ذَهَبَ الرِّجَالُ الْمُتَقَدِّمُ فَعَالِهِمْ
 مقتدایان از همان رفتند با افعال خویش
 وَالْمُنْكَرُونَ لِكُلِّ أَمْرٍ مُّكْرٍ
 منکران کار دین را قمر دوزخ شد وطن
 مَقْدِمًا يَزِيدُ خَلْفَ يَزِيدٍ بَعْضُهُمْ
 بعضی را بدفع معور عن معور
 وَبَقِيَ فِي خَلْفِ يَزِيدٍ بَعْضُهُمْ
 مانده ام هم صحت بعضی که زینت میدهند
 سَلَكُوا بَيِّنَاتِ الطَّرِيقِ فَأَصْبَحُوا
 متنبهین عن الطریق الاکبر
 بَرَرُوا بِالْإِلهِ وَفَقَدُوا لَيْلَ الْخَرَشْدِ
 در طریقت سیر نیکو سار او زره بلا شدند

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ

وَفِي الْجَمَلِ قَبْلَ الْمَوْتِ مَوْتٌ لِأَهْلِهِ
 و اجساد هم قبل القبور قبور
 دِرْجَمَاتِ پِشْتَرَانِ مَرْدِ اَهْلِ جَمَلِ
 جَسَمِ ايشان ناسم در کور باشد چور
 وَإِنْ أُمِرَ لَمْ يُجَى بِالْعِلْمِ مَيِّتٌ
 و کس له حتی النشور نشور
 مَرْدِ اکر نه نراز علمستی شک مرده است
 کونکر دزمن کو قایم شود حشر و نشور

وَمِنْ كَلَامِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

أَيُّ يَوْمٍ مِّنَ الْمَوْتِ أَفْسَرُ
 ای یوم مایه را و یوم قدر
 رَمَزِنْ دَرْدِ و رَوَزَانْدِشِ حَسْبَتْ نَدَامِنْ
 بروزی کان قضا بنود بروزی کان قضا باشد
 يَوْمَ مَا قَدَرْنَا خَشَا الرَّدَى
 و اذا قدر لم يغني الحذر
 بروزی کان قضا بنود غی ترسم نمر که خود
 بروزی کان قضا باشد در جستن کجا باشد

وَقَالَ عَلِيُّ الْكَرَامَةِ

قِيلَ أَنَّهُ لِفَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ يُرْفَى بِأَبَاهَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
كُنْتُ السَّوَادَ لِنَاظِرِي قَبْلِي عَلَيْكَ النَّاسُ ظَرُّ
نور بودی مردم چشم مرا بر فراق تو کویه زان داد بصر
مُرَشَّاءُ بَعْدَكَ فَلَمِيتُ فَعَلَيْكَ كُنْتُ أَحَا زُر
هر که میخواهد پس از تو گویند من هم از مرگ تو می کردم خذر

وَقَالَ عَلِيُّ عَلَيْهِ

رَوَى الشَّيْخُ أَبُو جَعْفَرٍ الطُّوسِيُّ بِإِسْنَادِهِ عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ الدِّيَلِيِّ
عَنْ أَبِي ظَلَّالٍ أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ عَنْهُ السَّلَامَ عَنْ سُؤَالٍ فَبَادَرَ
وَدَخَلَ مَنْزِلَهُ وَخَرَجَ فَقَالَ ابْنُ السَّائِلِ فَقَالَ هَا أَنَا يَا أَمِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ فَقَالَ مَا مَسَّكَ لَكَ فَقَالَ كَيْتُ وَكَيْتُ كَالْمَسْلَةِ الْحِمَاتِ

جوابا فَمَا بَالُكَ بِطَاءَتِ الْيَوْمِ عَنْ جَوَابِ هَذَا الرَّجُلِ حَتَّى دَخَلَ
الْحَجْرَةَ ثُمَّ خَرَجْتَ فَاجِبْتَ قَالَ كُنْتُ خَاقِنًا وَلَا رَأْيَ لِدَلَاثَةِ الْحَاقِنِ
وَلَا الْحَازِقِ وَلَا الْحَاقِبِ وَيَقُولُ رَوَايَتُ كُنْتُ شَيْخَ أَبِي جَعْفَرٍ
طُوسِيِّ رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ بِطَرِيقِ اسْنَادٍ أَسْوَدٍ دَلِيٍّ كَقَوْلِهِ
مَرْدِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى سُؤَالٍ كَرِهَ أَنْ حَضَرَ بِتَجْمِيلِ
دَرْخَانَةٍ وَمَنْتَرَلِ خُودٍ دَرْدَفَتِ وَبَعْدَ أَنْ كَسَبَ سِرُّونَ أَمَدٍ
وَقَوْلِهِ سَائِلٍ كَجَاسْتِ وَسَائِلٍ بِشِيشِ أَمَدٍ كَمَنْ يَأْمُرُ
الْمُؤْمِنِينَ بِسِرِّ كَقَوْلِهِ سُؤَالٍ تَوْبِكُوى كَقَوْلِهِ وَابْنِ
سُؤَالٍ أَوْ رَجَابٍ كَقَوْلِهِ بَعْدَ أَنْ كَفَتِ دِيَا أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ
مَا تَبَوَّاعَتْ قَادَ دَارِعٍ كَقَوْلِهِ بِسُؤَالٍ تَوْبِكُوى كَقَوْلِهِ
أَنْتَ تَبَوَّاعَتْ قَادَ دَارِعٍ كَقَوْلِهِ بِسُؤَالٍ تَوْبِكُوى كَقَوْلِهِ
دَرْجَابٍ بِسُؤَالٍ تَوْبِكُوى كَقَوْلِهِ بِسُؤَالٍ تَوْبِكُوى كَقَوْلِهِ

وجوابش گفتی گفت من خاقن بودم و هیچ فکر و زای درست
 نیست کسی را که خاقن باشد یا خازق یا خاقب و خاقن
 کسی را گویند که بول بسیار بود و خازق کسی که موز
 اش تنگست و خاقب کسی که بول را نگاه دارد و بعد از این آیات ^{میگفت}
 إِذَا الْمُسْكِرَاتُ تَصَدَّيْنِ لِي كَسَفْتُ حَقَائِقَهَا بِالنَّظَرِ
 که از من پیرسند در مشکلات کشایم در موردش بعلم و نظر
 وَأَنْ بَرَقَتْ فِي مَجِيلِ الصَّوَابِ عُمَيَّا لَا يَحْتَلِيهَا الْبَصَرُ
 جو رخشان شود در محل خیال نهانست انوار او از بصر
 مُقْتَعَتِ بَعُيُونُ الْغُيُوبِ وَضَعْتُ عَلَيْهَا صَحْحَ الْفِكْرِ
 مقنع سرانند با چشم عیب شد از رویشان فکر من پرده در
 مَعِيَ أَسْمَعُ كَطَلِي الْمُهَفَّنَاتِ أَفَرَى بِهِ عَنْ بَيِّنَاتِ السَّيْرِ
 مرا هست کوئی تنزی چو تیغ می آسمع کطای المهنات افری به عن بنات السیر
 که بنم نقاب از بنات سیر

وَقَلْبٌ إِذَا اسْتَنْطَقَتْهُ الْمُهْمُومُ أَرَبَى عَلَيْهَا بَوَاهِي الدُّدُ
 دلی که روی از نطق جوید هموم کند ظاهر از نطق غلطان کهر
 لِسَانِي كَشَفْشَقَةَ الْأَرْيَحِيِّ أَوْ كَا الْحُسَامِ الْيَمَانِي الذُّكُورُ
 زبانی بگفت ز چون اریحی و یا همچو تیغ یمانی کهر
 وَكُنْتُ بِامْتِعَةٍ فِي الرِّجَالِ أَسَائِلُ هَذَا وَذَا مَا الْخَبَرُ
 نیم پیش مردم چو مرد جهول زمین بانز پیرسند و از خیر و شر
 وَلَكِنِّي مُدْرِكُ الْأَصْغَرِ مِنْ أَيْنَ مَعَ مَا مَضَى مَا غَبَرُ
 مرا هست گاه فصلحت و نطق زاینه و رفته کویم خبر
 مَرَاهُتُ كَاهُ فَصْلَحْتُ وَنَطَقُ زَايِنِهِ وَرَفْتَهُ كَوَيْمِ خَبَرُ

وَلَدِ عَلِيٍّ ابْنِ أَبِي طَالِبٍ

يُعَزُّوْنِي قَوْمٌ بَرَاءَةٌ مِنَ الصَّبْرِ وَفِي الصَّبْرِ أَسْبَابُ أَمْرِ مِنَ الصَّبْرِ
 عزاکند مرا مردم بری از صبر و فی الصبر اسباب امر من الصبر
 غراکتند مرا مردم بری از صبر ز صبر تلختر افتاد صبر را اسباب

يَعْرِى الْمَعْرِىَ قُرَيْشِي لِسَانِهِ وَيَتَقَى الْمَعْرِىَ فِي أَحْرَمٍ مِنَ الْجَمْرِ
غزایشم غزا کرد و رفت بر ره خویش بماند اهل غزا در میان سوزش و آید

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْهِ

أَشْكُو إِلَيْكَ عَجْزِي وَيَحْزِي وَمَعُشَرًا أَعْتَوَا عَلَى بَصَرِي
شکوه دارم بآتوار خال نهان و آشکار در میان مردمی خشم مرا چون پرده پیشتر
إِنِّي قَتَلْتُ مُضَرِي مُضَرِي جَدُّ عَاتِقِي وَقَتَلْتُ مَعُشَرِي
خیش را من کشته ام از ضرب تیغ خویش بنی خود را بریدم قتل کردم قوم خویش

رُوي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

اهل المعروف في الدنيا هم اهل المعروف في الآخرة
هَذَا الْحَدِيثُ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَهُوَ قَالَ رَوَيْتُ عَنْهُ

رَسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ إِنَّ هَذَا حَدِيثٌ رَأَى أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ
على خواند معنی حدیث آنست که اهل نیکوئی باشند
در آخرت امیر المؤمنین در جواب آن حضرت این دو بیت گفت
وَمَا أَثَرُ الْقَصِيرِ إِلَّا مُقْصَرٌ رَأَى نَفْسَهُ حَلَّتْ مَحَلُّ الْمُقْصَرِ

هیچ تقصیری نخواهد کرد الا فاسد نفس خود دیدم بجز و ناتوانی مبتلا
وَكُلُّ أَمْرٍ يَأْتِي نَهَا هُوَ أَهْلُهُ فَأَهْلُهُ لِعَرُوفٍ وَأَهْلُهُ لِنَكْرٍ
هر کسی که میسر شد چیزی که اهل آن بود اهل نیکی را بجز اینکی بد آنرا بد سزا

وَلَهُ عَلَى الْقَتْلَا

قِيلَ وَلِمَ رُبَّمَا الْحَكِيمِينَ أَلَا هُوَ يَقُولُ يَعْنِي أَنَّ حَضْرَتَ زَانْدِيد
ند بعد از قصه حکمین الا که این ابیات
میخوانند

لَقَدْ عَجَزْتَ عَجْزًا مِنْ لَا يَعْتَدِرُ سَوْفَا كَيْسَرٌ بَعْدَهَا وَاشْتَمِرُ
عَجْزٌ مِنْ عَجْزِ أَنْكَلِ شَدَّكَ أَوْ مَعْدُورٌ نَسْتُ فَرْدِ بَرِخِيمِ بَدِينِ تَدِيرُودِ أَمِنْ بَرْزَمِ
أَرْفَعُ مِنْ دِيَلِي مَا كَانَ يَجْرُ قَدْ يَجْمَعُ الْأَمْرُ الشَّيْبُ الْمُنْشَرُ
بَرْزَمِ دَأْمِنْ فَرُونَكْدَامِ اِنْزَابُ بَرْزَمِينَ تَاكَ كُودِ دَجْمَعِ اَيْنِ كَارِ بَرِشَانَانِ

وَقَالَ عَلِيُّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ

بَيِّنُ كَرَمِيَّتِهِ عَلَى فَرَاشِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ
وَمَقَامِهِ فِي الْغَارِ وَقَدْ رَوَاهُ أَبُو جَعْفَرٍ الطُّوسِيُّ بِالْإِسْنَادِ
يَعْنِي شَيْءٌ كَيْفَ بَيَّنَّ بَصِيرَتَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ جِهَتِ قَصْدِ كِفَارِ تَوَجُّهِ
بَغَاغِهِ مَوْدُوعِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ بِفَرَاشِ اِنْخِرَافِ تَكِيَّةِ كُودِ بُوْدِ وَايَاتِ مِيكَفَتِ
وَقِيَّتِ بِنَفْسِي خَيْرٌ مِنْ وَطِي الْحَصَا وَمَنْ طَافَ بِالْأَيْتِ الْيَتِي وَبِالْحَجْرِ
جَانِ خُودِ كُودِ مِيزَانِ كَيْفَ خَلَقَ بُوْدِ وَأَنْكَ بُوْدِ اِنْطَافِ كَعْبَةِ وَطَرَفِ اِنْ

رَسُولُ إِلَهٍ الْخَلْقِ إِذْ مَكَرُوا بِهِ فَوَقَّيْهُ دُورَ الطُّولِ الْكَرِيمِ مِنَ الْمَكْرِ
اِنْ سَوَلُوحِي كَيْفَ چُونِ دَرْجَتِ اَوْرُودِ نَدَمَكِ لَطْفَايَنْ شَدْنَكِ دَاشْتَنْ مَكُودِ شَتَانِ
وَبِثَارِ اَعْيَاهُمْ مَتِي يُنْشَرُونَ بِنِي وَقَدْ وَطَّئْتُ نَفْسِي عَلَى الْقَتْلِ وَالْاَسْرِ
بَرْفَرَاشِ اَقْتَادِ مِي نَائِمِ كَمْ كِي قَتْلَمِ كَنْدِ نَفْسِ اِدَادِ تَسْلِي بَرْكَفَتِ دِلِ زَجَانِ
وَبَاتَ رَسُولُ اللَّهِ فِي الْغَارِ اَمِنًا مُؤْتَى وَفِي حِفْظِ الْاِلَهِ وَفِي سِتْرِ
خَضِرِ بِيغِي اِنْخِرَافِ خُوشِ بُوْدِ بَغَارِ دَرْپَنَاهِ حِفْظِ وَتَرِ خَالِقِ كُونِ وَمَكَانِ
اَقَامَ تَلْكَ اَثَرُ زُمْتُ فَلَا يَصُ فَلَا يَصِفُ بَرِشْتَرِ بِيْتَدِ اَزَا بَا نَا خُودِ بَعْدِ اَزْ سَهْوِ
اَرَدْتُ بِهِ نَصْرَ الْاِلَهِ تَبَيُّرًا وَأَخْمَرْتُهُ حَتَّى اَوْسَدَ فِي الْقَبْرِ اَنْشُرَ هَايِ كَيْفَ شَدِ چُونِ مَوْمِ سَنَكِ اَزْ بِلَهِ
خُوشَمِنْ زَيْنِدِ لِيَرِي نَصْرَتِ وَفَتْحِ خُذَا دَاشْتَمِ تَا خَوَابْكَاهِ مَرْدِ اَيْنِ سِرْ دَا هَانِ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ شَيْلٍ

عن ابيه انه قيل لا امير المؤمنين عليه السلام ان على باب
المسجد قوما يزعمون انك ربحهم فدعاهم فقال لهم ويلكم
انما انا عبد الله مثلكم كل الطعام واشرب الشراب فاتقوا الله
وارجعوا فابوا فطردهم فاتوه في اليوم الثاني والثالث فقالوا
مثل ذلك فقال لهم والله ان تبتم والا قتلتكم ارجئت
قتلت فدعاهم فبروا في بقدرهم وحضرهم اخذوا بين باب
المسجد والقصر فدعا الحطب فطره والنار فيه فقال اني ظار
حكم فيها او ترجعوا فابوا فقد فهم حتى احرقوا وقايل
بعض اصحابنا لم يحرقهم وانما ادخن عليهم ثم قال
لما نأت الامر امرامكرا او قدت ناري فدعوت قبرا
ثم احترفت جفرا وحفرا وقبر يحطم حطامكرا

ما ان تاوهت في شئ رزيت
كما تاوهت للأطفال في الصغر
في دل و نالان نکستم در مصیبت هیجکه
ایچنان که اندر غم لطفال در وقت صغر
قدمات والد هم من کان یفلهم
في الثانیات وفي الاسفار والحضر
مع ایشانرا پدر و انکس که می پروردشان
در بیانات زمان در سفرها و حضر

ومنه سلام الله عليه

تلكم فرجتم تناني لتقتلني
فلا وربك ما برؤا ولا ظفرو
این شما پندای قیروش و کشتن من خواستید
حقیر تو که ایشانرا نخواهد شد ظفر
فان بقيت فوهن ذمتي لكم
بنات و دقین لا یعفوا لها اثرها
کز بدی جانین از انکرده که اش
وان هلك فاني سوف اورثهم
ذلك الحیوة و قد خانوا و قد عذروا
و برییر می دهم از بعد آن میراثشان
خواری عمرانی غدر و خیانت سر بس

اَتَابَيْتُ فَاِنِّي لَسْتُ مُتَّخِذًا
 اَهْلًا وَلَا شَيْعَةً فِي الدِّينِ اِذْ فَرُّوا
 وَبَرْنَامُ نَيْسَمِ اَنْكَسْ كِه كِرْمِ دَر جِهَانِ
 يَارُ اَهْلِ شَيْعَه دَر دِينَ كِه بَا فَرَسْتُو
 قَدْ بَا يَعُوْنِي فَلَمْ يُؤْفُوا بِبَيْعَتِهِمْ
 وَمَا كَرُوْنِي فِي الْاَعْدَاءِ اِذْ مَكَرُوا
 بَيْعَتِي كَرْدَنْد بَا مِنْ اَنْ نَشْدَ اَخْرَوْنَا
 مَكَرَهَا كَرْدَنْد بَا مِنْ دَرْ صَفِ اَعْدَادِ كَر
 وَنَا صَبُوْنِي فِي حَرْبٍ مُضَرَّمَةٍ
 مَا لَمْ يَدِقْ اَبُو بَكْرٍ وَلَا عُمَرُو
 بَا لَمْ يَنْدُ حَرْبًا شَادَنْدُ چُونِ اَتَشْ شَدَنْدُ
 دَر جِهَانِ هَرْ كَرْدَنْد بِيَا بَا اَبُو بَكْرٍ

وَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ

اُغْمَضُ عَيْنِي مِنْ اُمُورٍ كَثِيرَةٍ
 وَاِنِّي عَلَى تَرْكِ الْغَوْضِ قَدِيمٌ
 چَشْمِی پَرِسَمِ بَعْدًا اَنْ فَرَا اَنْ كَارَهَا
 كُچَه هَمْ قَدَرْتُ بُوْدُ بَر تَرْكِ اَيْنِ مَغْیَا
 وَمَا مِنْ عَمَلٍ اُغْضَى وَلَكِنْ رُبَّمَا
 تَمَّ اَمَّا وَاعْضُ الْمَرْءُ وَهُوَ يَصِيرُ
 نَيْسَمِ اَنْ كُرْدِي كِه پُوشَمِ چَشْمِ خُودِ لِيَكْنِ بِيَا
 چَشْمِ نُو شَدَمِ دَوَا اَهْسْتِ بِنْيَا بِيَا

وَاسْكُتْ عَنْ اَشْيَاءَ لَوْ شِئْتَ قُلْتُهَا
 وَلَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْمَقَالِ اَمِيرٌ
 خَا شَمِ اَزْ كَارْ هَا وِرْ زَانَكِ خَوَاهِمِ كُویشِ
 نَيْسْتِ بَر مَا دَرْ حَنْ كَفْتَنِ اَمِرو مَقْتَدَا
 اصْبِرْ نَفْسِي بِاجْتِهَادِي وَطَاقَتِي
 وَاِنِّي بِاِخْلَاقِ الْجَمِيعِ خَبِيرٌ
 نَفْسِ خُودِ رَا صَبْرُ فَرَا مَایَمِ بَجْمَدِ خُوشِشْتَنِ
 زَانَكِ مِنْ هَسْتَمِ خَبَرْدَا اَزْ اَجْمِيعِ حَلَقَتَا

فَكَلامِ اَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

مَا لَاحِظَكَ خَيْرٌ وَلَا مِيرَقَعْدُ لَهُ
 قَضَيْتُ مَنِي لُبَانَاتِي وَأَوطَارِي
 خَيْرِ مِيرِي نَيْسْتِ دَر تُو دَر اَيِ دَر شَمَارِ
 هَمْ زُخُودِ كَشْتَمِ تَكَا رُخُوشْتَنِ حَاجَتِ كَرْدَا
 فَإِنْ بَقِيَتْ فَلَا تُرْجَى لِكْرَمَةٍ
 وَإِنْ هَلَكْتُ فَمَدُّومٌ إِلَى النَّارِ
 كَرِ بِلَا نَيْسْتِ كَسْرَا اَزْ تُو اَمِيدِ كَرْمِ
 وِرْ بِيَا بَرِي بِدَر تَرِنِ جَايَتِ هَمَنْ كَشْتَنَا

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

حَيَاتُكَ أَنْفَاسٌ تُعَدُّ وَكَلَامُكَ
مَضَى نَفْسٌ مِنْهَا تَقْضَتْ لَهَا جَزَاءُ
زندگانی تو از دم‌های معدود و تشو
هر دمی که آن بگذرد از آن که در دنیا
فَتُصْبِحُ فِي نَفْسٍ وَتَقْضَى لَهَا
وَمَا لَكَ مِنْ عَقْلِ تَحْسُنَ بِهِ رِزَاءُ
چون بروزی بپوری باشی و شبی غایت
کو ترا عقلی که در یابی چنین تفسیرها
وَيُحَدِّثُكَ حَدِيثًا يَرِيدُكَ الزُّرَاءُ
وَيُحَدِّثُكَ مَا يُفِينُكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ
وَيُحَدِّثُكَ مَا يُفِينُكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ
زنده سازد آنکه می میراندت در هر شب
سازبان راه عقبی بر تو میخواند خدا

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَى

الْعُلَمَاءِ زَيْنُ فَنَ الْإِلْمِ مَكْتَسَبًا
وَكُنْ لَهُ طَالِبًا مَا عَشْتَ مُقْتَسِبًا
دینت مردم بود از علم کسب علم کن
علم را بجوی از وی اقتباس نبرد از
وَكُنْ إِلَيْهِ وَثِقًا بِاللَّهِ وَاعْنِ بِهِ
وَكُنْ حَلِيمًا رَضَى الْعَقْلُ مُحْتَرَسًا
وَكُنْ إِلَيْهِ وَثِقًا بِاللَّهِ وَاعْنِ بِهِ
میل سوی علم کن میدار بر حق اعتماد
بارضای عقل جو علم و مشو غافل کار

لَا تُشَامَنَّ إِذَا مَا كُنْتَ مِنْهُمْ كَمَا
فِي الْعِلْمِ يَوْمًا وَإِنَّمَا كُنْتَ مِنْهُمْ كَمَا
چون غمائی در طلبی کنی که آن دل
دیده علم از بود در یاب و غواص وار
وَكُنْ فِتْنَةً نَاسِكًا مُحْضًا لِلتَّقَى وَرِعًا
لِلدِّينِ مُغْتَمًا لِلْعِلْمِ مُفْتَرَسًا
وَكُنْ فِتْنَةً نَاسِكًا مُحْضًا لِلتَّقَى وَرِعًا
مستقیم و زاهد و اهل ورع باش ای جوان
دین غنیمت دار و تخم علم زار در لب کار
وَأَعْلَمْ هَدِيَّتَ بَانَ الْعِلْمِ خَيْرُ صَفَا
أَصْحَى لَطَالِبِهِ مِنْ فَضْلِهِ سَلَسًا
وَأَعْلَمْ هَدِيَّتَ بَانَ الْعِلْمِ خَيْرُ صَفَا
فهم کن که علم صافی تر نباشد مشرق
طالب خود راست همچون آب جاری ساز کار

وَلَدَعَلَى عَلَيْكَ السَّلَامُ

السِّفِّ وَالْخَيْرِ رِيحَانًا
أَفْعَلَى النُّرَجِسِ وَالْآسِ
نیغ خنجر دسته ریحان است
اف غصه از نرگس و از مورد مرد
مَشْرَابًا مِنْ دَمِ أَعْدَائِكَ
وَكَا سُنَابُ حُجَّتِهِ السَّرَاسِ
مشراب از دم اعدای تو
و کاسه سنا حجت او در بند
بِأَخُونٍ بِدْ خَوَاهِنَ مَا سَتِ
بِأَخُونٍ بِدْ خَوَاهِنَ مَا سَتِ
با خون بدخواهان ماست

وَقُلْ كَلَامٌ عَلَى عِلِّيِّهِ

لَا تَعْلَمُ رَبِّكَ فِيمَا كَانَتْ وَهَيَّوْنَ الْأَمْثَرُ وَطَبَّ نَفْسًا
خالق خود را مکن نهمت در احکام قضا کار آسان گیر و نفس خویش را خوش بخت ^{داد}
لِكُلِّ هَمٍّ وَرُجْعٍ عَاجِلُ يَأْتِي عَلَى الْمُصْبِحِ وَالْمُمْسَا
در جهان هر کار را آخر رسد فتح و فوج بر کسی کوهست در جلال آنکه لیل و نهار

وَقَالَ عَلَى عِلِّيِّهِ السَّلَامُ

الْحَمْدُ لِلَّهِ لَا شَرِيكَ لَهُ دَائِي فِي صُجَّهِهِ وَفِي غَلِيهِ
شکر خدا که نیست شریک و نظیر او وین عادت من است در صبح و در مسا
لَمْ يَبْقَ لِي مَوْئِسٌ فَيَوْئِسَنِي إِلَّا أَنِّي خَافُ مِنْ أَنفْسِهِ
مونس مرا نماند که انستش بود بمن جز مونسی ترس ز انستش بود مرا

فَاعْتَرِلْ النَّاسَ مَا اسْتَطَعْتَ وَلَا تَرْكُنْ إِلَى مَنْ خَافُ مِنْ دَنَسِهِ
از مردمان بقدر توان باش گوشه گیر و زهر که ترسی از بد پیش باش از وجدا
فَالْعَدُوُّ يَرْجُو مَا لَيْسَ يُدْرِكُهُ وَالْمَوْتُ آدُنِي إِلَيْهِ مِنْ نَفْسِهِ
بنده امید آنچه کند در دنیا بدش نزدیک تر شد از نفس او دم فنا

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْهِ

لَا تَأْمِنُ الْمَوْتَ فِي طَرَفٍ وَلَا نَفْسٍ وَلَا تَمْنَعُ بِالْجَنَابِ وَالْحُرْسِ
یک نفس بلی خطه این من باش از حال مرگ و تر امانع شوند از وی نه بپا نان در
وَأَعْلَمُ بَأَنَّهُ سَهَامُ الْمَوْتِ نَافِعٌ فِي كُلِّ مَدْرَجَةٍ مِنَّا وَمُتَرَسِّ
بر هر درجی که ما را باشد و حصن و سپر
مَا بَادِرِيكَ تَرْضَى أَنْ تُدْنِسَهُ وَثُوبُ نَفْسِكَ مَفْسُولٌ مِنَ الدَّنَسِ
چست دینت را که ناپاکی رو اداری تندی و ثوب نفسک مفسول من الدنس
جَامِهَائِي تَنْبَغَاتِ يَاكَ يَوْشِدُ بِيَرٍ

تَرْجُوا النِّجَاةَ وَلَمْ تُسَلِّكْ مَسَالِكَهَا
داری امید نجات و نیستی بر راه آن

أَنَّ السَّفِينَةَ لَا تَجْرِي عَلَى الْيَبَسِ
راستی را کی توان کردن روان کشتی

وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكَ

الْحَسْبُ أَوْلَادُ الْجَهَالَةِ أَنَا
هستند اولاد جهالت را همان آنکه ما

عَلَى الْكَرِّ لَسْبًا مِثْلُهُمْ فِي الْفَوَارِسِ
مثل ایشان در سواری نیستند از کوفه

فَسَأَيْلُ بَنِي بَدْرٍ إِذَا مَا لَقِيتُهُمْ
قتل انهایی که کدام روز هیچجا وحش

قَتَلَهُنَّ يَوْمَ الْقُرْآنِ يَوْمَ الْفَارِسِ
به کشف الله العدى بالتناكس

قَتْلَهُنَّ يَوْمَ الْقُرْآنِ يَوْمَ الْفَارِسِ
بهر او اعدای دین را که حق زیر و زبر

وَهَذَا رَسُولُ اللَّهِ كَالْبَدْرِ بَيْنَنَا
این رسول حق که چون بدریست ما را در میان

وَأَنَا أَنَا نَزَى الْحَرْبُ سَبَّةً
ولا تشننى عندا الرماح المذاعيس

ما نینیم روز حرب تقصیری نخود

مَا نَكْرَدَا نِيْمَ رَوَانِيزْهَائِ كَارِ كِي

فَمَا قِيلَ فِينَا بَعْدَ نَامِنْ مَقَالَةٍ
نماید گفتن فینا بعد نامن مقاله

نَیْسْتِ بَعْدَ از ما کسی داد و غرا کرد سخن
بر تن کس خلعتی ز نیشان نکرد دهن

قَالَ عَلَى كَرَمِ اللَّهِ

أَقْرَأُ النَّاسَ أَعْرَفُهُمْ بِنَفْسِهِ
بود کامل مردم شناسا تر بنقص خود

وَأَقْعَمُهُمْ لَشَهْوَتِهِ وَحِرْصِهِ
بکی کند بیخ حرص و شهوت از پراختن

فَدَانِ عَلَى السَّلَامَةِ مَنْ يَدَا فِي
وَمَنْ لَمْ تُرْضَ صُحْبَتُهُ فَأَقْصِهِ
کسی که صحبتش را ضعیفه دور بود در ما

وَلَمْ تُشْغَلْ عَافِيَةً بِشَيْءٍ
وَلَمْ تُشْرَحْ حَصَنٌ أَذَى لِرُحْصِهِ
کران مسما و جنبش عافیت در همها باشد

مَدَانِ لِرِزَانِ بِلَا رِزَانِ لِيُحْشِرُوا هَسْتَاوَارَانِ
فَكَمْ مُسْتَجِلٍّ عِيبًا لِفَحْصِهِ
بسا جوشیه هر خراب عیب آید و نقصان

وَحَلَّ الْفَحْصَ مَا اسْتَغْنَتْ عَنْهُ
بَانِ دَخَلَ وَفَحْصَ خَاصَهُ زَانِ كَرُوى غَنِ بَا

قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

لَنَا مَا نَدْعُونَ بِغَيْرِ حَقٍّ إِذَا مِيرَ الصَّخَّاحُ مِنَ الْمَرِاضِ
 - بغير حق بود این دعوی شما با ما چنانک هست عیان تر در ستار ^{نیمار}
 عَرَفْتُمْ حَقَّنَا فَحَدِّثُوا كَمَا عِزَّ السَّوَادُ مِنَ الْبَيَاضِ
 شناختید حق ما و منکرید انرا چنانک باز شناسند روز از ستار
 كِتَابُ اللَّهِ شَاهِدُنَا عَلَيْكُمْ وَقَاضِيَنَا إِلَّا لَهُ فَنِعْمَ قَاضٍ
 کواه ما است کتاب خدا بسوی شما خداست قاضی ما به ز قاضیان دیار
 خداست قاضی ما به ز قاضیان دیار

وَمِنْ سَلَامِهِ عَلَيْهِ

إِذَا أَدَانَ اللَّهُ فِي حَاجَةٍ أَتَاكَ التَّجَاحُ بِهَا يَرْكُضُ
 حاجتی که اندران رضای حقست سوت آید دویدم کا مطلب

وَإِنْ أَدَانَ اللَّهُ فِي غَيْرِهَا أَتَى دُونَهَا عَارِضٌ يُعْرِضُ
 وآنک فرمان حق دران نبود عکس آن عارضست و رنج و تعب

وَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

اصْبِرْ عَلَى الدَّهْرِ لَا تَغْضَبْ عَلَى أَحَدٍ فَلَا تَرَى غَيْرَ مَا فِي الْوُجْهِ مَخْطُوطٌ
 صبر کن بر دهر و بدخوی مکن با هیچ کس چون نه بینی هیچ چیز خارج از لوح و قلم
 وَلَا تَقِمْ بَدَارٍ لَا انْتِقَاعَ بِهَا وَالْأَرْضُ وَاسِعَةٌ وَالرِّزْقُ مَبْسُوطٌ
 وآنک عالم را زمین باشد فراخ و رزق هم
 ساکن شهری مشو کا بنجا باشد هیچ نفع

وَقَالَ عَلِيٌّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ

نَوْمٌ أَمْرٌ خَيْرٌ لَهُ مِنْ يَقِظَةٍ يَوْمٌ يَرْضِي فِيهَا الْكَاتِبِينَ لِحِفْظِ
 خواب مرالبت بهتر باشد از بیداریش آنکه راضی از فعلش گرام الکاتبین

وَقَالَ عَلَيْكَ السَّلَامُ

إِنَّ أَخَاكَ الصَّدُوقَ مَنْ كَانَ مَعَكَ وَمَنْ يَضُرُّ نَفْسَهُ لِيَنْفَعَكَ
 آنرا در داشت که صدق را باشد تو و برای تو بود که نه دین و عنا
 وَمَنْ إِذَا عَايَنَ امْرَأًا أَقْطَعَكَ شَتَّ فِيهِ شَمْلَهُ لِيَجْمَعَكَ
 و آنکه چون بیند معاین در مقاطع کارد تو خود پریشانی کشد تا جمع گرداند ترا

وَمِنْ كَلَامِهِ مَا مَرَّ

ذُنُوبِي إِنْ فَكَّرْتُ فِيهَا كَثِيرَةٌ وَرَحْمَةُ رَبِّي مِنْ ذُنُوبِي أَوْسَعُ
 گناهانم فراوانست چون فکرش کنم با خود عطا و رحمت پروردگارم بیش از آن باشد
 فَمَا طَمَعُ فِي صَالِحٍ قَدْ عَمِلْتُهُ وَلَكِنِّي فِي رَحْمَةِ اللَّهِ أَطْمَعُ
 طمع نبودم در هیچ نیکی که کرده ام و لیکن خواهش از رحمتش بیش از آن باشد

فَإِنْ يَكُ غُفْرَانٌ فَذَلِكَ بِرَحْمَةٍ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ أَجْرِي بِمَا كُنْتُ أَصْنَعُ
 اگر امرزش باشد بود آن غایت رحمت و گرنه جزای کرده من در میان باشد

وَقَالَ عَلَى كَرَمِ اللَّهِ جَهَنَّمُ

لَا تَضِيعُ الْمَعْرُوفَ فِي سَاقِطٍ فَذَلِكَ صُنْعُ سَاقِطٍ صَانِعٍ
 لطف وجود و نیکی ب مردم ناکس مکن زانکه صنایع باشد آن نیکی و افتد بلاش
 وَصْنَعُهُ فِي حِرِّ كَرِيمٍ تَكُنْ عُرْفُكَ مُسْكَاعَرَفُهُ صَانِعٍ
 خیر کن ب مردم ازادی کوی تا شود

خیر تو چون مشك بوی او شد زان مرد فاش

فَدَكَانَ كَثْرًا فِي الْكَلَامِ لَسَمْعًا حَتَّى سَمَّا بِحُسَامِيهِ تَرْوِيغًا
 بود هر خود تنهایی جاهل و بسیار کوی

تا شود عالی و از تیغش ترسد ز فرکار

فَعَلَوْنَهُ مِنِّي بِضْرَبَةٍ فَإِنَّكَ
 بوسه شوقا در شدم از ضرب تیغ جان شکاف
 مَا كَانَ يَوْمًا فِي الْحَرْبِ وَبِحَدِّ وَعَا
 آنکه روزی در صف هیجا بودش اضطراب
 مَنْ كَانَ يَنْكَرُ فَضْلَنَا وَسَنَاءَنَا
 فَاَنَا عَلَى لَدَا لَهُ مَطِيعًا
 هر که باشد منکر فضل و برزگیهای ما
 مِنْ عَلَامِ كَدِّ كَادِ خَوْشِ فَرْمَانِ كَدَّارِ

وَلَدَائِضُ

مَاتَ الْوَفَاءُ فَلَا رِفْدٌ وَلَا طَمَعُ
 وفانانند و نیکی طمع نماند و طلب
 فِي النَّاسِ لِلنَّاسِ إِلَّا الْيَأْسُ وَالْمَرْغُ
 ببرد مان بجز از نا امید جاوید
 فَأَصْبِرْ عَلَى ثِقَةٍ بِاللهِ وَأَعْنِ بِهِ
 فَاللهُ أَكْرَمُ مَنْ يُرْجَى وَيُسَبَّحُ
 با اعتماد خدا شو غنی و صبر نمای
 خدایم ترا از هر که هست دعا مید

أَيَا صَاحِبَ الذَّنْبِ لَا تَقْنَطَنَّ
 ای کینه کار نا امید مباش
 فَإِنَّ الطَّرِيقَ مَخْفُوفٌ وَمَخْفُوفُ
 زانکه در راه خوف بسیار است
 جَزَى اللهُ عَنَّا الْمَوْتَ خَيْرًا فَإِنَّهُ
 اَبْرَبَنَا مِنْ كُلِّ خَيْرٍ وَارْعَفُ
 ایند جزای خیر دهد موت داکه او
 مَادَاهِ اسْتَنْزَاهِ نِيَكُونِي كَهْ هَسْت
 وَبُدِّنِي مِنَ الدَّارِ الَّتِي هِيَ أَشْرَفُ
 بقیل میکند بخلاصی جان زرنج
 تَوَلَّيْتُ بِرَدِّ بَقَايِ كَهْ بَرْتَرَسْت

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

مَالِي عَلَى قَوْتٍ فَإِذَا سَفُ
 مای من برای قوت است پس اگر
 لَا زَائِنِي عَلَيْهِ الْهَتِفُ
 نه مرا بپنی از لکشم تغییر اثر
 نِيَسْتُ بِرَكْشَمِ امْ هِيَجِ تَأْسَفُ دَوْلِ

مَا قَدَرَ اللَّهُ لِي فَلَيْسَ لَهُ عَنَى إِلَى مَنْ سِوَايُ مُنْصَرَفُ
 هر چه تقدیر مرا شد ز حق از این بود **آنکه کرد دزد من این چیز شخص دیگر**
 فَالْحَمْدُ لِلَّهِ لَا شَرِيكَ لَهُ مَا لِي قُوَّةٌ وَهَيْتَى الشَّرَفُ
 شکر بزدانک و اینست شریکی اورا **که مراقبت نه و همت من بالاتر**
 أَرْضَ بِالْعُسْرِ وَالْيَسَارِ مَا تَدْخُلُ ذِلَّةٌ وَلَا صَلَفُ
 راضیم دره اسانی و دشواری هیچ **نیست غر آن خواری و معار و نه از حققت**

روای الحسن علی بن علی بن ابی طالب

فاجتمع ائمه اليه فقالوا يا ابا عبد الله لو كتبت الى معاوية لقصي دينك فقال لهم لا ينبغي للعباد ان يسألوا غير الله فلما الحق عليه قالوا اكتبوا كتابا باوانتوني غدا فلما اصبح بهم فلما خرج اليهم وفي يده كتاب مثل

الأغلة فقال لهم اني لما فارقتكم دخلت خراين امير المؤمنين فوجدته ههنا الرقعة وما ادى ما فيها الا من قبله واذ فيها بخطه عليه السلام **روایتست که**
 امام حسین را علیه السلام قرض بسیار شرم بود کسان
 و نزدیکان بروی جمع شدند و گفتند یا ابا عبد الله اگر
 بسوی معاویه یک کتابت فرمای و حال باز نمائی قرض
 ترا بکند بکرازد و منت دارد در جواب ایشان گفت **روایت شد**
 که بنرم از غیر خدای خود چیزی خواهد بپردازانک
 در میان لغه افتروند و اسد عای بسیار نمودند
 فرمود که شما بروید و مکتوب بنویسید و فردا پیش من
 بیاورید چون صباح کتابت آوردند امام برون آمد و
 در دست وی مکتوبی بمقداری انگشتی ایشانرا گفت که

دی روز که از شما جدا شدم بخزانة امیر المؤمنین در امدم این رقیه
رایا فتم و کشودم دیگر ندیدم بودم چون بر جماعت نمود خط نوشته بود

وَمِنْ كَلَامِ الْمُنِ

اغْنُ عَنِ الْخَلْقِ بِالْخَالِقِ
تَغْنُ عَنِ الْكَاذِبِ بِالصَّادِقِ
باش مستغنی از مخلوق و بخالق و یار
تا غنی کردی ز کاذب سوی صادق و یار
وَاسْتَرْزِقِ الرَّحْمَنَ مِنْ فَضْلِهِ
فَلَيْسَ غَبْرُ اللَّهِ بِالْوَازِقِ
رزق خود از خضر حقجوی عین فضل
نیست غبار حق کسی روری و مجن و لبش
مَنْ ظَنَّ الرِّزْقَ فِي كَيْفِهِ
فَلَيْسَ بِالرَّحْمَنِ بِالْوَاثِقِ
مرا اگر باشد گمان اندر کف او رزق و است
ز نیست بالرحمن بالواثق
أَوْ قَالَ إِنَّ النَّاسَ لَيَقْنُونَ
ذَلَّتْ بِهِ النُّعْلَانِ مِنْ خَالِقِ
که کسی گوید مرا مردم غنی گردانند
لغز از بالای کوهی کان بگردون برده
لَعَزَّازُ بِالْأَيُّ كُوهِي كَانُ بَگَرْدُونِ بَرْدِ

وَقَالَ عَلِيٌّ مَرَّةً وَجْهَهُ

مَنْ لَمْ يَكُنْ جَدُّهُ مَسَاعِدُهُ
فَحَقُّهُ أَنْ يَجِدَ فِي الْحَرَكَةِ
کسی که اوزانشد جد مساعده
بود نقصانش در جد کردن خویش
فَقُلْ لِمَنْ حَالُهُ مُوَلِيَّةٌ
لَا تَعْرِضَنَّ بِالْحِرَاكِ لِلْمَلَكَةِ
بگو از آنکه حالش گشته باشد
مکن کوشش برای مردن خویش

قَالَ عَلِيٌّ لِكِرَامَتِهِ

قَوْمِي إِذَا اشْتَبَكَ الْفَنَاءُ
جَعَلُوا الصَّدُورَ لَهَا مَسَالِكَ
نیز هاپوز در هوا گردد مشتبه قوم
سینه های خویش گردانند اوزار هکدار
إِلَّا لِبُسْوَةِ قُلُوبِهِمْ
فَوْقَ الصَّدُورِ لِأَجْلِ ذَلِكَ
در شجاعت جمله دلهایشان لباس شده
امم بالای سینه از برای کارزار

عن ابائه عن امير المؤمنين عليه السلام قال انه اني كنت في
 ذلك في بعض حيطانها حين صارت لفاطمة عليها السلام اذا نا
 بامر قد هجعت على وفي يدي مسحاة اعمل بها فلما نظرت اليها
 طار قلبي مما بداخلني من جمالها فشبهتها ببثينة بنت عامر بن
 الجمحي وكانت من اجل بناء قریش فقالت لي يا بن ابي طالب هل
 ان تزوجني فاغنيك عن هذه المسحاة وادلك على خزاين
 الارض ويكون لك الملك ما بقيت فقلت لها من انت حتى ازوجك
 من اهلك فقالت انا الدنيا فقلت لها ارجعي واطلبي زوجا
 غيري فليست من شاني واقلت على المسحات
وَمِنْ سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْكِ

لَقَدْ خَابَ مَنْ غَرَّتْهُ دُنْيَا دَنِيَّةٌ وَمَا هِيَ وَأَنْ غَرَّتْ قُرُونًا بِطَائِلِ
 شَدَنِانٍ كَارِئِكَ كُدْ شَغْرَةً دُنْيَا فِي حَيْثُ دُنْيَا أَنْكَ سَاوِدْ غَرَّةَ خَلْقٍ يَكْرَازُ

آتِنَا عَلَى زَيْي الْغَيْرِ بُشَيْنَةٍ
 سَوَى مَا آمَدَ بَحْوِي شَيْنَهُ جَلَوِ كَرْدِ
 فَقُلْتُ لَهَا غَرِّي سَوَايَ فَإِنِّي
 كَقَمَشٍ غَرَّ مَرَاغِرُ وَرَكْنِ أَيْ غَرَّكَ مِنْ
 وَمَا أَنَا وَالْذُّبَا فَإِنْ مُحَسَّدًا
 مِنْ كَرْدِ وَدُنْيَا كَهْ صَدْرُ وَبَدْرُ عَالَمِ ^{مصطفى}
 وَهَبَهَا أَتُّبَا بِالْكَوْزِ وَدَرِّهَا
 دَرِجِشْدِ كَجَنَائِ خُوشِ بَادِ زَوْكِرِ
 أَلَيْسَ جَمِيعًا لِلْفَتَاءِ مُصِيرُهَا
 نَيْسَ أَخْرَازِ كُشْتَانِ هَمَّ سَوِي فَنَا
 فَغَرِّي سَوَايَ إِنِّي غَيْرُ رَاغِبِ
 دِي كَرِي رَادِ مَغْرُورِ لَخْرُكَ مِنْ رَاغِبِ
 وَزَيْنَتُهَا فِي مِثْلِ تِلْكَ الشَّامِلِ
 زَيْنَتُ رَآئِشِ أَوْ دَرِ شَامِلِ هَجْنَانِ
 غَرُوفُ عَنِ الدُّنْيَا وَلَسْتُ بِجَاهِلِ
 زَاهِدِ دَرِ كَارِ دُنْيَا وَفِيمِ زَجَاهِلَانِ
 رَهْمِيْنَ بِفَقْرِ بَيْنِ تِلْكَ الْجَنَادِلِ
 بَاشْدَانِ سَنَكِ وَلَا حِ وَوَادِي وَجَدِ كَانِ
 قَامُوا لِقَارُونٍ وَمُلْكُ الْبَقَايِلِ
 نَالِ قَارُونِ بَاوِي وَطَلِ قَبِيلِ خَاوِي
 وَتَطْلُبُ مِنْ خَزَائِنِهَا بِالْطَّوَائِلِ
 بَا زَجُونِ دَانِ هَمَّ دَرِ وَكِرِ زَخَا زَانِ
 لِمَا فِيكَ مِنْ غَرٍّ وَمُلْكٍ وَنَائِلِ
 زَاخِرِ دَرِ تَسْتِ زَجَالِ وَطَلِ وَجَامِ يَكِلِ

وَقَدْ قَنَعَتْ نَفْسِي بِمَا قَدْ ذُرِقَتْهُ فَشَاكَ يَا دُنْيَا وَأَهْلَ الْعَوَالِدِ
نفس من قانع بنیان در قیست کوراداده اند شانت ای دنیا و اهل خویش و حرص و میلش
فَإِنِّي أَخَافُ أَنَّ اللَّهَ يُؤَمِّمُ لِقَائِيهِ وَأُخْشِي عِقَابًا دَائِمًا غَزَايِلِ
زانکه خوف ترس دارم از خدا روز لقا ترس خوف اندردم هست از عقابش جاو

وَفِي النَّفْسِ

الْمُنْسُوبُ إِلَى الْأَمَامِ الرَّزْكَانِيِّ الْحَسَنِ الْعَسْكَرِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ
دخول جابر بن عبد الله انصاری علی امیر المؤمنین و امام
المتقين علیه السلام فقال له يا جابر قوام الدنيا بأربعة
عالم يستعمل علمه وجاهل لا يستنكف ان يتعلم و غنى جواد
بمعروفه و فقير لا يبيع دينه بدنيا غيره يا جابر من اكثر
نعم الله عليه اكثر حوايج الناس اليه فان فعل

ما يحب الله عليه عرضها للذوام والبقاء وان قصر فيما
يحب الله عليه عرضها للزوال والفناء وان شاء يقول
مَا أَحْسَنَ الدُّنْيَا وَأَقْبَلُهَا إِذَا أَطَاعَ اللَّهَ مِنْ نَالِهَا
چه خوبست این جهان و غرض و اقبال کسی کورابر در فرمان یزدان
مَنْ لَمْ يُؤَاسِ النَّاسَ مِنْ فَضْلِهِ عَزَّ لِلَّهِ بَارِئُهَا
کسی که فضل یا مردم نشازد بر اقبالش تو تکبر فشاخون
فَأَحْذَرُ زَوَالَ الْفَضْلِ يَا جَابِرُ وَأَعْظَمُ مُرْدُنِيَاكَ مَنْ سَاَلَهَا
حذر کن از زوال فضل جابر عطا کن دنیو با مستحقان
فَإِنَّ دَنَى الْعَرْشِ خَيْرٌ مِنَ الْعَطَا يَضْعُفُ بِالْحِجَةِ أَمْثَالُهَا
خداي عرش بخشانين باشد بفرودست بچشد بدشتريان

وَفِي كَلَامِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

اذ اتم العالم العلم لاهله وزهى الجاهل في تعلم ما لا بد منه و
 نخل الغنى بمرفق و باع الفقير اخرته بدنيا غنم حل البلاء و عظم العقاب عليه ^{السلام}
 و كذا آيات من دوى شرويه لم يقبلوا بالشكر اقبالها
 بسى ديلم ما از مال داران كه در نعمت نيامد شكر از نشان
 تاهو على الدنيا باموالهم وقتدوا بالخل افقالها
 بدنيا كشدند و مال شان هم بقيد بخل و قفل حرص و حرمان
 لو شكروا النعمة جازاهم مقالة الشكر الذى قالها
 بشكر ارامدى يافتدى جزاى شكر از كويان قرآن
 لئن شكرتم لازيدنكم لكننا كفركم قالها
 چو شكر آريد كذا غم زيادت ولى كفر شما شد دشمن آن

وَقَالَ سَلَامٌ اَللّٰهُ عَلَيْهِ

٦٥
 يا مَنْ بِدُنْيَاكَ اَسْتَغْفِرُ قَدْ غَرَّ طُولُ الْاَمَلِ
 اى شرم مشغول ديناى دى ساخته مغرورت ان اמידها
 الْمَوْتُ يَأْتِي بَغْتَةً وَالْقَبْرُ صَدُوقُ الْعَمَلِ
 نالهائى مرگ آيد بر سرت قبر صندوق عمل باشد ترا

وَلَهُ اَيْضًا

لَنَقُلُ الصَّخْرَ مِنْ قِلَالِ الْجِبَالِ احَبُّ اِلَيَّ مِنْ مَنَزِلِ الرِّجَالِ
 سنك بر كندن مدام از قللهاى كوهسا پيش من بهتر بود از منت خلق جهان
 يَقُولُ النَّاسُ لِي فِي كَسْبِ عَارٍ فَقُلْتُ الْعَارُ فِي ذُلِّ السُّؤَالِ
 مردمان كويند نامن اينكه در كسبت عار عار كهتم هشت خواري خواهش از كسان
 بَلَّوْا النَّاسَ قُرْنَا بَعْدَ قُرْنٍ وَلَمْ اَنْ مِثْلَ مُحْتَالِ بَعَالِ
 مبتلا كشم ميان مردمان بسيار و دردمندم مثل مكر مال داران زمان

وَدَقْتُ مَرَارَةَ الْأَشْيَاءِ طَرًّا   فَمَا طَعُمُ أَمْرٍ مِّنَ السُّؤَالِ
 از مایش ناچشیدم تلخی اشیا بی   تلختر از خواست چیزی نیست پیکر بی حکما
 وَلَمْ أَرَ فِي الْخُطُوبِ أَشَدَّ هَوْلًا   وَأَصْعَبَ مِنْ مُعَادَاتِ الرِّجَاءِ
 من ندیدم در بلاها و مصیبتها و هول   سختکاری ز بغض و دشمنی مردمان

وَقَالَ عَلِيُّ السَّلَا

مَا عَتَا ضَائِدُ لَوْجِهِ بِسُؤَالِهِ   عِوَضًا وَلَوْ نَالَ الْمُنَى بِسُؤَالِ
 هرگز نبرد آبروی خود بخیز خواستن   کی عوض نابد و کنیا بد مرادش زان سوال
 وَإِذَا السُّؤَالُ مَعَ النَّوَالِ وَزَنَّهُ   رَجَحَ السُّؤَالُ وَخَفَّ كُلُّ نَوَالِ
 گر کنی زن سوال خویش با احسان خلق   آن سوال خر کن آن آید سبک باشد نوال
 وَإِذَا ابْتَلَيْتُ بِنَدَلٍ وَجْهَكَ سَيًّا   فَأَبْدُلْهُ لِمُسْتَكِّمِ الْمِفْضَالِ
 و در صورت مبتلا کردی بندل آبروی   بدل کن پیشی کردی صاحب فضل
 و ضرورت مبتلا کردی بندل آبروی

۶۶
 إِنَّ الْكَرِيمَ إِذَا هَبَّكَ تَمَوْعِدٍ   أَعْطَاكَ سَلَسًا بِغَيْرِ مِطَالِ
 زانچه چون مرد کریمت و عن احسان کن   از کم آن چیز را بخشد روانی بی ملا

وَقَالَ عَلِيُّ السَّلَا

لَا تَجْرِعَنَّ مِنَ الْهَزَالِ قُرْبًا   ذُبْحَ السَّمَيْنِ وَعَوْفِي الْمَرْوِلِ
 جرع مکن ز غم لا غری و ضعف سی   که کشت کشته سیمین و خلاص شیدا
 وَاجْعَلْ فُؤَادَكَ لِلتَّوَاضُعِ مَنَكًا   إِنَّ التَّوَاضُعَ بِالْشَّرِيفِ جَمِيلُ
 دل مقام تواضع کن و مقام نیا ن   فروتنیست عز مرد شریف نیکوتر
 وَإِذَا حَمَلْتَ إِلَى الْقُبُورِ جَبَازَةً   فَاعْلَمْ بِأَنَّكَ بَعْدَهَا مَحْمُولُ
 و اگر تو حمل خبازنه کنی بگورستان   بدان که بعد از تو خواهند کرد قوم کر
 وَإِذَا أَوَّلْتَ أُمُورَ قَوْمٍ لَيْلَةً   فَاعْلَمْ بِأَنَّكَ عَنْهُمْ مَسْئُولُ
 و اگر امیر شوی در امور قوم شبی   بدان که از تو پرسند حال شان دیگر

يَا صَاحِبَ الْقَبْرِ الْمُنْقَشُ طَهَّ وَلَعَلَّهُ مِنْ تَحْتِهِ مَغْلُوكٌ

ایا تو صاحب کور منقش زکین درون کور بغل بسته زیاتاس

مَا يَنْفَعُهُ أَنْ يَكُونَ مُنْقَشًا وَعَلَيْهِ مِنْ خَلْقِ الْعَذَابِ كَبُولٌ

ز نقش کور برده نباشد فایده که حلم های عذابش بود بگرداند

لَا تَغْتَرَّ زَبْعِيهِمْ وَعَمَلِكُمْ فَأَمَّا لَكَ يَفْنَى وَالنَّعِيمُ يَزُولُ

مباش غم بملک و نعمشان کاخر جهان فنا شود آید این نعم بس

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

فَإِنْ تَكُنِ الدُّنْيَا تَعْدُ نَفْسَةً فَدَارُ ثَوَابٍ لِلَّهِ أَعْلَى وَأَنْبَلُ

اگر بیش تو از تعظیم دنیا در شمار آید بود دار ثواب حق از ان اعلا از ان کبر

وَإِنْ تَكُنِ الْأَرْزَاقُ خَطَا وَقِسْمَةً فَقَلَّ حِرْصُ الْمَرْءِ فِي الْكَسْبِ أَجَلُ

وگر باشد بنای دنیا بر خطا و قسمت مکی مرد اند خیال کسب نیکوتر

وَإِنْ تَكُنِ الْأَمْوَالُ لِلشَّرِّ جُمُعًا فَمَا بَالُ مَثْرُوكٍ بِبِرِّ الْخُرُوجِ

وگر جمع همه مال جهان از بهر ترک آمد چه شد کن بهر مَثْرُوكِ کسی بخل آورد در

فَإِنْ تَكُنِ الْأَبْدَانُ لِلْمَوْتِ أَنْشِيتُ فَقَتْلُ امْرِئٍ فِي اللَّهِ بِالسَّيْفِ أَفْضَلُ

وگر میسر بدنها از برای مرگ پیدا شد شهادت مرد را در راه حق با تیغ فاضلتر

وَقَالَ عَلِيٌّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ

صِنُّ النَّفْسِ وَاحْمِلُهَا عَلَى مَا يُزِينُهَا تَعَشُّ سَالِمًا وَالْقَوْلُ فِيكَ جَمِيلُ

نگه میدا نفس و زینت ده با خلاقش که این باشی و در حق تو مدح و ثناء

وَلَا تُزِنِ النَّاسَ إِلَّا بِخَسْلٍ بَنَابِكَ دَهْرٌ أَوْ جَفَاكَ خَلِيلُ

بر دم خویش را امنای الا با شکایانی اگر خست دهد دهر تو را زیارت خفا

وَإِنْ ضَاقَ رِزْقُ الْيَوْمِ فَاصْبِرْ إِلَى غَدٍ عَسَى نَجَاتُ الدَّهْرِ عَنْكَ تَزُولُ

وگر روزی که آید صبر تا روزی دیگر میسر که آخر نکت دنیا فانی را فنا باشد

تَغْرِغْنِي النَّفْسُ أَنْ قَلَّ مَا لَهُ
وَيَغْنَى عَنِّي الْمَالُ وَهُوَ دَلِيلُ
غنى النفس لغت فرايد كچه كمالست
غنى در مالى بذلى اما دليل و بى توانا
وَلَا خَيْرَ فِي وَدَائِمٍ مُتَلَوِّزٍ
إِذَا الْبَرَحُ مَالَتْ مَالٌ حَيْثُ يَتَلُ
بناشد خير در يارى مدي كوني بكنكست
اگرچه باده بادي ميل ياد از هر جا باشد
جَوَادُ إِذَا اسْتَعْنَتْ عَنْ أَخَذِ مَالِهِ
وَعِنْدَ أَحْمَالِ الْفَقْرِ عَنْكَ يَجِدُ
جوادست و كرم آن دم كه ازوي هج نستاند
بگاه احتياج تو خيل و يي جيا باشد
فَمَا أَكْثَرَ الْأَخْوَانَ حِينَ تَعُدُّهُمْ
وَلَكِنَّهُمْ فِي النَّايِبَاتِ قَلِيلُ
فما اكتر الاخوان حين تعدوهم
ولكنهم في النايبات قليل
چه بسيارند اخوان چندانك بشماري
ولو رفقه دهر اندكي ز نشان بجا باشد

وَلَدُ ابْنِ

فَلَا تَكْثُرَنَّ الْقَوْلَ عَنْ غَيْرِ وَقْتِهِ
وَأَدْمُنْ عَلَى الصَّمْتِ الْمُنِيزِ لِلْعَقْلِ
مکن بسيار دگفت و كوي بي وقت
بخاموشي ده انايش خود را

يَمُوتُ الْفَقِيرُ مِنْ عَشْرَةِ بِلْسَانِهِ
وَلَيْسَ يَمُوتُ الْمَرْءُ مِنْ عَشْرَةِ الرِّجْلِ
بميرد مرد اگر از دهن با نش
بميرد مرد از لغزیدن پا
وَلَا تَكُ مِثْلًا لِقَوْلِكَ مَغْشِيًا
فَتَسْجُبُ الْبَغْضَاءُ مِنْ ذِلَّةِ النَّفْلِ
ولا تك ميثاا لقولك مغشيا
فتسجب البغضاء من ذلة النفل
مکن بسيار قول خویش را فاش
كه با خود ميگشي دشمن بدین پا

وَلَدُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

طَعَامِي مُبَاحٌ عَلَى مَنْ أَكَلَ
وَدَارِي مُنَاحٌ لِمَنْ قَدَّزَلَ
طعامي مباح على من اكل
وداري مناح لمن قد نزل
طَعَامُ هَرَكَةٍ يُنَوِّشُ مُبَاحٌ
سَرَّامُ مَنَزِلٍ وَمَا وَای مَهْمَانُ
طعام هر كه مي نوشد مباحست
سرام منزل و ما وای مهمان
أَقْدَمُ مَا عِنْدَنَا حَاضِرُ
وَإِنْ لَمْ يَكُنْ غَيْرُ خَبْرٍ وَخَلُ
اقدام ما عندنا حاضر
وان لم يكن غير خبر و خل
وَكُنْ بَعْدَ بَغْضَائِهِ وَنَاسُ
وَكُنْ بَعْدَ بَغْضَائِهِ وَنَاسُ
وكن بعد بغض او و ناسان
وَأَمَّا الْكِبَرُ فَكَيْفَ أُبْلُ
وَكُنْ بَاشِدْ لَيْمِ ازوي چه نقصان
واما الكبر فكيف ابل
بود راضي اگر مرد كز پست

وَقَالَ عَلَى الْكَرَامَةِ

خَوْفِي مُنْجِمٌ أَخُو جَبَلٍ   تَرَجُّعُ الْمَرْيَحِ فِي بَيْتِ الْحَمَلِ
 من الخیم بهیوده کوی بیم دهد   که هست بر جوت مریخ سوی برج حمل
 قُلْتُ دَغْنِي مِنْ أَكَاذِيبِ الْحَيْلِ   الْكُشْتَرِي عِنْدِي سَوَاءٌ وَزَحْلِ
 مرا بمان و کد این دروغهای و حیل   به پیش من مساویت مشتری و زحل
 ادْفَعْ عَنِ نَفْسِي أَفَانِينَ الدُّوَالِ   بِخَالِقِي وَرَازِقِي غَزْ وَجَلِ
 ز خویش دفع کنم ابتدای هر کثرت   بخالق من و رازق که هست غز و جل
 صَبَرْتُ عَلَى مِنَ الْأُمُورِ كَرَاهَةً   وَاقَبْتُ فِي ذَاكَ الصَّبَابِ مِنَ الْأَمْرِ
 شکیبایی نمودم بر امور نا بایست   درین کارم ز صبر اندک قصوری مانند
 إِذَا كُنْتَ لَا تَتَرَى وَلَمْ تَكُ سَائِلًا   مِنَ الْعِلْمِ مَنْ يَدْرِي جَهْلَكَ وَلَا تَدْرِي
 اگر چیزی نیند آتی و از اهرام فی پرسی   ز دنیا نانی که میداند نیندانی که نادانی

وَمِنْ كَلَامِ إِمَامِهِ

بَنِي إِذَا مَا جَاشَتْ التُّرُكُ فَانْظُرْ   وَلَا يَزِدُّ مَهْدِيَّ يَقُومُ فَيَعْدِلُ
 چو لشکر آورد ترک ای پس مینا چشم آن دم   ظهور مهدی هادی بعون عدل یا برجا
 وَذَلِكَ مُلُوكُ الظُّلَمِ مِنَ الْهَاشِمِ   وَبُؤْبُعُ مَنْهُمْ مِنْ يَدِكَ وَبَهْرُكُ
 یکی از احاطیم ظالمان از خورکداند   بدو بیعت کنند امانود با هر اولادها
 صَبِيٌّ مِنَ الصَّبِيَّانِ لَا أَرَى عِنْدَهُ   وَلَا عِنْدَ جَدِّ وَلَا هُوَ يُقِلُّ
 بچگی کودک بود از کودکانی و بی دانش   و نه اندر جد و نه او کمیند
 فَتَمَّ يَقُومُ الْقَائِمُ الْحَقُّ مِنْكُمْ   وَبِالْحَقِّ يَا نَيْكُمُ وَبِالْحَقِّ يَعْجَلُ
 دران دم از شما کرد یکی قائم با حق   رسد سوی شما برحق بود کارش بختی تپا
 سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ تَقْسِي فِدَاؤُهُ   فَلَا تَخْذُلُوهُ يَا بَنِي وَعَجَلُوا
 بود هم نام پیغمبر فدایش با دجان من   مداریدش بخواری ای پس عجل کنید

وَقَالَ عَلَى كَرَمِ اللَّهِ

إِذَا عَاشَ أَمْرٌ سِتِّينَ عَامًا فَصَفَّ الْعُرْثُ تَحْتَهُ الْيَاكِلِي
 كَرَكِي رَامَدَتِ عَمْرُ شَرِّ سِدْتَا شَتَّ سَالِ
 وَنِصْفُ النِّصْفِ يَدْهَبُ كَيْسِي يَدِي
 نِمْ نِمْشِ مِيرُودِ زِيْشَانِ كِه هَسْتِ اَوْتِجَر
 وَتُلْتُ النِّصْفَ مَالٍ وَحَرَصُ
 ثَلَاثُ نِصْفَانِ دَكْرِي دَشْتِ دَرَامِدِ حَرَصِ
 وَبَاقِي الْعُمُرِ اسْقَامُ وَشَيْبُ
 بَاقِي عَمْرُ شَرِّ بِيَارِي وَبِيرِي بُوْد
 فَجَبُّ الْمَرْءِ طَوْلُ الْعُمُرِ جَهْلُ
 دُوسْتِي مَرْدِ بَرِّ دَرِ اَرَشْنِ جَاهِلِيْسْتِ
 قَسَمِ عَمْرُ شَرِّ بِيَارِي كُونِ اَسْتُوْدِ رَاخْتَا

وَقَالَ عَلَى كَرَمِ اللَّهِ وَجْهَهُ

إِذَا اجْتَمَعَ الْأَفَاتُ فَاَلْجُلُ شَرُّهَا
 قَتْمُ الْكَرْمِ كَرْدِ بَجَلِ اَزَانِ بَدِ تَرَبُوْدِ
 وَلَا خَيْرَ فِي وَعْدٍ إِذَا كَانَ كَاذِبًا
 نِشْتِ دَرِ كَفْتَا رُخِيَارِ نِشْتِ كَرْدَارِي دَرِ اَنِ
 إِذَا كُنْتَ ذَا عِلْمٍ وَلَمْ تَكُ عَافِيًا
 كَرْتُو بَاشِي صَاحِبِ عِلْمٍ وَخَرْدِ بَنُوْدِ تَرَا
 وَإِنْ كُنْتَ ذَا عَقْلٍ وَلَمْ تَكُ عَالِمًا
 كَرْتُو بَاشِي صَاحِبِ عَقْلٍ بِنَاشِي اَهْلِ عِلْمِ
 إِلَّا أَنَا الْإِنْسَانُ غِمْدًا لِعَقْلِهِ
 عَقْلُ جَوهرِ دَرِ اَنَسَانِ اَزِ اسْتِ جَرْمِ رِغْلِ
 وَشَرُّ مِنَ الْجُلِّ الْمَوَاعِيْدُ وَالْمَطْلُ
 بَدِ تَرِ اَزِ بَجَلِ اَنِكْ بَاشِدِ دَرِ مَوَاعِيْدِ
 وَلَا خَيْرَ فِي قَوْلٍ إِذَا الْمُرِيْكُنُ فَعِلُ
 نِشْتِ دَرِ كَفْتَا رُخِيَارِ نِشْتِ كَرْدَارِي دَرِ اَنِ
 فَإِنَّ كَذِيْعَ نَفْعٍ وَلَيْسَ لَهُ رَجُلُ
 هِجْوَانِي كُونِ دَارِ دِيَايِ وَنَفْعِي دَرِ مِيَاذِ
 فَإِنَّ كَذِيْعَ رَجُلٍ وَلَيْسَ لَهُ نَفْعُ
 بَاكْسِي مَافِي كِه دَارِ دِيَايِ وَبَنُوْدِ نَفْعِ اَنِ
 وَلَا غَيْرَ فِي سَمٍّ إِذَا الْمُرِيْكُنُ نَضَلُ
 نِيَكِ بَنُوْدِ تَرِ كُورِ اَبَنُوْدِ اَنِ پِيَكَانِ نِشَانِ

وَلَعَلَّكَ السَّالِكُ

وَحِذِّ دَوْمًا الْأَضْغَانَ تَشْفِ قُلُوبَهُمْ
تَحْتَ كَوْبَاهِلٍ كَيْه تَادِلْشَانِ بِيَارَادِ
فَإِنْ أَعْرَضُوا كَرِهًا فَيَنْتَكُمَا
كَوْأَعْرَاضٍ وَكَوْأَهْتِ شَانِ بُوْدِ دِيكَ تَحْتَ كَوْبِ
فَإِنَّ الَّذِي يَنْدِيكَ مِنْهُ اسْتِمَاعُهُ
كَهْ چِرِي كَانِ تَرَا اِيْزَادِ سَانْدِ شَنَوِيْ
وَأَنْتَ عِنْدَ الصِّرَاطِ مُعْتَرِضِي
تَوْبِ صِرَاطِ مُسْتَقِيمِ اَيُّ رَوَانِ بِيْشَرِ
أَقُولُ لِلنَّارِ حِينَ تُوقَفُ
كُوَيْمِ بَاشْشَانِ زَمَانِ كَاسَا دِهْ بَاشْشَرِ

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

عَنْ أَصْبَغِ بْنِ نُبَاتَةَ قَالَ دَخَلَ الْخَارِثُ الْأَعْوَدَ عَلَى أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ
عَلَيْهِ السَّلَامُ كَيْبَا خَرْنِيَا مُتَغَيِّرَ اللَّوْنِ فَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ

يَا خَارِثُ مَا لِي أَرَاكَ كَيْبَا خَرْنِيَا مُتَغَيِّرَ اللَّوْنِ فَقَالَ يَا أَمِيرَ
الْمُؤْمِنِينَ وَكَيْفَ لَا أَكُونُ كَذَلِكَ وَقَدْ كَبُرَتْ سِنِي وَدَقَّ عَظْمِي
وَاقْتَرَبَ اجْلِي فَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَامَامُ الْمُتَّقِينَ أَسَدُ
اللَّهِ الْغَالِبُ عَلَى عَلَيْهِ الْكِرَامَةِ وَالرِّضْوَانِ

يَا خَارِثُ هَذَانِ مَرْيَتُ بَرِي
مِنْ مُؤْمِنٍ أَوْ مُنَافِقٍ قَبْلَهُ
اِيْخَارِ هَذَانِ هَرَكِهْ اَوِ مِيْرِمِ رَا بِيْدِ يَقِيْنِ
كُچِهْ مُنَافِقِ بَاشْشَدُودِ مَرُومِ مَقْبَلِ نَشَا
لَعِبْرَتِي طَرَفُهُ وَاعْرِفْهُ
لَعَيْنُهُ وَاسْمُهُ وَمَا فَعَلَا
بِشْنَا سَدِ زَدِيْدِ رَا مِيْرِمِ نَكُوْبِ شَنَا
اَزِ اسْمِ عِيْنِشْنِ سَرِ بِيْرِ اَنْ كَارِ كُوْبِ بَاشْشَدُودِ رَا
وَأَنْتَ عِنْدَ الصِّرَاطِ مُعْتَرِضِي
فَلَا تَخَفْ عَشْرَةَ وَلَا زَلَّةً
بِيْ مِيَارِ اَزِ جَرَمِ خُودِ وَزَلْعَرِشْ بَانَا كَهَانِ
تَوْبِ صِرَاطِ مُسْتَقِيمِ اَيُّ رَوَانِ بِيْشَرِ
لِلْعُرْضِ دَرِيْ رِيْ لَا تَقْرُبْنِي الرَّجُلَا
أَقُولُ لِلنَّارِ حِينَ تُوقَفُ
رُوزِ جَنَّا كِيْمِ رَا بَكْدَا زَرْدِ كِيْشْ مَرَا
كُوَيْمِ بَاشْشَانِ زَمَانِ كَاسَا دِهْ بَاشْشَرِ

ذَرِيَّةً لَا تَقَرُّ بِهِ إِنْ لَمْ لَهُ جَدًّا بِجَبَلٍ الْوَصِيِّ مُتَّصِلًا
بِكَلَامٍ نَزْدِيكِيهِمْ وَأَنْزَهَانِ كَانِ دَا **سر رشته اش با رشته جوصی شد تو امان**
أَسْقِيكَ مِنْ بَارِدٍ عَلَى أَظْمَاءٍ تَخَالُهُ فِي الْحَلَاوَةِ الْعَسَلَاءِ
أَبْخَلَتْ بِخَشْمٍ تَرَادُ وَاضْطِرَابٍ تَشْنَكِي **زبان ساکن شیخی او چون شهد با شد و هان**
قَالَ السَّيِّدُ الشَّرِيفُ الْمُرْتَضَى قَدْ سَأَلَهُ رُوحُهُ مَعْنَى قَوْلِهِ مِنْ
مَيِّتٍ يَرْنِي أَنَّهُ يَعْلَمُ فِي تِلْكَ الْحَالِ ثَمَرٌ وَلَا يَتَّعِ عَلَيْهِ السَّلَامُ
وَالْخَرِافَةُ عَنْهُ لِأَنَّهُ الْمَخْتَضِرُ قَدْ رَوَى أَنَّهُ إِذَا غَايَنَ الْمَوْتَ
وَقَارَبَهُ أَرَى فِي تِلْكَ الْحَالِ مَا يَدُكُ عَلَى أَنَّهُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ
أَوِ النَّارِ وَهَذَا مَعْنَى قَوْلِهِ أَحَدُهُمْ كَذَبْتُ أَرَى أَعْمَالِي إِذَا قَارَبَ
الْهَلَاكَ أَيْ الْجَزَاءَ عَلَيْهَا وَقَدْ تَقُولُ الْمَرْبُ رَأَيْتُ فَلَا نَا
إِذَا رَى مَا يَتَعَلَّقُ بِهِ مِنْ فَعْلٍ أَوْ أَمْرٍ يَعُودُ إِلَيْهِ وَإِنَّمَا اخْتَرْنَا
هَذَا التَّأْوِيلَ لِأَنَّهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَكَيْفَ

٧٤
يُشَاهِدُ كُلَّ مُحْتَضِرٍ وَالْجَسْمَ لَا يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ فِي الْحَالَةِ الْوَاحِدَةِ
فِيهَا مُخْتَلَفٌ وَهَذَا قَالِ الْمُحْضِلُونَ أَنَّ مَلِكَ الْمَوْتِ الَّذِي
يَقْبِضُ الْأَرْوَاحَ جِنْسٌ وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ وَاحِدًا لَمْ يَجْمَعْ
وَالْحَسِيمَ لَا يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ فِي مَا كُنْ كَثِيرَةً فِي حَالَةٍ وَاحِدَةٍ
وَتَأَوَّلُوا قَوْلَهُ لَعَالَى قُلْتُ تَوَقِّعُكُمْ مَلِكَ الْمَوْتِ أَنَّهُ أَرَادَ بِهِ
الْجِنْسَ كَمَا قَالَ تَعَالَى وَالْمَلِكُ عَلَى أَرْجَائِهَا خَضِرَتُ سَيِّدِ الشَّرِيفِ
عَمْرَةَ الشَّادَاتِ وَالنَّقْبَاتِ وَقَدْ أَفَاضِلُ وَالْعِلْمَ اسْتَدِ
جَمَالَ الْمَلَّةِ وَالَّذِينَ سَيِّدُ مَرْتَضَى قَدْ سَأَلَهُ رُوحُهُ رَوَايَتِ
كَرْدِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى سَلَامِ اللَّهِ عَلَيْهِ أَيْنَ آيَاتِ فَصِيحِهِ بِأَشَا
رَةِ صَحِيحِهِ دَرْهَنْكَامِ تَقْرِيرِ رُويَانِ بِرَحَارْتِ هَمْدَانِ كَهْ مَيِّتِ
يَرْنِي تَاخِرًا وَرَا از سر این معنی سروری حاصل شد و بتصدی
قایل گشت بدانکه ظاهر معنی این اشارات بلند و آیات

بی مانند هر کس که از ساکنان مرکز خاک که بد رجه
موت و هلاکت رسد حجاب ظلمت از دیده بصیرت او بکشد
و مرا بعینه مشاهده نماید یعنی در آن حال از جزای افعال
و اعمال ثمره لذیذ و ولایت محبت یا شجره خبیثه نفاق و
مبغضت در ریاض بینش و دوحه دانش او ظاهر و مظهر
کرد بین تا کدای و اهل کدام بضیب خود ادراک کند
السلام و اصل روایت آنست که چون مرکب شخص نزدیک
کرد و دید ظاهر تاریک شود هر آینه مغاینه ببیند که
از اهل بهشت بر نیست یا از طبقه اسفل سافلین
و این معنی مثل قول انکس باشد که بشک گوید که نزدیک
شد که برینم عملهای خود را از روی سزا یا از حکم جزا
چنانکه عرب گوید رایت فلا نادیدم فلا نرایعنی افعال

و احوال او را دیدم و از بد و عمر درین سخن آنست که
علماء حدیث در کتاب مناقب آورده اند که حضرت
سید الانام علیه الصلوة والسلام در تفسیر آیت
وَقِفُوا أَنْتُمْ مَسْئُولُونَ چنین فرمود خلق را در معرض
سؤال و پرسش اعمال و افعال باز دارند ایشانرا
بپرسند از ولایت امیر المؤمنین علی ابن ابی طالب
بعد از آن سید مرتضی میفرماید که این تا ولایت را
بجهت آن اختیار کردیم که امیر المؤمنین جسمست
پس چگونه هر کس از عالمیان هر جا که باشد در آن حال
او را به بیند و حال این که جایز نیست که جسم در حالت
و احسنه در جهات مختلفه موجود باشد و ازین
جهت علماء گفته اند که ملک الموت که قبض ارواح میکند

جنس است و ممکن نیست که یکی باشد بلك او را افراد بسیار
 دست در مکانهای بسیار تواند بود و این معنی را به این آیت
 تاویل کند قوله تعالى وَالْمَلِكُ عَلَى رُجَائِهَا وَدِيكَ أَنْكَ
 قُلْ تَوَفِّكُمْ مَلِكُ الْمَوْتِ و ازین اسم جنس مراد است و السلام
 لَوْ كَانَ هَذَا الْعِلْمُ بِحَصْلِ الْمَوْتِ مَا كَانَ يَتَّقِي فِي الْبَرِّيَّةِ حَاحِل
 اگر تحصیل این علم از تنها و هوس بود غمانی در هر روی زمین یک جاهل و نادان
 اَجْهَدُ وَلَا تَسْأَلُ وَلَا تَكُنْ غَافِلًا فَنَدَامَةُ الْعُقْبَى لِمَنْ تَيَسَّسَ
 بکن هر دو مرد را هلی غافل مباش از حق پشیمان نیست که اهل بیرون و حشر از نبرد آن

وَقَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ

رَضِينَا قِسْمَهُ الْجَنَّةِ رَفِينَا لَنَا عِلْمٌ وَلَا عَدَاءٌ مَا كُنَّا
 راضی شدیم قسمت خود را میان خویش ما را است علم و حاصل اعداست کج و نا

فَإِنَّ الْمَالَ نَفْتَى عَن تَهْرِيْبِ وَإِنَّ الْعِلْمَ بَاقِي لَا يَزَالُ
 از بهر آنکه مال بزودی فنا شود علمست آنکه ثابت و باقیست لا یزال

وَقَالَ عَلَى عَظِيمِ الْمَلَأَ

فَاهْلًا وَسَهْلًا بِضَيْفٍ نَزَلِ وَأَسْتَوْدِعُ اللَّهَ الْفَنَاءَ حُلْ
 اهل و سهل و سہلا بضم سین نزل استودع الله الفناء حل
 تَوَلَّى الشَّبَابُ كَانَ لَمْ يَكُنْ بَاقِي تَبَرَّدَ دَمٌ وَوَسَقَى كَشْحُ جَزْمٍ سَوِيْ
 تولى الشباب كان لم يكن باقی تبرّد دم و وسق کشف جزم سوی
 وَكُنَّا الْمَشَبُ كَانَ لَمْ يَكُنْ أَمْدُ جَنَانٍ بَرِيٍّ كَمَا رَوَاهُ مَا نَكْرَدُ أَنْدُ
 وكنّا المشب كان لم يكن امد جنان بری که رواه ما نکرد اند
 فَامَّا الْمَشَبُ كَجُحِشٍ بَدَا أَنَا بُوْدِي بِيْ صَبْحِ أَنْدَمُ كَمَا بَدَا مِشْوَدُ
 فاما المشب كجحش بدا ما بودی بی صبح اندم که بدیا میشود
 فَتَعَمُّ الْمَوْتُ وَنَعَمُ الْبَدَلِ سَفَى اللَّهِ هَذَا وَذَلِكَ مَعَا
 فتعم الموت و نعم البدل سفی الله هذا و ذاك معا
 خُشْرَانُكَ فَرَأَى زُجْجَ مَا خُشْرَانُكَ أَنْدَمُ خُشْرَانُكَ فَرَأَى زُجْجَ مَا خُشْرَانُكَ أَنْدَمُ
 خوش آنکه رفت از چشم ما خوش آنکه آمد

وَلَهُ اَيْضًا

خَلِيلِي خَلِيلِي مَنْ يَدُومُ وَصَالُهُ وَتَكُنْ سِرِّي عِنْدَ كُلِّ بَحِيلِ
 خلیل من بود آنکه که بامنت مدام کندهیشه نهان من بنزد بخیل
 وَلَيْسَ خَلِيلِي بِالْمَلُوكِ وَلَا الَّذِي إِذَا غَبْتُ عَنْهُ بَاعَ عَنِّي بَحِيلِ
 ولس خلیل با ملوک و لا الذی اذا غبت عنه باع عنی بخیل
 خلیل من نبود کوشود طول و کسی که چون جدا شوم از وی فروشد بخیل

وَفَرَحَ كَلَامُهُ

يُمَثِّلُ ذُو الْعَقْلِ فِي نَفْسِهِ مَصَائِيَهُ قَبْلَ أَنْ تُشْرَكَ لَا
 اهل عقل آنست که اندر نفس خویش بخیا
 فَاِنْ تَرَكْتَ بَغْتَةً لَمْ يُرَ عَ لِمَا كَانَ فِي نَفْسِهِ مَثَلًا
 کز رود آید بیکم زانند بيشد دلش زانکه پیش از آمدن در نفس بسته نقش از

رَأَى الْأَمْرَ إِلَى الْآخِرِ فَصَدَرَ خَيْرُهُ أَوْ لَا
 دین کار خویشتن از دلش تا آخرش گشته او را در حقیقت اول و آخرها
 وَذُو الْجَهْلِ يَأْمُرُ بِأَثَامِهِ وَيَنْسَى مَصَارِعَ مَنْ قَدْ خَلَا
 صاحب جهل بمنست از زور کار خویشتن نیست یادش مردن آنکه رفتند از دنیا
 فَإِنْ بَدَّ هَتَّةُ صُرُوفُ الزَّمَانِ يَعْزُزُ مَصَائِيَهُ أَعْوَا لَا
 چون بدو رواورند افات و صافات زمانه دارد از بغض مصیبت های خود شین و فغان
 وَلَوْ قَدَّمَ الْحَزَنُ فِي نَفْسِهِ لَعَلَّمَهُ الصَّبْرُ عِنْدَ الْبَلَاءِ
 ورنه پیش از حال داد نفس خود کردا کوبیدش تعلیم صبر اندر بلای ناگهان

قَالَ امِيرُ الْمُؤْمِنِينَ

صَيْدُ الْمُلُوكِ أَرَابُ وَتَعَالَى وَإِذَا رَكِبْتُ فَصَيْدِي الْأَبْطَالُ
 شکار و صید شهبان رو بهند که شکار نگاه غم بود صید من بیلان جدا

صِدِّي الْفَارِسُ فِي الْقَاوَانِي عِنْدَ الْوَعَا لِقَضْفُ فَتَاك
 مراست صید سواران برون دزم و منم که و غاوشجاعت غضنفر قاتال
رَوَى عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

أَخِي بَيْنَ صُحَابَتِهِ وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ فَقَالَ هَلْ عَلَى ذَلِكَ أَنْتَنِي أَمْ غَضِبْتَ عَلَى
 فَقَالَ عَلَيْهِ أَنَا اخْتَرْتُكَ لِنَفْسِي أَنْتَ وَالْأُولَى فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَبَكَى عَلَيْهِ وَقَالَ
 أَقْبَلَكَ بِنَفْسِي يَا الْمُصْطَفَى الَّذِي هَذَا نَابِيهِ الرَّحْمَنُ مِنْ غَيْرِ الْمَثَلِ
 داشتم از جان که پیغمبر حق را که او
 وَيَقْدِرُكَ حُوبًا يَوْمًا قَدْ رَمَحْتَنِي
 از آن من باشد فدایش چیست قد بر جان من
 وَمَنْ كَانَ لِي مَذَكَّتُ طِفْلًا وَيَا فَا
 و آنکه بود از من چون طفل بودم مهربان
 أَنْتَ بَا أَوْ سَبَبْتَ أَصْلَ وَفَوْعِي دِيَا
 از کم برداشتی بودی مرا از لطفها

وَمَنْ جَدُّهُ جَدِّي وَمَنْ عَمُّهُ أَبِي وَمَنْ أَهْلُهُ أَهْلِي وَمَنْ نِسْتُهُ أَهْلِي
 و آنکه جد او جد من بود و عمش باب من و آنکه اهلش مادر من دخترش همسر مرا
 وَمَنْ جِئْتُ بَيْنَ مَنْ كَانَ حَاضِرًا دَعَا فِي وَخَا فِي وَيَنْ مِنْ فَضْلِي
 و آنکه هنگام آمدن من در میان حاضران دعا می کرد و برادر گفته از فضل من ثنا
 لَكَ الْفَضْلُ إِنِّي مَا حَيْثُ لَشَاكِرُ لِإِحْسَانِ مَا أَوْلَيْتَ يَا خَاتَمَ الرُّسُلِ
 فضل از آن است و تا من زنده باشم شاکر
 فَكُونُوا لَكَ كَوْدِي أَيْ تَوْحَمِ ابْنِيَا

ولدايضكا

أَنَا الصَّقَرُ الَّذِي حَدَّثَتْ عَنْهُ عِنَاكَ الظُّرَّ تَجِدُ كُلَّ الْجَدَا لَا
 منم بازی که از وی باز گویند
 وَمَنْ بَا زِي كَهْ از وِي بَا ز كَوِينِد
 و قَاسِيَةُ الْحُرُوبِ أَنَا ابْنُ سَبْعٍ
 من از نه سالگی در حرب رفتم
 زَغَمٌ بِرَخَاكَ رَهْ مَرِخٌ تَوَامَنَا
 چو کشتهم پیر کشتهم سرور ما
 فَلَمَّا جِئْتُ أَقْنَيْتُ الرِّحَالَ لَا

فَلَمْ تَدْعِ السُّيُوفَ لِنَاعِدُوًّا وَلَمْ تَدْعِ السَّيَّاهَ لَدَى مَسَالَا
عدونک داشت تیغ ما بجا لم سخا نکداشت پیشم مال دنیا

وَلَعَلَّكَ السَّالَا

وَكَايَنَ تَرْكَا مِنْ دَمِشْقٍ وَاهِلْمَا مِنْ اَشْطَاطٍ مَوْتُورٍ وَشَطَاءٍ ثَابِلٍ
بسی نکداشتم اندر وغاز اهل دمشق ز کهل کسته هلاک و زنانی شهر
و غَانِيَةٍ صَادَ الرِّمَاحُ خَلِيلَهَا وَأَضْحَتْ يُعِيدُ الْيَوْمَ أَحَدَ الْأَزْمَلِ
و کر زنان که شرم صید تیر شوهرش بگی علی بعل لها راح غازی
چو رفت شوهر او کریم میکند بروی
وَإِنَّا أَنَا نَاصِدٌ رَمَاحَنَا إِذَا مَا طَعَنَ الْقَوْمَ غَيْرَ الْمُقَابِلِ
بسی روز حسا بشنم رای و غم سفر
اذا ما طعن القوم غیر المقابل

وله ايضا

فَقَلَنْ بِالسَّيْفِ ضَرْبَةً مُحْفِظٍ فَصَارَ إِلَى قَعْرِ الْحَجِّمْ يُكَبِّلُ
شد قلا ده ضربت شمشیر هر کرد نش رفت یکسر سوی دفرخ تا ابد بندش بیا
فَذَاكَ آيَابُ الْكَافِرِينَ وَمَنْ يَكُنْ مُطِيعًا لِلَّهِ فِي الْحُلِيِّ نَبِيلٍ
باز نکشت کافران امنیست و هر کس کو بود بی و فرمان حق حلا بر نیش نکشت جا

وقال له من الدن

أَصْبَحْتُ ذَا حِمٍّ تَتَنَّى الْبَاطِلَا لِأُورِدَنَ شَامَكَ الصَّوَاهِلَا
احم شدی و هست تنای باطلت ارم بشام تو دسوار آن کینه ور
أَصْبَحْتَ أَنْتَ يَا ابْنَ حَرْبٍ جَاهِلَا لِأَرْمِينَ مِنْكُمْ الْكَوَاهِلَا
ای ابن حرب جاهل و کمراه کشته خواهم زد از شما همه کلاه و مشت و

تَشْعِينُ الْفَارِاحِ وَأَنْابِلَا
يُزْجِرُونَ الْحَزْنَ وَالسَّوَاهِلَا
مردان نیزه دار قوی دل بود هزار
اسان روان شده بفرز و نشیب بر
بَلْحَى وَلَحَى يُزِيلُ الْبَاطِلَا
هَذَاكَ الْعَامَ وَذَرْنِي قَابِلَا
عون و حقست و حق بنه پرواز باطلت
امسال این ترا با نینم بیند ک

قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

فَمَنْ حَيَّدَ الدُّنْيَا عَنِ الْعِيشِ سُبُرُهُ
فَسَوْفَ لَعْنَتِي عَنْ قَلِيلٍ يَلُومُهَا
هر که گوید لشکر دنیا بر عیش خویش
حق عمر من که رود او را هلاک آید بهم
إِذَا أَقْبَلَتْ كَأَنَّ عَلَى الْمَرْءِ قَتْلَهُ
فَإِنْ أَدْبَرَتْ كَأَنَّ كَثِيرًا هُمُومُهَا
اذا آفتاب آمد بر مرده
و ریکرد ایندرو بسیار کرد در غم
رَوِيْ چُونِ اَرْدِ بِلَا وَقْتِهِ بَاشْدِ مَرْدَا

وَلَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

لَا تَظْلِمَنَّ إِذَا أَمَّا كُتُّ مُقْتَدِرَا
فَالظُّلْمُ مَرْغُهُ يَفْضِي إِلَى النَّدَمِ
مباش در پی ظلم ابرار شوی قادر
که هست ^{طلبت} از ^{طلبت} ندامت بسیار
تَنَامُ عَيْنُكَ وَالْمُظْلُومُ مُنْتَصِرٌ
يَدْعُو عَلَيْكَ وَعَيْنُ اللَّهِ لَمْ تَسْمُرْ
تراد و دین بخوابست و کینه کش ^{مظلوم}
کند دعا بتو و دیده خدایدار

وَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

مَا الدَّهْرُ إِلَّا يَقْضُهُ وَنَوْمٌ
وَلَيْلَةٌ يُنْهَمَا وَيَوْمٌ
نیست دنیا غیر بیداری و خواب
وین شب و دوری که می آید درو
يَعِيشُ قَوْمٌ وَيَمُوتُ قَوْمٌ
وَالدَّهْرُ قَاضٍ مَّا عَلَيْهِ لَوْمٌ
زنده باشد قومی و قوی شده
دهر قاضی نیست ایرادی برو

وَقَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

اِذَا كُنْتَ فِي غَسَّةٍ فَارْعَمَهَا   فَاِنَّ الْمَعَاصِيَ تَزِيلُ النِّعَمَ
 چون روی در غمتی انرا رعایت کن بخیر   زانکه شر و معصیت زایل کند ناز و نعم
 فَاِنَّ الْقُرُونَ وَمَنْ حَوْكِهِمْ   تَقَانُوا جَمِيعًا وَرَبُّ الْحَكَمِ
 کوفتیان و کسی که بود اندر کدشان   جمله فانی گشته اند و هست رب
 وَكُنْ مُوسِرًا شَيْتًا وَمُعْسِرًا   فَمَا تَقْطَعُ الْعِشَى الْآبِ هُمْ
 خواه آسان گیر و کانت خواه دشواری کن   نیست آخر قطع عیش و شادمانی جز بزم
 حَلَاوَةٌ دُنْيَاكَ مَسْمُومَةٌ   فَلَا تَأْكُلِ الشَّهْدَ الْآبِسَ
 لذت شیرینی دنیا بزهرا میخست   پس مخور شهدی که با آن شد و بنود غیر
 فَحَامِدُ دُنْيَاكَ مَدْمُومَةٌ   وَلَا تَكْسِبُ الْحَمْدَ الْآبِسَ
 شکرهای دنی تو ناخوشت و ناپسند   هیچ شکری ز تو نخواهی کسب که در جزبم
 اِذَا مَرَدْنَا نَقْصُوهُ   تَوَقَّعْ زَوَالًا اِذَا قِيلَ لَمْ
 چون شود کاری تمام آید بزود نقص او   چون تمام آمد زوالش را توقع دارم

لَا يُودِعُ السِّرَّ إِلَّا عِنْدَ ذِي كَرَمٍ   وَالسِّرُّ عِنْدَ كَرَامِ النَّاسِ مَكْرُومٌ
 سر خود مسبارا لا در دل صاحب کرم   سیر اهل کرم نه گفت دارد نه شنید
 وَالسِّرُّ عِنْدِي فِي بَيْتٍ لَهُ غَلَقٌ   قَدْ ضَاعَ مِفْتَاحُهُ وَالْبَيْتُ مَخْمُومٌ
 بپنزد من بود در خانه که مغلقت   خانه در بسته بهر و کمر از آن کلید

وَفَرِّكْ لَامِرًا عَلَى السَّلَا

قَالَ الْبُخَيْرِيُّ وَالْحَكِيمُ كَلَامًا   لَنْ يُجْشِرَ الْأَجْسَادُ قُلْتُ لَكُمَا
 هم حکیم هم منجم گفته اند این را بهم   نیست جشرو نشر و کفتم بگردید از پیش شما
 اِنْ صَحَّ قَوْلُكَمَا فَلَسْتُ بِخَاسِرٍ   اَوْ صَحَّ قَوْلِي فَالْحَسَارُ عَلَيْكُمَا
 اگر بود قول شما صادق مرا نبود زیان   و وحیث من درست آید زبانش بر شما
 اَرَى الْإِحْسَانَ عِنْدَ الْحَرْدِ يَثْبَغًا   وَعِنْدَ الْقَنْ مَنَقْصَةً وَذَمًّا
 نیکویی دیدم که با آن آدمی چو قور   و عند القن منقصه و ذم
 لَيْدٌ تَرَدَّدُ مِمَّا بَدَلُ وَنَقْصًا لِسْتَوْعَارٍ

كَطَفِرُ فِيهِمُ الْأَصْدَافُ دُرًّا وَفِي نَابِ الْأَفَاعِ صَارِسًا
چو قطره که در کوه صد فدا در دهان و چو کدو که در کوه بخاز هر مار

وَمِنْ كَلَامِ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

كَيْفِيَّةُ الْمَرْءِ لَيْسَ الْمَرْءُ يُدْرِكُهَا فَيْفَ كَيْفِيَّةِ الْجَبَّارِ فِي الْقَدَمِ
مرد که احوال خود را نمی داند چون شناسد خدای را بقدم
هُوَ الَّذِي أَنْشَأَ الْأَشْيَاءَ مُبْدِعًا فَيْفَ يُدْرِكُهُ مُسْتَحْدَثُ النَّسَمِ
اوست پیداکننده اشیا جسم محدث چه داند شجران هم

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

كَمَنْ أَدِيبٌ فِطْنٍ عَالِمٍ مُسْتَعْمِلُ الْعَقْلِ مُقْلِعِدٍ عَدِيمٍ
ای سبأ عالم ادیب فصیح کامل العقل و مفلس و عریان

وَمِنْ جِهْلٍ مُكْثِرٍ مَا لَهُ ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعِزِّ الْعَلِيمِ
وی سبأ جاهل کثیر المسال اینست تقدیر حضرت یزدان

وَقَالَ عَلِيُّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ

اتَّصِرُ لِلْبُلُوَى بِلَاءٌ وَحَسْبَةٌ فَتَوَجَّرَ أَمْ سُلُوْا سُلُوْا إِلَيْهَا عِ
صبر داری در بلاها و توکل در رضا ثابته ای اجرا چون چار پاداری فغان
خُلِقْنَا رِجَالًا لِلْجَلَدِ وَالْأَسَى وَتِلْكَ الْعَوَانُ لِلْبُكَاءِ وَالْمَاءِ عِ
لطف حق ما مردمان را به جلد آفرید در بلاها کریه و ماتم بود کار زنان

قَالَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ

وَإِذَا طَلَبْتَ إِلَى كَرِيمٍ حَاجَةً فَلِقَارُهُ يَكْفِيكَ وَالشَّلِيمُ
خاجتی که باشدت سوی کریمی روی کن تا القایش اوقت بس باشد و تسلیم او

وَإِذَا رَأَى الْمُسْلِمُ أَذَى الدِّينِ حَمَلَهُ فَكَانَهُ مَبْرُورٌ
ورترایند که میگوید سلام از دگران بردش باری نهی کو اندران ماند فرو

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

أَصْحَبْتُ بَيْنَ الْهَمِيمِ وَالْهَمِيمِ هُمُومٌ عَجْزٌ وَهَمَةٌ الْكَدَمِ
باغم و همت اندم بصبا ح غم ز عجزست و همت ز سخا
طوبى لمن نال قدر هَمِّهِ أَوْ نَالَ غَرَا لِقُتُوجٍ بِالْقَسَمِ
ای خوش انکورسد بهمت خویش باغر و قناعتست و رضا

كَيْتُ إِلَى مَعَاوِيَةَ عَلَيْهِ

أَمَّا وَاللَّهِ إِنْ أُلْظِمَ شَوْءٌ وَلَا زَالَ الْمُنْبَغِيُّ هُوَ الظُّلْمُ
بدان والله که جور و ظلم شومست غاندم و ظالم بدوران

إِلَى الدِّيَانِ يَوْمَ الدِّينِ تَمْضَى
سوی دیان دین خواهیم رفتن
سَتَعْلَمُ فِي الْحَسَابِ إِذَا التَّقِينَا
غدا عند الملیک من الظلوم

شود معلوم در روز شهادت که ظالم چون بود در پیش یزدان

سَتَقْطَعُ الذَّادَةُ عَنْ أَنَاثِ
من الدنيا و تنقطع الهوموم

برد از مردمان شادی و لذت ز دنیا و رود این دنج و حرمان

لَا مِرَّ مَا تَصَرَّفَتِ اللَّيَالِي
لَا مِرَّ مَا تَحَرَّكَتِ النُّجُومُ

ز کار گردش و زان لیلیا ز سیرانجم از مه تا بکیوان

سَلِّ الْأَيَّامُ عَنْ أُمِّ تَقْضَتْ
سَيُجْرِكُ الْمَعَالِمُ وَالرُّسُومُ

بپرس ایام رازانها که رفتند که گویندت طریق و رسم ایشان

تَرُومُ الْخُلْدُ فِي إِزَالَتِنَا يَا
فَلَمْ قَدَّرَ أَمْ مِثْلَكَ مَا تَرُومُ

هیچواهی بقادر در دورفانی بی جستند چون بود و کت آن

تَنَامُ وَلَمْ تَمُوتْ عَنْكَ الْمَنَآيَا   تَبَّهَ لِلنِّبَةِ بِكَانُوعُومُ
 تو در خوابی و مرگت نیست در خواب   رفته اندیشای در خواب خندان
 لَهَوْتَ عَنِ الْفَنَاءِ وَأَنْتَ تَقْنَى   فَمَا شَيْءٌ مِنَ الدُّنْيَا يَكْدُومُ
 هی میری و هستی غافل از مرگت   مانند جادو آن چری بدوران
 تَمَوْتُ غَدَاً وَأَنْتَ قَرِيرٌ عَيْنٌ   مِنْ الْعُضَلَاتِ فِي حُلُجِّ لَقُومُ
 هی میری یقین فردا و کوری   زکراهی عریق بحر طغیان
 ذَكَرَ الْأَمَامَ عَلِيَّ ابْنَ أَحْمَدَ الْوَاحِدِي
 عن أبي هريرة قال اجتمعنا عند من اصحاب رسول الله
 صلى الله عليه وآله وسلم منهم ابو بكر وعمر وعثمان
 وطلحة والزبير والفضل وعمار وعبد الرحمن بن عوف
 وابوذر والمقداد وروسلان وعبد الله بن مسعود
 فجلسوا واخذوا في مناقبهم قد دخل على السَّلام

فساء لهم فيمراهم فقالوا اشدنا كرمنا قينا مما سمعنا من
 رسول الله صلى الله عليه وآله فقال اسمعوا مني فان شاء
 لَقَدْ عَلِمَ الْأَنَامُ بِأَنَّ سَهِي   مِنْ الْإِسْلَامِ يَفْضُلُ كُلَّ سَهِي
 همدن خلق میدانند تحقیق یقین   از مسلمانانی که من در سهم وقتت برتریم
 وَأَنِّي لِلنَّبِيِّ أَخٌ وَصِيْرٌ   عَلَيْهِ اللَّهُ صَلَّى وَابْنُ عَمِي
 من پیغمبر را برادر باشم و او صهر من   باد صلوات خدا بروی من و ابرایم
 وَأَنِّي قَائِدٌ لِلنَّاسِ طُرَاً   إِلَى الْإِسْلَامِ مِنْ غَرْبٍ وَحُجْمِ
 و همنما و پیشوا و قاید مردم منم   سوی اسلام از غرب باشند مردم کرجم
 وَقَائِلُ كُلِّ صُنْدِيدٍ رَيْسِيْرٌ   وَجَبَّارٍ مِنَ الْكُفَّارِ ضَخْمِ
 قاتل کرد نکشان و جبار سرداران قوم   سر دس جبار فعل از کافران بی قدم
 وَفِي الْقُرْآنِ الزَّمَنُ وَلَآئِي   وَأَوْجَبُ طَاعَتِي فَرَضًا بَرَعِي
 در کلام حق بود لازم هوادارای من   طاعت من واجبست از حکم بزدان حکم

كَمَا هَرُونَ مِنْ مُوسَى أَخُوهُ   كَذَلِكَ أَنَا أَخُوهُ وَذَلِكَ اسْمِي
 چو هارون کوبرادر بود موسی را بنی   اینجا بن باشم برادر نام من اینست هم
 كَذَلِكَ أَقَامَنِي لَهُمْ إِمَامًا   وَأَخْبَرَهُمْ بِهِ بِغَدِيرِ خُمٍ
 من امام جمله ام قائم بدین کرده ام   در غدير خم که مشهور است از اخبار ام
 فَمَنْ مِنْكُمْ يُعَادِلْنِي بِسَهِي   وَأَسْلَامِي وَسَابِقِي وَرَحِي
 کس که اکنون از شما مثل من اندر خط و قسم   و ز مسلمانان من در سبقت و حکم و قدم
 قَوْلُ قَوْلِي لَكُمْ وَبِئْسَ   لِمَا هِدَا عَنِّي وَمَرِيدِ هُنِي
 و بدو دیگر و بدو دیگر و بدو دیگر و بدو دیگر   منکر حکم من و کسر حکم را پیش و کم
 وَوَيْلٌ لِقَوْلِي لَكُمْ وَبِئْسَ   وَمَنْ يُلْقِي إِلَاكَةً غَدًا بَطْلِي
 و وویل و وویل و وویل و وویل و وویل   پیش حق اندا که میخواهد بن ظلم و ستم
 بَارِئٌ لِّلَّذِي كُشِفَتْ سَفَاهَا   يُرِيدُ عِدَاوَتِي مِنْ غَيْرِ جُرْمٍ
 و وویل و وویل و وویل و وویل و وویل   دشمنی خواهد بن جرم و آزار و الم
 وَيْلٌ لِّكَ بِرِسْفَتِي كُوشَتِي وَجَاهِلَتِي

ذِكْرُ اَخْطَبِ الْخَوَارِزْمِ

وَفِي الْمُنَاقِبِ مُتَّصِلًا عَنْ مُسْلِمِ بْنِ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ مُسْلِمٍ
 عن أبيه عن عبد خير قال اجتمع عند عمر جماعة
 من قریش منهم علي بن ابی طالب علیه السلام ساکت
 فقال عمر ما بالك يا ابا الحسن ساکت فقال علیه السلام
 اللَّهُ اَكْرَمُنَا بِنَصِّ نَبِيِّهِ   وَبِنَا اَقَامَ دَعَائِمَ الْاِسْلَامِ
 حق را ای کرد ما را از پی پیغمبرش   و بنا اقام دعایم الاسلام
 وَبِنَا اَعَزَّنَا بِنَبِيِّهِ وَكِتَابِهِ   وَاعَزَّنَا بِالْاَنْصَارِ وَالْاَقْدَامِ
 و بنا اعز ما را از پی پیغمبرش و کتابش   و اعز ما را با انصار و اقدام
 شَدَّ بِنَارِ وَشْنِ كِتَابِ عِزِّتِ پِیْغَمْبَرِش   دَادَ مَا زَا عِزَّتِ وَفَضْلِ لَبِیْرِ وَتَوَانِ
 فِی كُلِّ مَعْرَكَةٍ تُطِيرُ سِیُوفَهَا   فِیْهَا الْجَمَاجِمُ عَنْ فِرَاحِ الْهَامِ
 می کند در خانهای ما زیان تیغ بریل   در آنجا جمعی را از فراخ الهام
 از برای فضیلت های دین و احکام و بیان

وَيُزَوِّرُنَا جُرْبِلٌ فِي آيَاتِنَا بِفِرَاطِضِ الْإِسْلَامِ وَالْأَحْكَامِ

قَالَ عَلَىٰ عَلَيْكَ الْكَرَامَةُ وَالْخُفَاةُ

فَنَكُونُ أَوَّلَ مُسْتَحِلِّ حَلِهِ وَ مُحْتَرِمٍ فِي اللَّهِ كُلِّ حَرَامٍ

اول آن چیز که شد نامش حلال از حکم ما و آنکه هم است حریم آمد بقول ما است

لَحْنُ الْخِيَارِ مِنَ الْبَرِيَّةِ كُلِّهَا وَ نِطَامُهَا وَ زِمَامُ كُلِّ نِطَامٍ

ما از خلق و اهل عالم بهترین مردمیم هم نظم عالم و هم مقتدای مردمان

لَا خَائِضُوا عُمَرَاتِ كُلِّ كَرِيهَةٍ وَ النَّاقِضُونَ مَرَاتِ الْمَرْيَةِ الْغَيْرَةِ الْإِبْرَامِ

ساکان لجه دریا می رازی کوبه ناقضان غرما و حکم مادر هر زمان

إِنَّا لَنَنْتَعِ مِنْ أَرْدٍ نَامُغُهُ وَ لَنَجُودُ بِالْمَعْرُوفِ وَالْمُعْتَمِ

هر که او را منع می خواهیم منعش میکنیم و بخود با معروف و المعتام

جود هم داریم بایکان زخیر مال ما

وَتُرْدُ عَادِيَّةُ الْخَيْسِ سَيُوفَنَا وَ نَضِيدُ رَأْسِ الْأَصِيدِ الْقَيْلَمِ

میکند شمشیر مار باز گشت خیل صید سرها میکنم از اهل عجب و کشتن

وَقَالَ عَلَىٰ كَرَامَتِهِ

لَا تَمْرَحَنَّ الرِّجَالُ إِذَا مَرُّوا لَمَّا رَقُوا مَأْمَانَهُ اسْكَلُوا

مکن بازیچه با مردم چو بازیچه کنایه ندیدیم هیچ کز خراج اندر امانان باشد

فَالْجُرْحُ جَرْحُ اللِّسَانِ يُعْلِمُهُ قُبْتُ قَوْلٍ يَسِيلُ مِنْهُ دُمٌ

جراح چون جراحت زبان بنود نمیدان لباقولی که چون کونید سیل قور روان باشد

قَالَ عَلَىٰ عَلَيْكَ الْكَرَامَةُ

لَكِنَّكَ عَلَى الْإِسْلَامِ مَنْ كَانَ بَاكِيًا وَ قَدْ تَرَكْتَ أَرْكَانَهُ وَ مَعَالِيَهُ

بگریه برغم اسلام هر که هست گریه کن که شد متروک اساس دین و ارکان اسلام

لَقَدْ ذَهَبَ الْإِسْلَامُ الْإِبْقِيَّةَ قَلِيلًا مِنَ النَّاسِ الَّذِي هُوَ لَدُنْهُ
بروزت از میان اسلام الا اندکی بقیست مردم آن جماعت را که لایزال هر گشته نادانی

قَالَ عَلِيٌّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ

لَا تَغْلَنَ وَأَسْمَعَنَّ كَلَامِي إِنْ رُبُّ الزُّكَمِ الصَّبَامِ

مکن بغیله و بشنو گفته من خورم سو کند حق کرد کار م

إِذَا الْمَنَايَا أَقْبَلَتْ خِيَامِي خَمَلْتُ حِمْلَ الْأَسَدِ الضَّرْعَامِ

که سوی من بدها چون نه دروی کم حمله پوشش آتشین دم

يَبَايَرُ مَوْلَى حُسَامِي عَوْدَ قُطْعِ اللَّحْمِ وَالْعِظَامِ

بدین پرنده شمشیر درخشان که سازد قطع عظم و لحم با هم

قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ

إِلَهِي لَا تُعَذِّبْنِي فِي سَانِي مُقَرَّبًا لِذِي قَدَرٍ كَانَ مِنِّي

ای الهی که عذاب منی مکن من مقدم بر کعبه چون از منستان

فَمَا لِي حِيلَةٌ إِلَّا رَجَائِي بِعَفْوِكَ إِنْ عَفَوْتَ وَحَسُنَ خَطِي

نندارم جیلتی غیر از امید بعفو تو که آن لطف و احسان

فَكُرْ مِنْ رَلَةٍ لِي فِي الْخَطَايَا غَضِضْتُ أَنَا مِثْلِي وَقَرَعْتُ سِنِي

بسوی من ز یاد تو در خطاها گزیدم دست و انگشتان ز حرمان

يُظُنُّ النَّاسُ نِيَّ حَيْرًا وَإِنِّي لَشَرُّ الْخَلْقِ إِنْ لَمْ تَعْفُ عَنِّي

ببین مردم که من خیر دارم و این بدترین خلق است اگر مرا من شر خفت از

وَبَيْنَ يَدَيَّ مُحْتَبَسٌ طَوِيلٌ كَأَنِّي قَدْ دُعِيتُ لَهُ كَأَنِّي

و بین من و من محبوس طویل گمانی که من دعوت شده گمانی

أَجْنُ بَرْهَرَةِ الدُّنْيَا جَوْثًا كَأَنِّي قَدْ دُعِيتُ لَهُ كَأَنِّي

شدم مجنون ز برهنگی دنیا گمانی که من دعوت شده گمانی

فَنَاشِدُ رَعْنَاءَ مَنْ زَانِ فَنَاشِدُ رَعْنَاءَ مَنْ زَانِ

فَلَوْ أَنَّ صَدَقْتَ الزُّهْدَ فِيهَا فَلَبْتَ لِأَهْلِكَ أَظْهَرَ الْمَنَ
اگر من راست میگفتم زتقوی مرا پشت و سپر بودی بد ایشان

فِي وَصِيَّةِ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ

وَمَنْ كَرَّمَتْ طَبَائِعُهُ نَحَلِي بِآدَابِ مَفْضَلَةِ حَسَنِ

هر که باشد طبعهای او کرم و راست با اعمال و فضل و آداب و حقیقتهای

وَمَنْ قَلَّتْ مَطَامِعُهُ تَغْضَى مِنَ الدُّنْيَا بِأَثْوَابِ الزَّمَانِ

و آنکه او در دهر باشد که طمع پوشیده است از مصیبتهای دنیا خلقت و امن و امان

وَمَا يَدْرِي الْفَتَى مَاذَا يُلَاقِي إِذَا مَا عَاشَ مِنْ حَدَثِ الزَّمَانِ

و آنکه نداند جوان که در دهر چه خواهد دید در میانش روزگارش و حوادث زمان

فَإِنْ غَدَرَتْ بِكَ الْأَيَّامُ فَاصْبِرْ وَكُنْ بِاللَّهِ مَحْمُودَ الْمَعَانِي

و اگر گذرد بتو ایام صبر و پایداری کن با خداوند ستوده معانی

و کند غدر بتو ایام صبر و پایداری کن با خداوند ستوده معانی

وَلَا تَكُ سَاجِدًا فِي دَارِ ذَلِكِ فَإِنْ ذَكَ يُقَرَّنُ بِالْهَكُونِ

و تو مشو ساجد بشهری که اندر و خوری کشتی نازک خوری هست مقرون بتوئی و هوای

فَإِنْ أَوْلَادَكَ ذُو كَرَمٍ جَمِيلٍ فَكُنْ بِالشُّكْرِ مُنْطَلِقَ اللِّسَانِ

و اگر اولاد تو کرم و زیاده باشد بگو با تشکر از خداوند و در زبان

بِاتُورِ أَهْلِ كَرَمٍ يَنْكُوبُ أَرْجَا بَا سَأَزِيَامُ شُكْرٍ أَنْ حَسَنٌ أَوْ رِزْبَانُ

و از تو که اهل کرم و نیکی است از دعا و از دعا و از دعا

وَلَعَلَّكَ السَّلَامُ

هَوْنُ الْأَمْرِ تَعِشْ فِي رَاحَةٍ قَلِّ مَا هَوْنُ الْأَسْبَهُونِ

سستی کار آسان گیرد در راحت بنویس هر چه آسان گیرد در راحت بنویس

لَيْسَ الْأَمْرُ الْمَرْغُوبُ سَهْلًا إِنَّمَا الْأَمْرُ هَوْنٌ وَحُزُونٌ

نیست کاری مرد آسان جملگی کار که آسان و که دشوار خاست

تَطْلُبُ الرَّاحَةَ فِي دَارِ الْعَنَاءِ خَابَ مَنْ يَطْلُبُ شَيْئًا لَا يَكُونُ

درخواست راحتی در خانه اندوه خست کسی که بخواهد چیزی را که نیست

رَاحَةُ دَارِ فَنَاجِي مَذَامُ شَدَّ زِيَانُكَ أَنْكَارُ أَنْكَارِ

وَلَدُّ عَلَى كَرَمِ اللَّهِ وَجْهَهُ

إِذَا هَبَّتْ بِرَأْسِكَ فَاعْتَمَتْهَا فَعَقِبَى كُلِّ حَافِقَةٍ سَكُونُ

وَلَا تَقْضُ عَنْ الْإِحْسَانِ فِيهَا فَلَا تَدْرِي السُّكُونُ مَتَى يَكُونُ
در جهان خال از تنگویی و سخا غافل بشناس توجیه ذاتی تا مقام مسکنت آخر گنج است

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

لَا تُخَضَّعَنَّ لِلْخَلْقِ عَلَى طَمَعٍ فَإِنَّ ذَلِكَ وَهْنٌ مِنْكَ فِي الدِّينِ

در طمع کاری مشغول و فروتن پیش خلق کاندرین سستی نباید از تو در اسلام و در
وَأَسْتَرْزُقُ اللَّهَ مِنْ مَتَاعِ خَزَائِنِهِ فَإِنَّ الْأَمْثَرَيْنِ الْكَافِرَ وَالنُّونَ

زیر خود از حضرت حقجوی و مخزونهای او کار برد این در میان کافران و نون باشد و همین

إِنَّ الَّذِي أَنْتَ تُرْجُوهُ وَتَأْمُلُهُ مِنْ الْبَرِّ مَسْكِينٌ ابْنُ مَسْكِينٍ

ای که در آیتد کار خود بدو دل بسته در میان خلق مسکین ابن مسکینست

مَا أَحْسَنَ الدِّينَ وَالْدُّنْيَا إِذَا اجْتَمَعَا لَا بَارَكَ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا إِلَّا بَارَكَ فِي الدِّينِ

ای خوشا دنیا و دینی کان بهم باشند جمع برکت حق نیست در دنیا اگر نبود برین

لَوْ كَانَ بِاللَّبِّ يَزِدُّ أَدُّ اللَّيْبِ غِنًى لَكَانَ كُلُّ لَبِيبٍ مِثْلَ قَارُونَ

اگر شدی از عقل عاقل را بر نایب مال و جا هر خردمندی بدهی مانند قارون و دزدی

لَكِنَّا الرِّزْقُ بِالْمِيزَانِ مِنْ حَكِيمٍ يُعْطِي اللَّيْبَ وَيُعْطِي كُلَّ مَافُونٍ

لیکن ارزاقست در میزان تقدیر از حکم که بعاقل بخشد و کاهی یا بله عکس یافون

قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ

كُنْتُ وَعَلَى عَلَيْهِ السَّلَامُ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

وكان عليه يجب الفأل فقال عليه تقال بما تهوى يكن فلنا

خرجنا قال على اسعت ما قاله صلى الله عليه و آله
 عباس قلت نعم فقال احب ان اسمع شرا فقلت نعم فقال عليه السلام
 تفاعل نهاره و ليلته **يُقَالُ لشيء كان الا تكوننا**
 دخل عليه السلام على عمر بن الخطاب بغيرته عن متوفى له فقال عليه السلام هو قال
انا نغريك لا انا على نقتة من الحيوة ولكن سنة الذين
 ما غراهم توپرسم و نذاريم اعتماد **برحياتنا بود اين سنت و ين خدا**
فلا المغري يباقي بعد ميتة فلا المغري و ان عاشا الى حين
 نه غرا دارن مي ماند نه بعد مرده اش **نه غرا پر سن هم كچند ماند سالها**
اذا المرء لم يررض ما امكنه و لم يات من امره از ينه
 اگر راضي نباشد مرد در جا و مكان خود **نيايد هيچ كارش در و اج از كردن دور آن**
و لعجب بالحب فاقا دة و تابه اليه فاستحسنه
 در حالت برد بر راجع و سرگشتي او را **شود سرگشته و كمراه و بر خود نيك داند**

فدعه فقد ساء تدبيره سيفك يوم ما و يكي سنه
 كدار او را كه رشت و ناپسنديدست تدبير ^ش كه او يك روز در دخن و سالي بود كونا

ولك عليك السلام

سيف رسول الله في عيني وفي كساري قاطع الوتين
 بدست راست تيغ ابدار مصطفى دارم **بدست چپه كپر نين ركه اي كرد نها**
 فكل من بارزني بحبيبي اضرب بالشفيع عن قريبي
 فكل من كسار من بارزني بحبيبي ^{ميدان} **بشيعش مني هم هر قرينم سيد بطحا**
 محمد و عن سبيل الدين هذا قليل من طلائع المعين
 كه باشد آن محمد جان سبيل ياه دين **هنوز اين كم بود از طالباخت الماوا**

ولك ايضا

وَلَدٌ اَيْضًا

اللَّهُمَّ اَدِّبْنِي وَابْلِئْنِي بِالْقُوَّةِ الْقَوِيَّةِ وَالصَّبْرِ بَارِئِ
 داد. دورانم ادب نویدم کرده پی
 وَاحْكُمْنِي مِنَ الْاَيَّامِ بِخَيْرَتِهِ
 حکتم آموخت ایام و نمودم بخیر
 عَوْدُنْ نَفْسِكَ الْحَيَاءُ وَصُنْهَا
 باز گردان نفس را سوی حیا و حفظ کن
 اِنَّمَا جِئْتُكَ لِتَقْبَلَ الْمَوْتَ
 زانکه او سوی تو آید بهر استقبال مرگ
 سَوْفَ يَبْقَى الْحَدِيثُ بَعْدَكَ فَانْظُرْ
 نود باشد که تو ماند داستانها پس بپز
 وَالْقُوَّةِ الْقَوِيَّةِ وَالصَّبْرِ بَارِئِ
 قانم کردست قوت و صبر پرورده مرا
 حَتَّى تَهَيَّئَ الَّذِي قَدْ كَانَ نِيَّتَهُ
 تا من از خود منع کردم هر چه بودی نا
 وَتَوَقَّ الدُّنْيَا وَلَا تَأْمَنْتَهَا
 از جهان این دنیا باش و در ده تقوی کن
 وَادْخُلْهَا لِحُجَّتِهَا
 و ادخلها لِحُجَّتِهَا
 اَرَدْتُ دَر عِلْمِ اَنْهَر بَرُون بَرُون دَر
 اَيُّ اُحْدُوْتِهٖ تَحِبُّ فَمَنْ كُنَا
 تا کدامین خالدا بر خویش داری دوست
 سَتَر

وَقَالَ عَلِيٌّ السَّلَا

نَحْنُ الْكِرَامُ بَنُو الْكِرَامِ
 ما کهنایم و اولاد کرام
 اَنَا اِذَا قَعَدَ الْكَامُ
 علی بسا الغرق منی
 تَانَه نَشَسْتَنَدِ اَيْنَ لِيْمَانِ بِرِسَابِ
 تا قیام خویش کردیم اختیار

وَلَدٌ اَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ

اَنَا فِي مَهْدِي بِالْجُحُومِ
 منم از بخوم داد مهدید
 دُنُوِيْ اَخَافُ فَاَمَّا الْجُحُومُ
 زجرم خویش ترسم نه ز کوب
 وَمَا هُوَ مِنْ شَرِّهَا كَايُنْ
 بدی از نفس کو کب نیست ممکن
 فَاِنِّي مِنْ شَرِّهَا اَمِنْ
 که من از شر آنها هستم ایمن

وَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ

أَسَدٌ عَلَى أَسَدٍ يَصُولُ بَصَارِمْ غَضِبَ يَمَانٍ فِي يَمِينٍ يَمَكَانِي
اسد بر اسد حمله با بایع دارد بر نه میان در یمن یمانی

وَقَالَ عَلَيْكَ السَّلَامُ

أَنَا الْغُلَامُ الْقُرَشِيُّ الْمُؤْتَمَرُ الْمَاجِدُ الْأَبْلَحُ لَيْتُ كَالشَّطَرِ

منم غلام قرشی امین سر خدا بزرگو ابلح و شیر کشنده چور سن
يَرْضَى بِهِ السَّادَةُ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ مَنْ سَأَلَ كُنِيَ نَجْدٍ وَمِنْ أَهْلِ الْعَدُوِّ
رضا بنجد مت اودا دسر داند عین ز اهل نجد و دگر ساکنان ملک عدو

وَلَعَلَّكَ السَّلَامُ

أَلْيَوْمَ أَبْلُو حَسْبِي وَدَيْتِي بِصَارِمْ تَحْتِلُهُ يَمِينِي

ازمایش میکنم امروز ز خود فضل و دین در رجاعت با یمنین بتغی که دارم دین

عِنْدَ اللَّيْلِ أَخِي بَرِّ عَرَبِي شَكَّرَ لِي دَهْرِي وَلَمْ يَدْرَأَنِي

وله ايضا

فَقَالَ بَرِّي الْحَطَّابُ كَيْفَ اعْتَدَاؤُ وَبِشَارِيهِ الصَّبْرُ كَيْفَ يَكُونُ

مینماید فتنه ام یعنی بنکردشنی می غایم صابری یعنی بیدید روشتا

وَلَعَلَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ

إِلَهِي أَنْتَ ذُو فَضْلٍ وَمَنْ وَإِنِّي ذُو خَطَايَا فَأَعْفُ عَنِّي

ای ذات تو اهل فضل و منت من اهل خطا بخش از اغ

وَقَطَّنِي فَلَكَ يَا رَبِّي جَمِيلٌ فَحَقِّقْ يَا إِلَهِي حُسْنَ ظَنِّي

باشد بتو کمان نیکو تحقیق کن ای خدا کلام

قال علي كرم الله وجهه

مَا لَا يَكُونُ فَلَا يَكُنْ بِحِيلَةٍ
 أَبَدًا وَ مَا هُوَ كَإِنْ سَيَكُونُ
 هِرْجِهَ بَاشَدَنَابُودَنِي بُوْدَه نَمِيكَدُوسَع
 تَا اَبَد و ر بُوْدَنِي بَاشَدَنَابُودَنِي
 سَيَكُونُ مَا هُوَ كَإِنْ فِي وَقْتِهِ
 وَ آخِرُ الْحَيَاةِ مُتَعَبٌ مُخْرُوجٌ
 زُوْد كُوْد بُوْدَنِي بُوْدَه و لِي دُرُوْقَتُوْش
 اَهْل نَادَانِي وَ جِهْل اَنْدَزَعْم رَجَسْت اِزَان
 لَيْسَ الْقَوِيُّ فَلَا يَنْتَالُ بِسَعْيِهِ
 خَطَا وَ يَخْضَى عَاجِرٌ وَ مَهِينٌ
 مِيكَدَم د قَوِي سَعِي وَ غِي نَابَد بَسَعِي
 وَ رِبَه يَنِي عَاجِر و مَسْكِيْن بَرُو خَلِي كَرَا

وَمِنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ

لَا يَأْمَنَنَّ عَلَى النِّسَاءِ أَخٌ أَوْ
 مَا فِي الرِّجَالِ عَلَى النِّسَاءِ أَمِيرٌ
 نَيْسَبَ بَزَرَن اِيْمَنِي كَر بَا بَزَاد رِيْنِيْش
 زَانَك اَدَمَرْدَان بَاشَد بَزَرَنَان اَمِن وَاَمَان

كُلُّ الرِّجَالِ وَإِنْ تَعَفَّفَ جُهْدُهُ
 لَا بُدَّ أَنْ يَنْظُرَ سَبْحُورُ
 جَمَلَه د صِلَاح و عَفْت اَز جُهْدِي كُنْد
 مِيكَشَد آخِر نَظَر د زَدِيْن لَابَسْتَان
 الْقَبْرُ أَوْ فِي مَنْ وَثِقَتْ بَعْدَهُ
 مَا لِلنِّسَاءِ سِوَى الْقُبُورِ حُصُونُ
 كُوْبَر اِيَزَا كَه بَر عَهْد شَرْنَدَارِي اِعْتِمَاد
 نَيْسَبَن رَا غَيْر كُوْرَتَنَك حَصْنِي د رَجَهَان

قال علي بن ابي طالب

يَا أَكْرَمَ الْخَلْقِ عَلَى اللَّهِ
 وَالْمُصْطَفَى بِالشَّرَفِ الْبَاهِي
 اِيَا كَرِيْم تَر خَلَق بَر خُدَاي كَرِيْم
 رُزْوِي عَزُو شَرَف مُصْطَفِي بَغْر وَ بَتَار
 مُحَمَّدُ الْمُخْتَارُ مِمَّا آتَى
 مِنْ مُّحَدِّثٍ مُّسْتَقْطَعٍ نَاهِي
 بُوْد مُحَمَّد مُخْتَار اَنْك تَا اَمَد
 زَنَاد وَاو اَبَدِي نَهِي كَرْدَه وَاَنْكَار
 فَانْدُبْ لَهُ حَيْدَرٌ لَا غَيْرَهُ
 فَلَيْسَ بِالْفَيْسِ وَلَا اللَّاهِي
 بَرَاي او تَوَعَلِي د اِنْجُون نَر غَيْر شَرَا
 كَه نَيْسَبَا جَنِي وَ نِي مَنِي وَ بَد كَر دَار

وَلَعَلَّكَ السَّالِم

هَلْ لَعَدَى الْأَدْيَابُ عَوَتْ مُعَ كُلِّ نَاسٍ نَفْسُهُ سَاھِ
 عدو بصورت کور کاھی کند عود **ولیکن انہی آن کسر کہ هست غافل وار**
 سُنَّہُمْ لَجَمْعٍ عَلَى عَقِبِهِ بِحَدِّ وَالنَّصْرِ لِلَّهِ
 شود ہفت جمعیت عدو و بکر یزند **بسعی حیدر و یاری از دجبار**
روی ابو الفضل محمد بن عبد الملک الشیبانی با سند
 عن ابی عمرو بن العلاء انه قال التَّالِقُ الْبَيْتِ الثَّلَاثِ
 لَهُ لَا زَمَّ أَنْ كَانَتْ الْمَرْبُ قَالَتْ اجُودُ مِنْ هَذِهِ الْآيَاتِ
 وهی **لعلی ابن ابی طالب** علیہ السلام خبر فی عن من مشیخہ المدینہ
 كُنْ لِلْمَكَارِهِ بِالْعَزَائِمِ مُقَطَّعًا فَلَقَلَّ يَوْمًا لَا تَرَى مَا تَكْرَهُ

فَلَرُبَّمَا اسْتَرَى الْقَتْلَ فَنَافَسَتْ فِيهِ الْعِيُونَ وَأَنَّهُ لَمُسَوِّدٌ

وَلَرُبَّمَا اخْتَرَنَ الْكَرِيمُ لِسَانَهُ حَذَرَ الْجَوَابِ وَأَنَّهُ لَمُفَوِّدٌ

وَلَرُبَّمَا ابْتَسَمَ الْوَقُورُ مِنَ الْأَدَى وَفُؤَادُهُ مِنْ حَرِّهِ يَتَاءَوُّهُ

روی ابو الفضل با سند از ابی عزیزی محمد بن موسی القاضی قال النشد

جماعت من اهل العلم هن الايات لعلی ابن ابی طالب علیہ السلام کان ابو غریبہ یحب ہا ویکثر اشاد

أَصْمُ عَنِ الْحِلْمِ لِحِفْظَاتٍ وَأَحْلَمُ وَالْحِلْمُ بِنِیَاشَبِهِ

خامش من از سخن پایانی کہ آرد دشمنی حلمی و رزم کہ باشد نیک ما ندی مرا

وَأَنِّي لَا تَرْكُ جُلَّ الْمَقَالِ لِأَنَّ لَا أَجَابَ بِنِیَاشَبِهِ

میکنم ترک سخن پایانی کہ آن باشد بزرگ تا نباید در جواب آن شنیدن ناسزا

و کہه ایضاً

اِذَا مَا اجْتَرَدْتُ سِفَاهَ السَّفِينَةِ اِلَى فَاَتَى اَنَا الْاَسْفَهَ
 كَسَفَاهَتَكُمْ بِاُخُوذِ نَرَادٍ وَسَفِيهِ **پس من از بی دانشان جاهلترم در کارها**
 فَمَنْ مِّنْ قَبْلِ عَجْبِ النَّاطِرِينَ لَهُ الْكُنُوزُ وَكَهْ اَوْجُهُ
 اِی سبام و جوان کس نظر آن بیتدخو **هم زمانند و تکلم خوب و نیکو لقا**
 نِیَامٌ اِذَا خَضَرَ الْمَكْرَبَاتِ وَعِنْدَ الذَّنَاءَةِ یَسْتَنْبِهُ
 چون شود ظاهر کرامتها بود در خواب **نیت هنگام دنات غافل و زیرک غنا**

وَفِي كَلَامِ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

رَوَى اَنْ بَعْضَ اَهْلِ الْكُوفَةِ اشْتَرَوْا دَارًا وَنَاوَلِ امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ
 رَقَالِيكِبَتَ لَهُ بِذَلِكَ كِتَابًا فَكَبَتْ بَعْدَ التَّشْمِيَةِ هَذَا مَا
 اشْتَرَى مَيِّتٌ وَمَيِّتٌ اِذَا فِي الْبِلَادِ الْمَذْنِينَ وَسَكَّةَ الْعَنَافِلِينَ
 لِلْحُدُودِ الْاَوَّلِ نِيْتَهَى اِلَى الْمَوْتِ وَالثَّانِي اِلَى الْقَبْرِ وَالثَّالِثُ

وَالثَّالِثُ اِلَى الْحِسَابِ وَالرَّابِعُ اِمَّا اِلَى الْجَنَّةِ اَوْ النَّارِ ثَمَّ كَبَتْ
 عَلَيْهِ السَّلَامُ هَذِهِ الْاَيَاتُ

النَّفْسُ تَتَكَبَّرُ عَلَى الدُّنْيَا وَقَدْ عَلِمَتْ اَنَّ السَّلَامَةَ فِيهَا تَرْكُ مَا فِيهَا
 نفس بر دنیا دوی میگرد و دانایقین **آنکه باشد اینچیز ترک اسباب جهان**
 لَا دَارَ لِلرَّعْبِ بَعْدَ الْمَوْتِ يُسْكِنُهَا اِلَّا اِلَى كَيْفِ كَانَ قَبْلَ الْمَوْتِ بَابِهَا
 نیست بعد از مرگ کس از خانه و جای نشست **غیر از آن جای که پیش از مرگ خود ساخت**
 فَاِنْ بَنَاهَا بِخَيْرِ طَابَ مَسْكَنُهَا وَانْ بَنَاهَا بِشَرِّ خَابَ ثَاوِيهَا
 گرنای آن بخیر افکند ای خوش مسکنش **و در بشر افکند اساس آن بدش جای و مکان**
 اِنَّ الْمُلُوكَ اِلَى كَيْفِ كَانَتْ مُسَلَّطَةٌ حَتَّى يَسْقَاهَا بِكَاسِ الْمَوْتِ سَابِقَتَهَا
 خود کجا افتند شاهان مسلط بر بلاد **ساقی موقتست و اکنون کاسه دار برزمشان**
 اَمْوَالُ النَّاسِ اِلَى ذَوِي الْمِيرَاثِ يَجْمَعُهَا وَدُورُ نَاخِرَاتِ الدَّهْرِ تَبْنِيهَا
 مالها از هر میراثی چون جمع آوریم **و دور ناخراهای دهر بنیها**
 خَاِنَتِهَا يَمَانِي وَبِرَّانِ اَمْدٍ يَكْمَلُهَا

گم من مداین فی الا فاق قد بنیت
 ای بیاشتری که در اطراف عالم شد بنا
 لکل نفس وان کانت علی وجل
 کویه باشخوف بیج در جهان هر نفس
 فالمرء یسطرها والذهر یقبضها
 مرد ساشی بن سازد دهرند دهر
 امست خرابا و دان الموت اهلیها
 اهل آن در شام که مردند و گم شد خانها
 من المینة امال تقویها
 از بلای مرگ امیدش قوی باشد بخدا
 والنفس تشهرها والموت تطویرها
 نفس کشاید ورق مر کشید پیچ چون نشا

وَلَدًا یُضَا

وفی قبض کف الطفل عند ولادة
 اندک هنگام ولایت بسته باشد مثنی طفل
 دلیل علی الحرص المکب فی الحی
 شد نشان حرص که آن همراه با هر زین است
 الا فانظرو فی قد خرجت بلا شیء
 بگرییم که جهان فتم بدستم هیچ بنیت
 وفی بسطها عند الممات مواعط
 وقت مردن چون کشاید کف بودی که گفت

وَقَالَ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ

لا تعین علی العباد فانما
 مکن عتاب بخدم ز فقر خود که یقین
 یأتیک رزقک حین یوعذن فیهِ
 رسد نصیبت توگاه اذن و حکم قد
 سبق القضاء لوقته فكانه
 قضای رفته بهنگام خویش موقوفست
 فحقن بولاک الکریم فانه
 تو اعتماد بملای خویش کن که بود
 تواضع عناک وکن لفقر صائنا
 غنای نفس کن اشکار و فقر و نهان
 فالحر یحل جسمه اغدا مه
 کس نیست هر که جو جسمش زبون شود از فقر
 یأتیک رزقک حین یوعذن فیهِ
 رسد نصیبت توگاه اذن و حکم قد
 یأتیک حین الوقت او یأتیهِ
 رسد بوقت بلو یارسی تو اش بلبار
 بالعداء ف من اب بینه
 بر بند و دوست را زیاری پدر به پس
 یضی حشاک وانت لا نقشیهِ
 و کر بسوخت دل بزبان خویش مبر
 وکانه من جسمه یخفیهِ
 نهان کند از فقر از تن لا غر

قال علي رضي الله عنه

اِنَّ الْمَكَارِمَ اخْلَاقٌ مَطَهَّرَةٌ فَالِدَيْنِ اَوَّلُهَا وَالْعَقْلُ ثَانِيهَا
 شد مكارم پاكی اخلاق و بشنویتك اول از دین اسلامست و ثانی عقل
 وَالْعِلْمُ ثَالِثُهَا وَالْحِلْمُ رَابِعُهَا وَلِجُودِهَا مَسْرُورٌ وَالْفَضْلُ سَادِسُهَا
 علم باشد ثالث آن حلم باشد رابعش جو دها مشن فضل باشد سادس آن گمان
 وَالْبِرُّ سَابِعُهَا وَالصَّبْرُ ثَامِنُهَا وَالشُّكْرُ تَاسِعُهَا وَالِدَيْنِ بَاقِيَا
 سابع آن هست نیکویی و صبرش ثامنست شکر تاسع شد تو اضع را شمر باقی آن
 وَالنَّفْسُ نَعَامٌ اِنْ لَمْ يَصَادِقْهَا وَلَسْتُ اَرُشِدُ الْاَحْيَانِ اَعْيُهَا
 نفس مینماید که من او را غیdam درست و لست ارشد الا حین اعصیها
 تَتَسَمَّرُ رُومَكَ كَرُوْكَرِمٍ كَرَانٍ تَتَسَمَّرُ رُومَكَ كَرُوْكَرِمٍ كَرَانٍ
 ان تجرت فعل ما یجربها ان تجرت فعل ما یجربها
 چون غنا و فقر در نفست بود کجرا بخشش گستاورا بران

عَلِلَ النَّفْسَ بِالْقَتُوعِ وَالْاَبَاقِنَاعَتِ نَفْسٍ رَامِشْغُولٍ وَارِ
 طلبت منك فوق ما یخفیها ورنه جوید از تو دیگر پیش از آن
 لَيْسَ فِيمَا مَضَى وَلَا فِي الَّذِي يُاتِي مِنْ لَذَّةٍ لِمُسْتَحْلِلٍ
 انکه بگذشتت معدومست و باز زانک اید نیست لذت این زمان
 اِنَّمَا اَنْتَ طَوَّلَ عُمُرِكَ مَا عَمَرْتَ بِالسَّاعَةِ الَّتِي اَنْتَ فِيهَا
 ای که با عمر دازی عمر تو ساعتی شد کین زمان هستی در آن
 وَلَهُ اَيْضًا

لما افتخر لها جرون با ثار هم فی الاسلام بحضرت
 الرسول صلعم اورد بعض هن الا بیات الامام ابو الفتح
 فی تفسیر المنسوب الیه و نسبها الی امیر المؤمنین علیه السلام
 اِنَّا لِلَّهِ اِيْمًا وَنَفْسِي اَتَقِيهَا نَعْمَ مِنْ خَالِقِ الْعَرْشِ مَا قَدْ خَصَّيْهَا
 من در رحب بردار و نکه دارن خود هم مرا این نعمت از حقست مخصوصم بدین نعم

فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَنْتَ كُلُّ وَصْفَةٍ وَ
فَوْقَ مَا وَصَفْتَ أَعْدَائِكَ الْمُنَافِقُونَ وَأَوْلِيَاؤُكَ الْمَوَسِّنُونَ

وَقَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ

عَجَبًا لِلزَّمَانِ فِي خَالَتِهِ   وَبَلَاءٍ دَفَعَتْ مِنْهُ إِلَيْهِ
از آن دارم تعجب در وصال نیک و بد   ز بلاء شده بسوی او کم ز بلاء
رَبِّ يَوْمٍ يَكُونُ مِنْهُ فَلَانَا   صُرْتُ فِي غَيْرِهِ يَكُونُ عَلَيْهِ
ای بسا روزی که آمد و ز غمش بگریستم   گر بگردم روز دیگر حسرت آن روز را

وَلَدَا يَضَا

أَنَا مُدَكِّتٌ صَبِيًّا ثَابِتُ الْعَقْلِ جَرِيًّا
 أَبْطُلُ الْأَبْطَالَ إِفْرَاقًا لَا أَفْتَحُ شَيْئًا
 مِنْ جَوْبِ بَدَمٍ طِفْلٌ بُوْدَمٌ ثَابِتُ الْعَقْلِ وَدِي
 الشَّجْعَ شَجْعَانُ بَقَرٌ وَنَزَكَسٌ خَوْفِي مُرَا

لَنْ تَرَى فِي حَوْمَةِ الْحِجَابِ فِيهَا شَيْئًا
مَرْدٌ عَرَضُهُ مِثْلَانِ نِزْنِي شَبَهَ وَمِثْلِي
وَلَا الْقُرْبَةُ إِنْ قَامَ شَرِيفَتُهَا
مُرْتَبِتٌ بُوْدَ زَاهَا كَهَادَنْدَانِ شَرَفِ نِسْبَتِ
وَلَا الْفَرْخُ عَلَى النَّاسِ بِفَاطِمَ وَبَيْنَهَا
مُرَافِقِ سَتِ بِرُومِ بَزْهَرِ رُوْنِ بَزْ نَدَانِ
لِرَوْعَاتِ يَدِ يَوْمَ حَادِ النَّاسِ قِيَامُهَا
مُرَافِقِ وَاقِعَاتِ بِدَرْكُ وَی سُوْخِ مَرْدُ
وَكَأَنَّ الْحَامِلَ لِلزَّائِرَةِ حَقًّا لِحَتْوِهَا
بِمَنْ دَارْتُمْ زَايَتِ بِحَتِّ دُوسْتِشِ آوَرْدَمِ
وَإِذَا أَنَا وَی رَسُولُ اللَّهِ نَحْوِي قُلْتُهَا
رَسُولُ عَمْرِؤُنِ خَوَانِدَا نِجَامِ جَا كَفْتَمِ
وَلَا السُّبْقَةُ فِي الْأَسْدَامِ طِفْلًا وَوَجْهًا
يَدِ بِشِي كَهْدَقَهُ هَمُّ بِطِفْلِي كَشْتَهُ صَاحِبًا
زَقْنِي بِالْعِلْمِ زَقَانِيهِ قَدَصُرَتْ قَفْهَا
بِنِي تَعْلِيمِ عِلْمِ ذَاتَا كَشْتَمِ چِنِ بِدَانَا
ثُمَّ فَرَحِي بِرَسُولِ اللَّهِ إِذْ زَوْجَتُهَا
دُكُورِ مَرِ سِغِيرِ كَهْدُومِ كُزْهَرِ رَا
وَبِأَحَدٍ وَخَيْنِ ثَمَرِ صَلَوَاتِ تِلْكَهَا
أَحَدِ پِكَرِ بِدَا نِسَانِ دَرْدَمِ جُولَانِ لَشْكُرِهَا
وَإِذَا الضَّرْمُ خَرِبَ أَحْمَدُ قَدْ مِثْلُهَا
چُوشْدِ كَرْمِ حَرِ بِأَحْمَدِ مَرَادِ پِشْ كُزْدِهَا
هَبْنَةُ اللَّهِ فَرْنِ مِثْلِي فِي النَّاسِ شَيْئًا
عَطَايِ قِي بُوْدِ اِيْنِ كِيسَتِ اِيْنِ مَرْدَمِ مَرَاهِقَا

وَفَرِحَ كَلَامِ امَام

النَّفْسُ تَجْرَعُ أَنْ تَكُونَ فَقِيرَةً وَالْفَقْرُ خَيْرٌ مِنْ غِنَى طُغْيَاهَا
 نفسی طاقت جرع دارد که خواهد شد فقیر فقر از غنا کور کند که راه بلاد
 وَغِنَى النَّفْسِ مِنْ الْكَفَافِ فَإِنَّا فَجَّعَ مَا فِي الْأَرْضِ لَا يَكْفِيهَا
 شد غنا کافی نفس ما اگر سرکش شود هر چه باشد در زمین اوزانی باشد کفا

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَا

إِذَا أَلْمَأَتْكَ أَكْفُ الرِّجَالِ كَفَتْكَ الْفِتَاةُ شَبَعًا وَرِيًّا
 چون نشسته ساخت کفی از مردمان کافی بود قناعت و خرم دلی ترا
 فَكُنْ رَجُلًا رَجُلَهُ فِي الشَّرِّ وَهَامَةٌ هَمَّتِهِ فِي الشَّرِّ يَا
 زان مرد شو که چون بودت پای بر زمین باشد سرت فرخند بر سما

أَيُّهَا النَّبِيُّ ذِي ثَرَوَةٍ تَرِيهِ لِمَا فِي يَدَيْهِ أَيْبَا
 باز ایستاده در بر و مال منعمان بینی که سوی دست کش نیست التجا
 فَإِنِ ادَّارَاقَةَ مَاءِ الْحَيَاةِ دُونَ إِدَارَةِ مَاءِ الْحَيَاةِ
 که زانک دیری آید ز عین الحیات خوشتر بهتر که دیری آید بی نان آب روی را

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَا

إِذَا مَا أَشْتَأَنَّ نَحْيِي حَيَوُ قُلُوبِ الْحَيَاةِ قَدْ تَحَسَّرَ لَا تَجْلُ وَلَا تَحْرُصُ عَلَى الدُّنْيَا
 حیات خوش اگر خواهی که بشیرین باشد دنیا مشو حاسد مشو مسک میا و حرص بر دنیا

وَلَهُ أَيْضًا

وَمُخْتَرِسٍ مِنْ نَفْسِهِ خَوْفَ زَلَةٍ تَكُونُ عَلَيْهِ حُجَّةٌ هِيَ مَا هِيََا
 نکه دارند نفس است اندر خوف لغزشی که بروی حجتی بنود از چون و چرا باشد

صُورًا عَلَى صِرْفِ الْيَا إِلَى وَرَيْبِهِ كَوْنًا لِأَسْرَارِ الضِّمِيرِ مَدَاوِيًا
صبورست او بگردشهای شهاب و فریب نکه دارنم اسرار دل بهرد و ابا باشد
لَهُ هِمَّةٌ تَعْلَوُا عَلَى كُلِّ هِمَّةٍ كَمَا قَدَّ عَلَى الْبَدْرِ الْجَوْمُ الْأَرَارِيَا
علو همت او برتر از مجموع همتها چو ماه چهارده کو برتر از الجوم اربابا

وَلَا مِيلَ الْمُؤْمِنِينَ

يَا عِيَّتُهَا الْمُسْتَغْنَى عَلِيًّا أَرَأَيْكَ بِي جَاهِلًا وَغَنِيًّا
الا ای آنک میخوای علی را مگر بینی او را کول و نادان
قَدَكْتُ عَنْ نَدْبٍ بِرَغْنِيَا هَلُمَّ فَادْنُ هُنَا إِلَيَّا
یقین هستی غنی از بازی او بیانزدیک اینک کوی میدان

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

فَقَلَّصَ زُرْدِيَرُ وَأَقْضَى بَقْلِيهِ إِلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى فَنَالَ الْأَمَانَا
بدین گریسته امن برزده دادد کشاد دل
وَجَانِبَ أَسْبَابِ السَّفَاهَةِ وَالْحَنَا عَفَا وَتَزَيَّيَهَا فَاصْبَحَ عَالِيَا
ز اسباب سفاقت مرگشته و زخیات هم دروی عفت و نیکی که با قدر و جانبان
وَصَانَ عَنِ الْفَحْشَاءِ تَقْسَا كَرِيمَةً أَبَى هِمَّةُ إِلَّا الْعُلَى وَالْمَعَالِيَا
نکه دارنم فحشا شد از نفس کریم خود ابی همته الا العلی و المعالی
نَرَاهُ إِذَا مَا طَاشَ ذُو الْجَهْلِ وَالْبَصَى خَوَاهِدُ هَمَّتْ شَيْءٌ جَزَعُ وَعِلَابَا
هی بینش چون خفت غاید جاهل و کودک
لَهُ حِلْمٌ كَهْلٌ فِي صِرَامَةِ حَارٍ مِمَّ كَمَا وَفُورًا صَائِنَ الْقُسْرِ هَادِيَا
بود حلمش چون کهل اندر ای و آگاهی که او باشد حلیم و نفس خود را رهنما باشد
بُودَ حِلْمُهُ كَهْلٌ لَنْدَرِی و آگاهی وَفِي الْعَيْنِ أَبْصَرَتْ أَبْصَرَتْ سَاهِيَا
و چون بنگری در دیده ات غافلنا
الْمَرْءُ يُرَى ذِمًّا مَا لَجِبَ بِهِ وَبِحِفْظِ سِنَةِ الْعَمْدِ إِذْ ظَلَّ رَاغِبَا
نکه دارد بجان عهدش بکارا و پیا باشد

تمت بعون الله
الملك
الغفار

وَلَوْ أَنَا إِذَا مَشَانَا تَرَ كُنَّا لَكَ أَلَمُوتُ رَا حَهُ كُلِّ حَيٍّ
اگر میرم و ترک ما بیکرند
وَلَكِنَّا إِذَا مَشَانَا بُعِثْنَا
بود مردن خلاص هر که شد حی
وَلَسْنَا لَكَ بَعْدَهُ عَنْ كُلِّ شَيْءٍ
ولی میرم و دیگر زنده سازند
وَكَرَّمَ اللَّهُ مِنْ لُطْفٍ خَفِيٍّ
وگر الله من لطف خفی
ای بسا لطف نهان حق که از سر و خفا
وَكَرَّ سِرَاتِي مِنْ بَعْدِ عُسْرِ
وی بسا آسانی که بعد دشواری پرسد
وَكَرَّ أَمْرُنَا بِرِصْبَا حَا
وگر امر ما بر صبا حا
ای بسا کاری که محال شد غایب در صبا
إِذَا ضَاقَتْ بِكَ الْأَحْوَالُ يَوْمًا
چون ز احوال جهان روزی تنگ آید دلت
بَاشْ وَأَنْتَ بِرِكَيمٍ رَانِقٍ فَرْدٍ عَلَى

